

48. Tiistaina 28 päivänä huhtikuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi kilpailunrajoituksista 1513

Hallituksen esitys n:o 162/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1442 ja 1464/1991
vp sekä 306
Talousvaliokunnan mietintö n:o 14

2) Ehdotus laiksi kilpailuneuvostosta .. 1525

Hallituksen esitys n:o 163/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

3) Ehdotus laiksi kilpailuvirastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 164/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 16

4) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain muuttamisesta sekä talletuspankkien toiminnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 165/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

5) Ehdotukset laiksi taloudellisissa vaikeuksissa oleville asunovelallisille myönnettävästä korkotuesta ja laiksi asuntotuetantolain mukaisten hankintalainojen myöntämisestä eräissä tapauksissa sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys n:o 27
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2

S.
6) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain 59 a §:n muuttamisesta 1533

S.
Hallituksen esitys n:o 34
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4

7) Ehdotukset laiksi talletusten ja obli-
gaatioiden veronhuojennuslain muuttami-
sesta sekä laiksi tulo- ja varallisuusvero-
lain muuttamisesta 1534

Hallituksen esitys n:o 29
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

8) Ehdotukset laiksi valtion vakuusra-
hastosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 1539

„
Hallituksen esitys n:o 32
Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

9) Ehdotukset laiksi leimaverolain
muuttamisesta 1549

Hallituksen esitys n:o 20
Lakialoite n:o 7
„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

10) Ehdotus laiksi alueen luovuttami-
sesta Savukosken kunnalle 1551

Hallituksen esitys n:o 7
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

11) Ehdotus laiksi sotilasvammalain
muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 26
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 4

12) Ehdotus laiksi osakeyhtiölain 3 a luvun 3 ja 4 §:n muuttamisesta 1552

Hallituksen esitys n:o 33
Talousvaliokunnan mietintö n:o 10

13) Ehdotus laiksi Valtiontakuukeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 30
Talousvaliokunnan mietintö n:o 11

14) Ehdotus laiksi maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 16
Talousvaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen käsittely:

15) Ehdotukset laeiksi kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta ja kunnallisvaalilain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 14
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

16) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 11 laiksi kunnallislain 56 §:n muuttamisesta . 1553

Pöydällepanoa varten esitellään:

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1992 aikana (HE 21) 1554

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta vuoden 1992 lisätalousarvioksi (HE 19)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

S. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat R. Aho, Alaranta, Andersson, Astala, Donner, Haavisto, Hautala, Hiltunen, Hämäläinen, Juhantalo, Jäätteenmäki, Karhunen, Kekkonen, Korkea-aho, Kääriäinen, Laakkonen, Laurila, Lehtinen, J. Leppänen, Lindqvist, Louekoski, Moilanen, Niinistö, Ollila, Paasio, Peltari, S. Pietikäinen, Pokka, Ranta, E. Rehn, Renko, Rynänen, Saari, Sasi, Skinnari, Tenhiälä, Tuomioja, Vihriälä ja Viinanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Viinanen, Louekoski, Jäätteenmäki, Kääriäinen, Tenhiälä, Peltari ja Vihriälä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Alaranta sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hiltunen, Jäätteenmäki, Kääriäinen, J. Leppänen, Lindqvist, Peltari, Pesälä, Pokka, Ranta, E. Rehn, Saari, Sasi, Skinnari, Tenhiälä ja Vihriälä sekä tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Kekkonen ja S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Hautala, Juhantalo ja Karhunen.

Uusi hallituksen esitys

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 16 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 44, joka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 53, 58, 59, 67, 69, 82, 95 ja 110. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvoston jäseneksi nimetty ed. Huuhtanen sijaan on valittava uusi jäsen valtiovarainvaliokuntaan ja varajäsen talousvaliokuntaan.

Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan perjantaina 8 päivänä toukokuuta pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskustansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tultuaan nimitetyksi valtioneuvoston jäseneksi pyytää ed. Huuhtanen vapautusta Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden jäsenen valitsemisen Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin heidän toimikautensa jäljellä olevaksi ajaksi vapautuksen saaneen sijaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kilpailunrajoituksista

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 162/1991 vp
Toivomusaloitteet n:ot 1442 ja 1464/1991 vp sekä 306
Talousvaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä

tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Totean, että tämän asian käsittelyn yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) — 4) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Palohiemö: Arvoisa puhemies! Jotta en unohtaisi, sanon heti aluksi, että ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat kolme perustelulausumaa:

1) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin yksityisten ammatinharjoittajien oikeuksien laajentamiseksi siten, että he saisivat käyttää työssään samoja asiakkaiden kanssa sovittuja palkkiosuosituksia.”

2) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin, jotta taiteilijoiden ja taiteellisen työn erikoisasema otettaisiin huomioon eikä kaupan ja elinkeinoelämän elvyttämiseen tähtäävää lakia sovellettaisi näihin.”

3) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin, jotta rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön arvon säilyttäminen oikeuttaisi vastaaviin poikkeamiin lain peruslinjasta kuin nyt käsiteltävänä olevassa laissa säädetyt poikkeamat teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämiseksi ovat.”

Ensimmäinen lausumaehdotuksista käsittelee yksityisten ammatinharjoittajien asemaa. Tässä on kysymys noin 100 000 ihmisestä, henkilöistä, jotka määritellään Suomessa yksityisiksi ammatinharjoittajiksi. Näistä 58 000 on sellaista, jolla ei ole koskaan yhtään henkilöä työlistöillään. He eivät siis työllistä ketään muuta kuin itsensä ja ovat tällä tavoin täysin palkansaajaan verrattavassa asemassa. Esimerkkejä tällaisista ammatteista, joissa toimii ihmisiä yksityisinä ammatinharjoittajina, ovat liikenneönsijät, koneyritykset, esimerkiksi yksittäiset kaivinkoneiden omistajat, kampaajat, erilaiset käsityöläiset, hierojat jne.

Yksityisellä ammatinharjoittajalla on merkittäviä velvollisuuksia palkansaajaan verrattuna.

Hän on esimerkiksi kirjanpitovelvollinen, jota palkansaaja ei ole. Hän on velvollinen itse työllistämään itsensä, hankkimaan itse toimeksiantonsa. Hänen verotuksensa on kuitenkin palkansaajaan verrattavissa ainoastaan sillä erotuksella, että hän voi ammatinsa harjoittamisessa käyttämänsä kulut vähentää tuloistaan, mutta sen jälkeen hän on samalla tavalla kuin palkansaajakin progressiiviselle verotukselle altistettu. Nämä olivat nimittäin argumentteja, mistä syystä jotkut katsoivat, että yksityisiä ammatinharjoittajia ei pitäisi tämän lain 2 §:ssä rinnastaa palkansaajiin tai maanviljelijöihin, jotka on myös erikoistapauksena jätetty tämän lain ulkopuolelle.

Palkansaajiin yksityiset ammatinharjoittajat ovat rinnastettavissa sikäli, että kukaan muu ei tee työtä heille. He itse ansaitsevat toimeentulonsa omalla työllään. Maanviljelijöihin he taas ovat rinnastettavissa sikäli, että he ovat kirjanpitovelvollisia ja kulut voidaan vähentää heidän palkastaan. Kuitenkin erittäin epäoikeudenmukaisella tavalla heitä ei ole jätetty tämän lain ulkopuolelle kuten maanviljelijät ja palkansaajat, vaan heidät rinnastetaan yrityksiin. Jos he pyrkivät sopimaan jotain yhteisistä hinnoitteluperusteista, yhteisistä taksoista, palkkasuosituksista, ohjetaksoista jne., niin heidät katsotaan kartelliksi, ja se on rangaistava teko. Näiden 58 000:n ja hieman laajemmin käsitettynä 100 000 ihmisen kohdalla tämä on merkittävä epäoikeudenmukaisuus. On kysymys joukosta, joka on paljon suurempi kuin useiden ammattiyhdistysten jäsenmäärä.

Toinen kohta, johon olen halunnut puuttua, on taiteilijoiden asema ja taiteellinen työ. Tähän ryhmään ei kuulu niin paljon ihmisiä kuin äsken mainittuun. Jos äsken mainittuun minimissäänkin kuuluu 58 000 henkeä, on taiteilijajärjestöjen, siis ammattitaiteilijoiden, lukumäärä vain noin 12 000 henkeä. Tähän ryhmään kuuluu kirjailijoita, näyttelijöitä, maalareita, kuvanveistäjiä, säveltäjiä, muotoilijoita, lavastajia, ohjaajia jne. Kysymys on siis koko Suomen kulttuuria harjoittavasta ryhmästä. Siihen kuuluu Antti Nurmesniemi, Timo Sarpaneva, Yrjö Kukkapuro, Laila Pullinen, Martti Aihla, lukemattomasti kirjailijoita, näyttelijöitä, ohjaajia jne.

Kaikki nämä on nyt haluttu tässä laissa rinnastaa tavallisiin elinkeinonharjoittajiin, kauppiasiin, jotka käyvät kilpailua taloudellisilla perusteilla, hinnalla. Taiteilijat eivät käy kilpailua hinnalla vaan laadulla. Tämä pitäisi tietää. Siitä syystä tämä ryhmä olisi pitänyt jättää tämän lain

ulkopuolelle. Tässä ei niinkään ole kysymys oikeudenmukaisuudesta, vaan on kysymys kulttuurin arvostuksesta. On kysymys siitä, minkälaisen arvon maa haluaa kulttuurilleen antaa.

Tässä yhteydessä tulee mieleen Irlanti, joka on päättynyt lainsäädäntöön, jossa taiteilijat ja kirjailijat ovat verovapaita. Tämä on kädenojennus Irlannissa, James Joycen maassa, kulttuurin harjoittajille. On nähty, että he ovat erikoisryhmä, joka ansaitsee ja tarvitsee erikoiskohtelua. Tämä on sivistysmaan toimintaa. Tämän lainsäädännön esittäminen ja hyväksyminen ei sitä ole.

Kolmas seikka, johon olen puuttunut kolmannessa ponsilausemaehdotuksessa, on rakennetun ympäristön laatu. Tässä ei ole enää kysymys kuin noin 2 500 hengen ryhmästä, joka kuitenkin vastaa koko Suomen rakennetun ympäristön suunnittelusta, asemakaavoituksesta pienimpiin detaljeihin saakka. Tämä ryhmä halutaan nyt myös alistaa hintakilpailulle näkemättä laisinkaan, mitkä ovat tuollaisen hintakilpailun välilliset vaikutukset. On itsestäänselvää, ja jokainen tuota ammattia ja tuota toimintaa tunteva henkilö tietää, että suunnittelukustannukset ja niiden erot ovat melko vähäisiä. Mutta jos suunnittelukustannuksissa halutaan tinkiä luita myöten, niin se kostaatuu moninkertaisesti lopputuloksen laadussa.

Se, että näitä kysymyksiä ei ole poikkeuksena jätetty tämän lain ulkopuolelle, kuten on jätetty tekninen kehitys, taloudellinen kehitys, nämä materialistiset arvot, on merkki siitä, että näitä kysymyksiä ei haluta riittävästi painottaa. Tämä laki tulee johtamaan todennäköisesti suomalaisen rakennetun ympäristön latistumiseen ja ränsistymiseen.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä minä kysyin, mikä on se ryhmä, mikä on se eduskuntaryhmä ja kuka on se henkilö, kuka on se kansanedustaja, se valiokuntavastaava, joka periaatteessa on kaikkein innokkaimmin halunnut ajaa sitä linjaa, että nimenomaan nämä poikkeukset jätettäisiin pois tästä laista näine seurauksineen, jotka olen äsken esittänyt.

Koska ammattijärjestöt ovat tietävästi lähettäneet paikalle omat tiedotusvälineensä raporttoimaan tätä kysymystä, en enää kysy kuka ja mikä ryhmä, koska siihen saatiin vastaus jo tämän lain toisessa käsittelyssä, se ryhmähän oli kokoomus. Vaan kysyn: Miksi? Mistä johtuu tämä kokoomuksen käyttäytyminen? Yritän nyt arvata ne syyt, ottaen asian kerrallaan. Miksi siis juuri kokoomus ja sen valiokuntavastaava halu-

avat nitistää omaehtoisen, vapaan, riippumattoman ja yritteliään ihmisen? Miksi juuri kokoomus haluaa kaventaa pienen yksityisyrittäjän mahdollisuuksia? Miksi palkansaaja tai maanviljelijä ovat kokoomukselle rakkaampia kuin itsenäisesti elantonsa hankkiva ihminen?

Voisiko olla kysymys siitä, että kokoomus ei sittenkaan ole vapauden kannattaja, vaan haluaa luoda kaavamaisia rakenteita, joissa suuret yksiköt ja massat ovat ratkaisevassa asemassa. On helppo käsitellä rykmenttiä, joka kääntyy kenraaliin yhdellä käskyllä: "Käännös oikeaan päin." Siis nimenomaan oikeaan päin samanaikaisesti. Paljon vaikeampaa olisi, jos kenraalin pitäisi käydä yksilöllisesti suostuttelemassa jokaista sotilasta noudattamaan hänen ohjeitaan. Lieneekö tässäkin totuus se, että kokoomuksessa tosiasiaa vierastetaan yksilönvapautta, ellei kysymys ole suuren järjestön, suuren firman tai suuren viraston johtajan yksilönvapaudesta?

Sitten toiseen kysymykseen: taiteeseen.

Taiteilijathan ovat perinteisesti eräänlainen yhteiskunnan omatunto. Heidät on usein, tosin virheellisesti, määritelty intellektuelleiksi, ja he pyrkivät esittämään luovia yleisistä mielipiteistä poikkeavia kannanottoja. Tämä on varmaan kokoomuksen konservatiivisesta näkökulmasta sopimatonta aisan yli potkimista. Heistä olisi mukavaa, jos nuo inhottavat toisinajattelijat saataisiin myös alistetuksi samaan ruotuun tavallisten makkarakauppiaiden kanssa, syömään johtajien kädestä ja laulamaan heidän laulujaan. Ainakin sellaisen käsityksen tästä asenteesta saa.

Toisena mahdollisuutena näen kertakaikkisen sokeuden laadulle käsitteenä. Onko kokoomus joukko, joka arvioi maataloustaidetta pintaloina, sävellyksiä sen mukaan, kuinka pitkiä ne ovat ja kuinka kovaa niitä soitetaan, ja kirjallisuutta kirjojen paksuuden perusteella? Onko laatu käsitteenä tuntematon kansallisessa kokoomuksessa?

Kolmantena kysymyksenä ympäristö.

Millaiseen ympäristön suunnitteluun ja samalla rakentamiseen raaka kaupallistaminen johtaa? Meillä on sellaisesta jo kahdenlaisia esimerkkejä. Kirkonkylät ja kaupunkien lähiöt ovat näitä esimerkkejä.

Ensinnäkin kirkonkylät. Ne ovat viime vuosien aikana usein täyttyneet aaltopeltihalleilla, elementtitaloilla, bensa-asemilla, ja näiden keskellä on joku vanha kirkko. Kirkonkylät ovat sekamelska mineriittiä, lautaa, betonia, tiiltä ja aaltopeltiä. Ne ovat juuri kaupallisuuden seura-

uksia. Tätäkö halutaan jatkaa? Tätäkö halutaan kannustaa?

Toinen vaihtoehto, toinen ympäristö, joka meillä on osoituksena liian pitkälle viedystä taloudellisuudesta, ovat kaupunkien lähiöt, elementtillähiöt, joissa on harmaita massoja ja monotonisuutta. Tämä on toinen ympäristö, johon joudutaan.

Nämä molemmat ovat kokoomukselle selviä asioita. Miksi kokoomus kannattaa tällaista? En voi nähdä siihen mitään muuta syytä kuin pohjattoman materialismin. Laatu ei merkitse mitään, määrät ja hinnat ovat yksinomaan merkityksellisiä. Millaista Suomea kokoomuksessa oikein halutaan rakentaa? Onko tällaisia pikkujuttuja pohdittu lainkaan?

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että näistä kolmesta näennäisesti melko erilaisesta vastustuksesta siivilöityykin yhteinen ydin, eräänlainen perusidea. Se on suuren massojen suosiminen, määrän asettaminen laadun edelle, kaikkinaisen herkkyyden puuttuminen ratkaisuista, moukkamaisten taloudellisten arvojen asettaminen kaikkien muiden arvojen yläpuolelle.

Arvoisa puhemies! Toivon, että minua oikaistaan, jos olen erehtynyt.

Ed. Viinanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo otti ne samat asiat esille, kuin hän toi esille jo perjantaisessa keskustelussa. Haluan kuitenkin vielä kerran painottaa sitä, että kokoomus on todella yksilönvapauden kannalla ja haluaa antaa kilpailulle sijaa. Me tarvitsemme kilpailua entistä enemmän tässä maassa, jotta hinnat saataisiin alas ja turvattua kuluttajien etu ja samalla myös yrittäjäys tässä maassa, kun olemme menossa EY:hyn.

Haluamme oikeudenmukaista kilpailua, niin että kaikki ovat samalla lähtöviivalla eikä ole mitään erityisasemaa joillekin tietyille ryhmille. Toisin sanoen olisi ollut tavattoman vaikeata määrittää joillekin ryhmille etuoikeuksia. Kokoomus on laadun kilpailun takana myös. Se on aivan selkeä asia myös, vaikkei sitä mietinnössä selkein sanoin ole sanottu. Mutta se on lain perusteluissa tarpeeksi hyvin turvattu. Nimenomaan laatukilpailua tässä maassa tarvitaan. Siinä ed. Paloheimo on aivan oikeassa, että meidän ympäristömme tarvitsee uusajattelua.

Mikään tässä laissa ei estä sitä, kun kilpailutehtaan, että laatutekijä on yksi painavimpia tekijöitä. Se on nimenomaan niistä henkilöistä kiinni, jotka tarjoukset hyväksyvät. Sillä puolella tarvitaankin opastusta ja neuvoja.

Ed. Björkenheim (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että yksi ja toinen ammattiryhmä olisi halunnut erivapauksia lakiesityksen 2 §:ään. Yksi sellainen on juuri ed. Paloheimon mainitsema maatalous. Mutta tilanne on kuitenkin tänä päivänä sellainen, että maa- ja metsätalouden harjoittajat haluavat olla yrittäjiä siinä missä muutkin yrittäjät. Maataloustuotteet eivät kuulu kilpailurajotuslain piiriin siltä osin, kuin ne koskevat maataloustulota koskevilla säännöksillä tarkoitettujen tuotteiden alkutuotantoa.

Mitä tulee näiden säännösten ulkopuolelle jääviin, uskon siihen, että tämä laki sopii erittäin hyvin. Mitä tulee esimerkiksi sellaisiin tuotteisiin kuin puutarhatuotteet ja niiden huomioon ottamiseen, on mahdollisuus lakiesityksen 19 §:n mukaan saada vapaus näistä säännöksistä kilpailuvirastolta. Toivonkin, että alan järjestöt tulevat hoitamaan yhteiset lupa-anomukset mahdollisimman pian. Näen, että on myös asiakkaita ja kuluttajia edun mukaista, jos tällaiseen järjestelyyn mennään.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin ed. Paloheimon huolen. Minulla on sama huoli samoista asioista. Asia ei kuitenkaan ole niin mustavalkoinen. Mitalilla on kaksi puolta, ed. Paloheimo. Mielestäni laki turvaa laatukilpailun. Luotan enemminkin asiakkaan kykyyn. Uskon, ettei asiakas osta Ladaa ja Mersua samalla hinnalla tai ne eivät ole jatkossakaan saman hintaisia. Jos ovat, niin varmasti asiakas ostaa Mersun eikä Ladaa. Tämä koskee taidetta, ympäristösuunnittelua, suunnittelua yleensä. Kyllä tilaajalla on aina laatukriteeri ja täytyy olla.

Viitataan rakennetun ympäristön laatuun — muistellaan talonpoikaiskulttuuria. Se on sellaista kulttuuria, josta varmasti ed. Paloheimon kanssa olemme samaa mieltä. Se sopii ympäristöön. Se ei ollut byrokratian ohjaamaa, se ei ollut ylhäältä johdettua, kankeaa, vaan se oli yksilönvapauden perustuvaa itsenäistä päätöksentekoa. Sitten muistamme nykyisen tilanteen ja välivaiheen, jossa byrokratia valvoi, kaiken maailman virkamiehet ja politrukit valvoivat, miten rakennetaan, millaista rakennetaan, ja

tulos nähdään: Todella ne kaupungit ja asunnot ja kylät, joissa ovat mineriitit ja muut, ovat surkean näköisiä. Uskon, että nyt mennään parempaan suuntaan. Taas alkaa tulla vapaampi, todellinen valinta, jonka tekevät ne ihmiset, jotka lähellä tapahtumia tekevät päätöksiä. Uskon kunnalliseen päätöksentekoon, uskon itsenäisen ihmisen päätöksentekokykyyn, en viranomaisten ja lain voimaan.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samalla kannalla kuin ed. Paloheimo tämän lakiesityksen suhtautumisessa luovaan työhön. Olen itse elänyt viisi ja puoli vuotta freelancerina, vapaana kirjailijana, osittain hankkien elatukseni myös lehtiartikkeleilla ja esitelmöinnillä. Tänä aikana esimerkiksi Sano-malehtimiesliiton freelancer-suositustariffeilla ja Kirjailijaliiton esitelmäpalkkiosuosituksilla oli minulle erittäin suuri käytännön merkitys. Koin käytännössä, että tämä tyypiset suositukset eivät ole yhtä sitovia kuin työehtosopimukset, mutta ne antavat kuitenkin luovan työn tekijälle hyvin tärkeän selkänogan, joka oleellisella tavalla parantaa mahdollisuuksia harjoittaa luovaa työtä yksityisenä ammatinharjoittajana, on se sitten kirjailijan, arkkitehdin tai muun luovaa työtä.

Olen sitä mieltä, että ylipäättään Suomen ongelmien ratkaisemisessa, on sitten kysymys lammasta pois pääsemisestä, talouden rakenteiden tervehdyttämisestä, elinkeinoelämämme monipuolistamisesta, Suomen henkisen ilmapiirin väljentämisestä tai talouden suuntaamisesta ekologisesti kestävämmälle uralle, kaiken tämän kannalta luovan työn kannustaminen on ensiarvoisen tärkeää. Siksi olisi erittäin tärkeää, että myös kilpailulainsäädäntö olisi sellaisessa muodossa, että se tukisi eikä lannistaisi luovan työn tekijöitä.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo kiinnittää huomiota oikeaan asiaan, kun hän puhuu laadullisen suunnittelun puolesta. Nähdäkseni kuitenkin hänen painotuksessaan on se virhe, että hän lähtee siitä, että nimenomaan korkea hinta tai ilman kilpailua tapahtuva hinnan määrittely olisi jonkinlainen hyvä suunnittelun tae.

Kyllä kuntakentässä ja laajemminkin varmastikin suunnittelupalvelujen käyttäjäkunnan piirissä on jo aikoja sitten huomattu, että korkea hinta ja hyvä nimi eivät takaa missään tapauksessa laadukasta ja lopullista hyvää tulosta, vaan asiassa

pitää ottaa huomioon paljon muitakin tekijöitä. Siinä suhteessa lakiehdotus lähtee oikeasta lähtökohdasta, kun se asettaa myös suunnittelupalvelut ja niihin liittyvät taiteelliset ominaisuudet selvästi tilaajan arvioitavaksi ilman erillistä etujärjestön kaltaista hintasuositusta etukäteen. Ed. Paloheimolta voidaan vain kysyä: Antaisitteko esimerkiksi työnantajille oikeuden yksipuolisesti määritellä työsuorituksen hinnan? Tässä ei välttämättä ole muusta kysymys.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on se, kun ed. Paloheimo puhuu aivan oikein monienkin taajamien taajamasuunnittelun ja ulkonäön huonosta tilasta. Ainakaan minun kokemukseni mukaan ei varsinainen syy ole siinä, ettei kunnissa ja kaupungeissa osattaisi käyttää hyvää arkkitehtisuunnittelua niin kaavasuunnittelun kuin rakennussuunnittelunkin osalta. Kyse on pikemminkin siitä, että kunnissa ei ole riittävää kaavallista rakennusvalvontaan ja rakennuslupamenettelyyn liittyvää organisaatiota eikä keinoja toteutukseen kokonaisvaltaisesti.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän nopeasti vastata kaikille niille, jotka esittivät vastauspuheenvuoron minulle.

Ed. Drombergille haluan sanoa, että teot ja puheet eivät näytä olevan kokoomuksessa sopu-
sinnussa, ne ovat ristiriidassa. Olen vähän pettynyt siitä. Mielestäni olisi miellyttävää, jos kokoomus todellakin ajaisi yksilönvapauden ja laadun asiaa. Mutta nämä ratkaisut valiokunnassa ja tässä kysymyksessä viittaavat muuhun.

Ed. Björkenheimille maataloudesta: Maatalous on nimenomaan poimittu erikoistapauksena 2 §:ssä lain ulkopuolelle. Maatalouden harjoittajat ovat juuri niitä yksittäisiä ammatinharjoittajia, joiden ei tarvitse alistua tähän lakiin.

Ed. Laivorannalle, kun hän puhuu, että hinta- ja laatukilpailu voi toimia samanaikaisesti: Nähdäkseni ed. Laivoranta ei ole asiaa riittävästi pohtinut. Asiassa on selvä looginen ristiriita. Hintakilpailu ja laatukilpailu ehdottomasti syövät toinen toisiaan. Pidän tästä mielelläni ed. Laivorannalle pienen yksityisen esitelmän vielä jälkeinpäin.

Mitä tulee syihin, jotka ovat kaoottisten konkurssien ja monotonisten lähiöiden takana, niin niistä olen ed. Laivorannan kanssa samaa mieltä. Kysymys on ollut nimenomaan hallinnollisista virheistä.

Ed. Korva sanoo, että hintakilpailu ja suunnittelun laatu eivät sulje pois toisiaan. Tässä on

kyllä kysymys siitä, että ed. Korva ei tiedä sen alan yksityiskohdista riittävästi. Sellainen, joka alan tuntee, tietää, että ehdottomasti raaka hintakilpailu pudottaa rajusti laatua sillä alalla.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Paloheimolle, joka oli huolissaan kokoomuksen puheiden ja tekojen ristiriidasta, että pelkästään jo vihreiden puheissa on näkyvissä ristiriita, niin että sopii kiinnittää huomiota omaan olemukseen.

Totean, että laatukysymyksessä ei kannata liioitella mahdolltoman paljon, sillä mikään kokemus maailmassa ei osoita, että mahdollisimman kalliilla toteutettu prosessi olisi laadultaan hyvää.

Kun ed. Paloheimolla oli kiivas harrastus pyrkiä varhaisemmassa puheenvuorossaan elintarviketeollisuuden piiriin, niin totean, että niinkin tärkeä kansantuote kuin makkara voi olla myös laadullisesti hyvää, jos siihen laittaa hienman lihaa jauhון sekaan. Samaa puheisiin.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Paloheimo väittää, että hinta ja laatu syövät toisiaan, niin se pitää paikkansa määrättyssä rajassa, jos ei ole moraalialia, se on selvä. Jos tehdään alihintainen tarjous verrattuna siihen, mitä työn laadulta vaaditaan, tulee tietysti kiusaus tehdä huonompaa laatua. Mutta on tilaajan heikkoutta, jos ottaa sellaisen vastaan. Kyllä tänä päivänä tilaajilla on niin paljon ammattitaitoa ja täytyy olla niin paljon vastuunkantokykyä, ettei ota sellaista työtä vastaan eikä hyväksy sitä.

Itse asiassa sanoisin, että tilanne on päinvastoin. Kysynkin ed. Paloheimolta: Miten ohjehinnoittelu takaa laadun? Ei mitenkään, päinvastoin. Mielestäni, jos on ohjehinnoittelu, siis aina taattu taksa, markkinoilla on vaikka minkä laatuista arkkitehtejä ja suunnittelijoita samalla hinnalla tarjolla. Minkä perusteella tilaaja voi päätellä, mikä on paras mahdollinen tilaajalle, kun kaikilla on sama hinta? Kun tilataan työtä ja on hintakilpailu ja tiedetään suunnittelijoiden työn tulos, niin siellä voi olla kalliita hintoja. Tiedetään, että laadullisesti hyvät firmat, jotka todella moraalisesti kantavat laadustaan huolta, tarjoavat varmasti kalliimmilla hinnoilla kuin halvimmat. Tullaan siihen ja on nähtävissä jo tarjouksista, että ne kaikkein halvimmat erittäin harvoin ovat laadullisesti parhaita. Parhaassa päässä syntyy hyvien kesken laatukilpailua ja sieltä voidaan valita. Tilaajalle jää oikeus valita

ei halvin vaan keskihintainen tai kallein työ tämä lain mukaan, ei sitä kielletä. Tämä on mielestäni hyvä puoli.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ottaa keskusteluun osaa, kun nyt on laitettu kyseenalaiseksi kokoomuksen tavoitteet ja argumentit lainsäädännön saadessa tällaisen sisällön. Minä puolestani haluaisin asettaa kyseenalaiseksi vihreiden taustat muutosesityksissä, joita he tekevät. Aivan ilmeisesti paistaa läpi, että he eivät tarkastele asiaa kaikkien eri ammattiryhmien ja yrittäjien kannalta, vaan heillä on ihan selvästi oma lehmä ojassa, jos näin voi sanoa. Mehän tiedämme, että esimerkiksi arkkitehtien ja rakennusinsinöörien suunnittelusta saama palkkio on sidottu hintaan. Siitäkin on hyvä tässä muistuttaa. En näe, että on eduskunnan tehtävä kohdella eri tavalla eri ammattiryhmiä tässä asiassa, joka koskee kaikkea kilpailua.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariolle ensin: Peruskysymyksissä vihreät ovat yleensä aika johdonmukaisia. Ympäristökysymykset ovat vihreiden peruskysymyksiä. Kokoomuksen peruskysymyksiä ovat ymmärtääkseni olleet esimerkiksi kysymykset yksilönvapaudesta. Nyt näyttää siltä, että... (Ed. Rinne: Koti, uskonto ja isänmaa!) — Vastatkaa vasemmalta tuleviin väitteisiin, ettei koskaan ole ollut yksilönvapaus. — Minä olen väärin luullut, että kokoomuksen perusideologiaan kuuluu yksilönvapaus, mutta nyt minun silmäni ovat avautuneet. Ei se kuulukaan. Tästä on ed. Saario kysymys, että jos on joitakin perusasioita, joita pyritään ajamaan, niin niiden kohdalla ei pitäisi tekojen ja puheiden olla sellaisessa ristiriidassa kuin kokoomuksella tässä kysymyksessä näyttää olevan.

Mitä tulee ed. Laivorannan kommentteihin: Ed. Laivoranta, on merkittävä ero, puhutaanko suunnitelmista vai lopputuloksesta. Kun urakoitsija antaa tarjouksen jostakin rakennustehävästä, niin hänellä on suunnitelmat olemassa. Niitä voidaan verrata silloin niihin suunnitelmiin. Ei siinä voi kovin paljon tinkiä laadusta. Ei siinä ole paljon mahdollisuuksia laadusta tinkimiseen. Sen sijaan suunnittelutyössä on siihen melkein rajattomia mahdollisuuksia eikä tilaaja voi tulla sanomaan, että tämä on nyt sellainen suunnitelma, jossa ei ole riittävästi luovuutta, ei ole riittävästi mielikuvitusta tai tämä on nyt liian äkkiä tehty niin kuin tapahtuu silloin, jos suun-

nitellaan halvalla ja joudutaan periaatteessa käyttämään vähän aikaa. Ei tilaaja näe sitä, että siinä ei ole vertailtu toisiinsa monia vaihtoehtoja niin kuin kuuluisi tehdä. Nämä ovat kaksi aivan eri asiaa.

Ed. Jouppila, kaikki minun ponsiesitykseni, kaikki kolme ponsiesitystä, ovat sellaisia, että ne ovat luonteeltaan yleisiä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jouppilalle: Mielestäni lakiesitys kyllä asettaa eri ihmisryhmät eriarvoiseen asemaan. Esimerkiksi kirjailijoiden ja freelancer-toimittajien palkkiosuosistusten oikea rinnastuskohde ei ole firmojen välinen kilpailu vaan työehtosopimukset, koska useimmat niistä tehtävistä, joita tällaisten palkkiosuosistusten nojalla tehdään, ovat sellaisia, että niitä tehdessään on työntekijän asemassa. Erona tavalliseen kuukausipalkkaiseen työläiseen on vain se, että työnantaja saattaa vaihtua jopa monta kertaa päivässä, monta kertaa viikossa ja ainakin monta kertaa vuodessa.

Mielestäni on epäjohdonmukaista, että sellaiset ihmiset, jotka tekevät tavallaan standardityötä turvatuissa oloissa kuukausipalkalla, jossa työnteko ei ole koko ajan omasta luovuudesta kiinni ja siitä, että joka ikinen päivä keksii uusia asioita eikä voi toistaa koskaan sitä samaa vanhaa, tämä lakiesitys asettaa parempaan asemaan kuin yksityisenä ammatinharjoittajana luovaa työtä tekevät ihmiset.

Kehottaisin ed. Jouppilaa käymään juttelemassa esimerkiksi jonkun sellaisen kirjailijan kanssa, joka ei ole eduskunnassa, ja kyselemään vähän, minkälaiset hänen työolosuhteensa ovat ja mikä merkitys on esimerkiksi esitelmäpalkkiosuosituksilla sille, että kirjailija voi työtään ylipäättänsä tehdä.

Ed. Louekoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle haluaisin vielä todeta, että kyllä suunnittelutoita tilaavat pystyvät arvioimaan ja heillä on arviointimahdollisuus muulla perusteella kuin sillä, että on taksahintoja ja kaikilla on sama hinta. Sehän on

huono peruste. Sen perusteella ei voi arvioida, mikä on laatu. On arkkitehti A, B, C, D ja näillä on kaikilla eri laatu ja kaikilla sama hinta. Miten tilaaja tästä voi päätellä, mikä on laatu? Tilaaja tietenkin laadun arvioi sen perusteella, mitä kokemuksia ja tietoa on kyseessä olevasta suunnittelijasta. Laatuhan perustuu siihen, että tunnetaan tekijä tai ei tunneta. Jos on vaativa kohde, miksi ottaa tuntematon, vaikka olisi halpa hintakin, jos halutaan laadullinen työ? Kun on 3—4 laadukasta ja tasa-arvoista suunnittelijaa ja näiden hinnoissa on eroa, niin tasa-arvoisista kannattaa ottaa tietysti halvin. Nyt päästään siihen, että myös tasa-arvoiset kilpailevat, mutta eihän Mersu kilpaile Ladan kanssa jne. Jos nyt sattumalta kävisi niin, että joku Mersun myyjä myisi Mersun Ladan hinnalla, niin se kannattaa ottaa ja se on ihmisten etu silloin. Näinkin käy. On siitäkin kokemuksia.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Hassi otti esille kirjailijat ja luovan työn merkityksen Suomelle, niin kyllä me varmasti kaikki haluamme tukea kirjailijoita, heidän työtään ja luovaa työtä Suomenmaassa. Mutta tässä lainsäädännössä sen erillisenä esiin ottaminen oli todella vaikeata. Haluaisin lukea vielä ministeri Salolaisen vastauksen lausuntoihin, jotka me saimme valiokunnassa: "OPM ja Suomen kirjailijaliitto ovat esittäneet, että lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettäisiin tekijänoikeuslainsäädännössä tarkoitettujen teosten ja suoritusten luominen ja aikaansaaminen sekä kirja-ala. Ehdotusten taustalla lienee alan järjestöjen halu turvata olemassaoloaan voimalla antaa edelleen hinta- ja palkkiosuosituksia. Ei ole perusteita asettaa näitä aloja erityisasemaan kilpailulainsäädännön soveltamisen suhteen. Tunnettuahan nimittäin on, että esim. kirjojen hinnat ovat meillä Euroopan kärkeä." Toisin sanoen, jotta tämän tyyppiin ilmiöihin pääsisimme myöskin kilpailun kautta kiinni, niin minun mielestäni on erittäin tarpeellista, ettei mitään alaa aseteta erityisasemaan myöskään kilpailulin suhteen.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergille: Hänen lukemansa lausunnon logiikka oli se, että ei ole perusteita asettaa luovaa työtä tekeviä ihmisiä eri asemaan, koska sille ei ole perusteluita. Mitään varsinaista asiaperustelua paperi ei sisältänyt. Muistuttaisin, että esimerkiksi kirjojen hinnasta kirjailijan palkkio on vain 1/6 liikevaihtoverottomasta

myyntihinnasta. Se ei todellakaan kirjan myyntihinnan kannalta ole ratkaisevan tärkeää.

Mitä tulee luovan työn tukemiseen, niin linja, jota ed. Dromberg nyt näyttää kannattavan, on se, että luovaa työtä tuetaan ensi sijassa erilaisilla apurahoilla ja vastaavilla, jotka ovat tietysti ihan tarpeellisia. Sehän merkitsee kuitenkin sitä, että tavallaan yhteiskunta ja apurahoja myöntävät elimet valitsevat, ketkä saavat luovaa työtä tehdä, jos samalla vaikeutetaan sitä, että ilman apurahoja voisi ammatissa pärjätä. Minusta tämä on pikemminkin eräänlaista sosialistista tai brezhnevilaista linjaa, että vaikeutetaan sitä, että luovan työn tekijä voisi edes sen heikon suojan turvin, jonka esimerkiksi Kirjailijaliiton esitelmäsuositukset muodostavat, itse elättää itsensä ja olla riippumattomampi apurahoista. Se mielikuva, mikä minulla on kokoomuksen esittämästä yleisestä fraseologiasta, on kyllä toisenlainen, ja sen pohjalta toisenlainen johtopäätös olisi tuntunut johdonmukaiselta.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska hyvä taisteluparini ed. Hassi antoi jo ed. Drombergille varsin vakuuttavan ja perustellun vastauksen hänen äskeiseen huomautukseensa, tyydyn vastaamaan ed. Laivorannalle.

Suunnittelun ongelmana on se, että jos hinnat painuvat riittävän alas tai jos siihen annetaan mahdollisuus, niin halvimmalla pystyvät työn tarjoamaan eivät tehokkaimmat vaan huonoimmat suunnittelijat. Jos hintoja painetaan suunnittelussa alas, on kysymys sellaisten tuotteiden hinnoista, joista ei ole vielä olemassa mitään prototyyppiä. Ei tiedetä, mikä se on, vaan siinä myydään jotain sellaista, mitä ei ole vielä olemassa ja mikä tehdään vasta sen jälkeen, kun hinta on määritelty. Jos hinnan määrittelee liian alas, niin suunnitelman joutuu tekemään huonosti, koska on taloudellisesti mahdotonta tehdä sitä silloin hyvin. Tästä on kysymys, ja minä toivon, että asia nyt vihdoinkin tulisi selväksi niille, joille se on toistaiseksi ollut epäselvää.

Ed. O. R e h n : Rouva puhemies! Käsittelyssä olevien lakien hyväksymisen myötä sääntelytalouslain Suomi, kartellien ja monopolien luvattu maa, astuu pari askelta lähemmäksi eurooppalaista markkinataloutta. Kansalaisen ja kuluttajan edun mukaista on, että terve ja toimiva kilpailu pakottaa pitämään kustannukset kurissa ja hinnat aisoissa myös suljetulla sektorilla. Siihen tällä lailla pyritään.

Eta-sopimus ja tuleva EY-jäsenyys luovat osaltaan painetta kilpailulainsäädännön kiristämiseen, vaikka se tietysti pitäisi kyllä tehdä muutenkin. Terve kotimainen kilpailu, siis kunnan trimmaus ja löysät pois -periaate, luo myöskin edellytykset kansakunnan kansainväliselle reaaliselle kilpailukyvyille, mistä Saksa ja Japani ovat, toisin kuin usein luullaan, erinomaisia esimerkkejä. Molemmissa maissa kilpailu kotimarkkinoilla on kovaa, väliin suorastaan raivoisaa.

Lain ydin on tietenkin kilpailunrajoitusten kieltäminen ja sanktiointi seuraamusmaksulla. Kiellettyjen kilpailunrajoitusten joukkoon tulevat lain myötä kuulumaan sekä vertikaaliset ja horisontaaliset kartellit että tarjouskartellit. Näiltä osin hallituksen esitys vastaa kuluttajan etua ja myöskin Eurooppa-oikeudessa sovellettua käytäntöä.

Kuitenkin alkuperäinen hallituksen esitys oli liian epätasapainoinen ja erityyppisiä yrityksiä epäoikeudenmukaisesti kohteleva. Lakiesitys nimittäin kyllä kovistelee pk-yrityksiä silloinkin, kun se ei lisää kansantalouden tehokkuutta, mutta vastaavasti katsoo suuryritysten kilpailurajoituksia sormien lävitse. Sen vuoksi onkin myönteistä, että talousvaliokunta pystyi aika pitkän ja perusteellisen käsittelyn jälkeen esittämään muutamia olennaisia parannuksia hallituksen esitykseen.

Ensinnäkin pk-yritysten tai yksittäisten ammatinharjoittajien yhteistyö pitäisi voida sallia silloin, jos se lisää kansantalouden tehokkuutta ja koituu kuluttajan eduksi. Eräs vaihtoehto tämän periaatteen kirjaamiseen lakiin olisi ollut lisätä 6 §:ään, siis kilpailun rajoittamista koskevaan pykälään, sanat "kilpailun rajoittamiseksi". Se olisi tarkoittanut sitä, että jos tietty toimenpide, vaikka yhteistyö tarjouskampanjoissa, ei rajoita kilpailua, se ei olisi rangaistavaa eikä siihen tarvitsisi pyytää erikseen poikkeuslupaa. Näin olisi voitu estää nyt todennäköisesti seuraava poikkeusluparulljanssi.

Koska ehdotus ei kuitenkaan saanut riittävästi kannatusta, kirjattiin valiokunnassa toisena vaihtoehtona mietintöön lakiesityksen 19 §:ään se, että yrittäjien mahdollisuudet yhteistoiminnan harjoittamiseen turvataan kilpailuviraston myöntämällä poikkeusluvalla. Kuten valiokunta korostaa, pienyritystien yhteistyöhön tulee myöntää poikkeuslupa silloin, kun toisena sopimuspuolena on määräävässä markkina-asemassa oleva elinkeinonharjoittaja. Kaikkein selvin esimerkki tästä ovat metsäkoneurakoitsijat, ja muitakin vastaavia kuvaavia esimerkkejä löytyy.

Samoin pienkauppiaiden yhteistyö esimerkiksi tarjouskampanjoitten toteuttamiseksi on kuluttajan kannalta perusteltua, mikä pitäisi voida todeta ryhmäpoikkeuksella kilpailuviraston toimesta. Eihän ole nimittäin mitään järkeä siinä, että valtakunnallinen kaupan alan yritys pystyy toteuttamaan tarjouskampanjan valtakunnallisesti mutta paikallisten pienkauppiaiden yhteenliittymä, siis eri puolilla maata sijaitseva yhteenliittymä, joka ei muodosta paikallista kartellia, ei voisi vastaavasti tätä tehdä. En pidä sitä kovin oikeudenmukaisena lähtökohtana.

Kuitenkin pahempaa kuin aika fundamentaalinen kielteinen suhtautuminen pienyritysten yhteistyöhön on se, että määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön suhtauduttiin lakiesityksessä ratkaisevasti lievemmin kuin muihin kilpailunrajoituksiin. Sen vuoksi onkin erittäin tärkeää, että talousvaliokunta päätyi yksimielisesti esittämään määräävän markkina-aseman väärinkäytön kieltämistä ja sanktiointia seuraamusmaksulla. Näin kilpailuvirasto saa riittävät työkalut esimerkiksi rakennustarviketeollisuuden, kaupan keskusliikkeiden, elintarviketeollisuuden ja energia-alan, usein valtionyhtiöiden, määräävän markkina-aseman kontrollointiin.

Tiedän, että valiokunnan kannanotolle ei kaikissa piireissä ole käsiä taputettu. Suomi näyttäikin olevan paitsi kartellien myös korporatismiin luvattu maa päätellen siitä kirjelmien määräästä, jonka kaupan keskusliikkeiden, rakennusteollisuuden ja eräiden muiden alojen edustajat ovat valiokunnan kannanoton jälkeen kansanedustajille lähettäneet.

Syytä on kuitenkin korostaa, että nyt ei kielletä määräävää markkina-asemaa sinänsä, joka voi olla kansantaloudellisesti perusteltua joissakin tapauksissa kieltämättä, mutta kylläkin kielletään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, eli jos ei esiinny väärinkäyttöä, ei ole myöskään pelkoa seuraamusmaksusta. Näin ollen sellaisten yritysten, joilla on puhtaasti paperit näiltä osin, ei kannata synnyttää turhia pelkotiloja eikä maalailla mitään kalmanhajuja uhkavia määräävän markkina-aseman väärinkäytön sanktioinnin vuoksi.

Sekin on positiivista, että ministeri Salolainen osoitti reilua valmiutta lakiesityksen muuttamiseen näiltä osin eikä tehnyt asiasta mitään arvovaltakysymystä. Tietenkin EY-ministerin olisi aika vaikea vastustaa lainmuutosta, joka tähtää Suomen kilpailulakien lähentämiseen EY:n vastaavien kanssa.

Kieltämättä on silti aika yllättävää, että kokoomus niinkin pitkään suojeli kartelleja ja monopolieja ja kuluttajan etujen vastaista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Sikäli se ei tietenkään ole yllättävää, että eihän kokoomus ole esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ollut suinkaan kovin innokas liikenteen ja jätehuollon kilpailuttamisen puolestapuhuja. Kun kannattaa periaatteessa markkinataloutta, voisi sitä edistää myös käytännössä ihan johdonmukaisuuden vuoksi.

Lakipakettiin sisältyy myös uusi lakiehdotus kilpailuneuvostosta. Käytettävissä olevan informaation perusteella näyttäisi siltä, että on järkevää kehittää kilpailuneuvostoa riippumattoman tuomioistuimen suuntaan. Tähän suuntaan mentäessä on kuitenkin pohdittava aika huolellisesti valituskäytäntöä ja muutoksenhakua, ettei siitä koidu vastaavasti yrityksille tai vastaaville ongelmia.

Odotankin, että hallitus tuo tästä nopeasti esityksen eduskunnalle samoin kuin siitä, että se uudistaa esimerkiksi teletoimintalakia ja koko puhelin- ja teletoiminnan, teleliikenteen, kenttää sekä kauko- että paikallispuhelujen osalta niin, että kilpailu pääsee siellä todella toimimaan. Näiltä osin pitäisi liikkua sekä nopeasti että tasapuolisesti niin, että oikeudenmukaisuus eri teleyritysten kohdalla tulee riittävästi huomioon otetuksi.

Kaiken kaikkiaan lakiesitys on eräiltä osin alkuperäisenä parempi kuin salissakin kuullut tai valiokunnassa tehdyt muutosehdotukset tai vastalauseet. Esimerkiksi ehdoton ja tiukan absoluuttinen ohjehintakäytännön kieltäminen ei palvelisi kuluttajien etuja. Suositushinta vertikaalisessa mielessä ei ole kilpailun edistämisen kannalta merkittävä ongelma, päinvastoin monesti. Se nimittäin aiheuttaisi monissa varsinkin kaupan alan pienyrityksissä aika suuria käytännön ongelmia ja olisi oikeastaan sula mahdottomuus käytännön työskentelyn kannalta.

Esimerkiksi varaosaliikkeissä, joissa on usein kymmeniätuhansia, ehkä satakintuhatta artikkelia, ehkä kymmenkunta työntekijää, tarvittaisiin helposti pari kolme lisätyöntekijää pelkästään laskemaan kunkin yksittäisen katkojan kärjen, sytytystulpan, pultin tai mutterin hintaa, jos näiden suositushinnat maahantuojilta kielletäisiin. Siltä osin olisikin toivottavaa, että työväenliikkeen edustajilla, jotka vastalauseen ohjehinnan kieltämisestä tekivät, olisi enemmän tuntuun käyttöä käytännön työelämään, jottei tämän kaltaisia vastalauseita tarvitsisi tehdä.

Fuusiokontrollin toteuttaminen lisäisi byrokratiaa eikä vastaa siitä koituvia kustannuksia. Lisäksi tulevaisuudessa EY:n valvonta ulottuu sisämarkkinoiden myötä myös Suomen markkinoille ja yritysten on myös silloin tällöin saatava kasvaa eurooppalaisen mittakaavan mukaisiksi keskiuuriksi yrityksiksi, niin kuin esimerkiksi Nokia on, jos siihen on edellytyksiä ja yleistä tarvetta.

Rouva puhemies! Kilpailulain uudistaminen tekee Suomesta entistä selkeämmin markkinatalouden. Se pakottaa myös pohtimaan kansallisvaltion roolia yhdyntävässä Euroopassa. Syntyvät sisämarkkinat nimittäin sisältävät ilmiön, jota voisi kutsua vaikkapa sisämarkkinoiden dialektiikaksi, jossa kilpailu ja keskittyminen ovat molemmat yhtäältä sekä päämääriä että ristikkäisiä tavoitteita. Onhan Euroopan integraation yksi lähtökohta myös se, että kilpailun ohella yhdistellään yrityksiä sellaisiksi alliansseiksi, jotka menestyvät koko maailman mittakaavassa.

Selvä tilanne on, että kilpailu ja keskittyminen ovat molemmat yhtäältä sekä saman suuntaisia päämääriä että myös ristikkäisiä tavoitteita. Jotenkin tämä ristiriita pitää ratkaista, ja mielestäni se on kilpailulaissa aika hyvin kaiken kaikkiaan ratkaistu. Merkittävää on se, että tässä tavallaan kansallisvaltio muuttuu pelaajasta ja managerista pelisääntöjen luojaksi. Kilpailulaki on tästä hyvä esimerkki, ja pelisääntöjen merkitys on siinä, että markkinatalous todella toimii eikä pääse rappeutumaan kapitalismiksi. Totesihan nimittäin jo Johannes Virolainen aikoinaan, että kapitalismi on markkinatalouden rappeutunut muoto.

Näiltä osin ei kuitenkaan pidä hyväksyä sen kaltaista kilpailua ja markkinataloutta, kuin esimerkiksi reaganismi ja Thatcherismi edustivat, koska niissähän on taas unoitettu se, että valtiolla tulee olla edelleenkin vahva rooli koulutuksen, tutkimuksen ja teollisen kehittämistoiminnan osalta, jotka ovat myös tärkeitä, kun me pohdimme koko Suomen kansantalouden strategiaa, johon kilpailulakikin osaltaan liittyy. Kilpailu- ja markkinatalouden pitää olla sosiaalinen markkinatalous, jotta siitä todella kehittyy kansalaisten kannalta hyväksyttävä talousjärjestelmä.

Kannatan lakiesityksen hyväksymistä valtiokunnan esittämässä muodossa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Aikaisemmin ed. Paloheimon kanssa käyty keskus-

telu, akateeminen puolilituntinen, on liian suuri kunnia hallituksen esitykselle siinä muodossa kuin se toteutetaan. Laki nimittäin on täydellinen torso, niin torso kuin voi olla, samanlainen kuin vuonna 1988 tehty. (Välihuuto) — Nyt en muistanut ed. Pulliaista tässä asiassa.

Ed. Jurva samoin kuin vasemmiston edustajat pyrkivät valiokunnassa saamaan tähän lakiin uuden 7 a §:n, jossa todistustaakka siirrettäisiin kartellista epäillylle siltä osin, kuin on kysymys kartellien haitallisuudesta. Kun tällaista yleiseurooppalaista pykälää ei saatu, kilpailunrajoituslaki on täysin tehoton. Se tullaan näkemään vuoden kahden kuluessa, ja tämä on ollut ministeri Salolaisen tarkoituskin, joka on kierrellyt asiaa kaikissa esitetyissä kyselyissä. Hän ei ole suostunut vastaamaan, miksi tällainen pykälä jätetään pois.

Rouva puhemies! Ehdotan perustelulausuman, jossa asiaan vielä puututaan, hyväksyttäväksi lain perusteluissa:

”Eduskunta toteaa, että laki ei sisällä säännöstä todistustaakan siirtämisestä kartellin osapuolille niiden haitallisuutta tutkittaessa. Tästä syystä eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa uuden lainsäädännön tehokkuutta kilpailun rajoitusten poistamisessa ja tarvittaessa ryhtyy lainsäädäntötoimenpiteisiin esimerkiksi mainitun todistustaakan uudelleenjärjestelyä koskien.”

Lopuksi, rouva puhemies, totean, että olisin mielelläni kannattanut ed. Paloheimon ensimmäistä ponsilausumaa mutta se ei ole mahdollista, koska siinä mm. asianajajien osalta jää täydellinen kartellin mahdollisuus yksityisinä liikkeenharjoittajina. Näin ollen, vaikka olisin mielelläni ”Tuusulan harmaan helmen”, kansanedustaja Paloheimon, näkemyksiä noudatellut, tämä on tällä hetkellä mahdotonta. Nämä kaksi muuta ponsilausumaa ovat mielestäni täysin huuhaata.

Ed. J u r v a : Rouva puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Ongelma tässä laissa, kuten aikaisemmin jo monta kertaa on todettu, on se, että taidejärjestöjen toivomuksesta huolimatta taiteilijoiden työtä ei eroteta muusta elinkeinon harjoittamisesta. Tästä syystä lain soveltamisessa saattaa tulla esille koko joukko sellaisia ongelmia, joita emme saata vielä kuvitellakaan.

Tämän takia ed. Paloheimon tekemä 2) pe-

rustelulausumaehdotus on mielestäni kannatettava. Kannatan sitä, jotta todellakin taiteilijoiden ja taiteellisen työn erityisasema otettaisiin huomioon tulevaisuudessa ja jotta hallitus ryhtyisi myös pikaisesti tältä pohjalta valmistelutoimenpiteisiin.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon 3) lausumaehdotusta.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo varsin etevästi perusteli kolmea lausumaehdotustaan ja synnytti esityksensä perusteella merkittävänä pidettävän keskustelun isossa salissa.

Kun kuuntelin hyvin tarkkaan tuon keskustelun, saatoin todeta, että käytetyt vastauspuheen vuorot vain vahvistivat ed. Paloheimon ponsien relevanttiutta. Hänen argumentointinsa oli todella pitävä.

Erityisesti hämmästelini ed. Jouppilan, sivistysvaliokunnan puheenjohtajan, kannanottoa. Siinä kyllä lehmälaitumet eivät olleet kelvollisia lehmien laidunnettaviksi.

Ed. Paloheimo varsin taitavasti puolusti kahden merkittävää asiaa: toisaalta yksityisten ammatinharjoittajien oikeuksia ja toisaalta laatutekijöitä silloin, kun luovaa työtä ryhdytään tekemään.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paloheimon tekemää 1) lausumaehdotusta.

Lopuksi totean, että jos meneteltäisiin niin kuin ed. Laivoranta totesi, oltaisiin myös aika paljon hakoteillä. Hänen systeeminsähän olisi se, että jos ei tunne tarjoajaa, niin ei voi odottaa laatuakaan tehtävältä työltä. Olipa merkillinen yhtälö.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kolmannessa käsittelyssä nyt oleva lainsäädäntö terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun aikaansaamiseksi tai tehostamiseksi maassamme on pääosin otettu myönteisesti vastaan. Sitä on osoittanut täällä salissa sekä ensimmäisen että toisen käsittelyn yhteydessä käyty keskustelu.

Edellä ed. O. Rehn nosti esiin kysymyksen määräävän markkina-aseman väärinkäytön osalta. Hallitushan esitti, että tässä laissa edelleenkin pitäydyttäisiin väärinkäyttöperiaatteen sen sijaan, että toisena vaihtoehtona on kieltoperiaate. Valiokunta päätyi yksimielisesti tiukentamaan näiltä osin hallituksen esitystä ja samalla myös tasapainottamaan sitä. Valiokuntahan päätyi kieltoperiaatteeseen.

Kieltämättä on ongelmallista täysin täsmälisestään määrillä niitä perusteita, joilla tällainen kielto toteutetaan, kun kyseessä on taloudellinen lainsäädäntö. Tavoitteenahan on nimenomaan estää vahingolliset kilpailunrajoitukset ja edistää tervettä, sekä kuluttajien että myös yrittäjien kannalta toimivaa taloudellista kilpailua.

Kilpailuasuiden selvittelyssä tarvitaan välttämättä taloudellista analyysiä, mutta siinä tarvitaan myös laajaa kansantaloudellista näkemystä ja, sanoisinpa myös, ed. Paloheimon esille nostamaa laadullistakin näkemystä. Minusta on välttämätöntä, että kilpailussa hinta ei yksin ratkaise, vaan että yhtä painavana, joissakin tapauksissa painavampana on esillä myös laatu. Oikean hinta — laatu-suhteen pitäisikin olla keskeinen vaikutin, kun ratkaisuja suuntaan tai toiseen yhteiskunnassa tehdään.

Arvoisa puhemies! Täällä on tuotu esiin niitä ongelmakohtia, jotka valiokunnassa nousivat eritoten pienten yrittäjien taholta, miksei myös ammatinharjoittajien osalta esille. On todettu, että valiokunta piti tärkeänä sellaisen yhteistoininnan toteutumista, joka luo yrittäjyydelle terveet, riittävät toimintaedellytykset myös muutuvissa kilpailuolosuhteissa. Yrittäjien mahdollisuudet yhteistoininnan harjoittamiseen tuleekin turvata poikkeuslupamenettelyin.

Tässä asiassa olisimme olleet erityisesti maatalouden alkutuotannon ja myös metsätalousyrittäjien hintasuositussopimusten aikaansaamisen osalta sellaisenkin menettelyn takana, jota meidän saamiemme tietojen mukaan EY:n kilpailulainsäädännössä toteutetaan. Siellähan on Rooman sopimuksen pysyvä poikkeus kilpailuoikeutta koskeviin määräyksiin maataloustuotteiden tuotannon ja kaupan osalta ja toisaalta EY-asetuksen kartellikieltoa ei sovelleta viljelijöiden, heidän muodostamiensa yhtymien ja niiden kattojärjestöjen solmimiin sopimuksiin, jotka koskevat maataloustuotteiden alkutuotantoa tai kauppaa. Tähän liittyy myös osaltaan ensimmäisen asteen jalostus. Jos kyseiset sopimukset muodostavat keskeisen osan kansallista markkinointijärjestelmää tai ovat tarpeellisia yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamisen osalta, silloinkaan kilpailuoikeuden kielto ei koske näitä.

Valiokunnassa ei kuitenkaan tässä vaiheessa syntynyt riittävää yksituumaisuutta tällaisen muutoksen aikaansaamiseksi, vaan lain 2 §:n 1 momentti jäi edelleenkin muotoon, jossa kilpailun ulkopuolelle on suljettu sekä työmarkkinoita että maataloustulosopimusta koskevat kysy-

mykset sen sijaan, että olisimme halunneet laajentaa tämän maatalouden alkutuotantoa koskevaksi.

Arvoisa puhemies! Täällä on tullut esille ponsiehdotuksia, joissa haluttaisiin jatkon osalta ohjata kilpailulainsäädännön suuntautumista. Minä ja keskustan valiokuntaryhmä yleensäkin päädyimme valiokunnan enemmistön mietinnössä esittämälle kannalle ja halusimme korostaa erityisesti juuri pienyrittäjien yhteistoininnan edellytyksiä turvaavia järjestelyjä sekä toisaalta korostaa kilpailuneuvoston aseman selvittämistä niin, että riittävät edellytykset jatkossa kieltoperiaatteen toteuttamiselle saadaan ja että kilpailuneuvoston toimintaa kehitettäisiin riippumattoman tuomioistuimen suuntaan tai tutkittaisiin, onko mahdollista keskittää kilpailuasiat jollekin muulle, jo olevalle tuomioistuimelle. Olennaista on joka tapauksessa näissäkin asioissa se, että asianosaisten oikeusturva tataan ja tarpeen vaatiessa järjestetään myös riittävät muutoksenhakumahdollisuudet. Se on välttämätöntä yrittäjien ja asianosaisten oikeusturvan kannalta.

Minusta tämä kolmanteen käsittelyyn ehtinyt paketti uudeksi kilpailulainsäädännöksi tehostaa osaltaan tervettä, toimivaa taloudellista kilpailua maassamme ja estää sellaiset vahingolliset kilpailunrajoitukset, joita varten lakia ollaan säätämässä.

Edustajat Jäätteenmäki, Kääriäinen ja Tenhiälä merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Haluan huomauttaa ed. Väistölle, että on yhdentekevää, mikä on se instituutio, joka tässä asiassa katsoo, mikä on oikein ja mikä väärin, ts. tuomioistuin tai siihen verrattava. On pystyttävä näyttämään, että esimerkiksi kartellissa sen toiminta on hinnanmuodostukselle haitallinen. Kansainvälisessä lainsäädännössä aikaisemmin tilanne on ollut se, että on normaaleja todistelu- ja taakkamenettelyjä. Siellä on huomattu, että mikään organisaatio ei pysty niin tehokkaaseen työskentelyyn, että pystyy selvittämään, onko kysymyksessä kilpailulain mukainen haitta vai ei, haitta hinnanmuodostukselle. Sen vuoksi ollaan menossa juuri siihen, että näyttövelvollisuus on käänteinen eli kartellista epäilty joutuu osoittamaan selvittämään tietyllä tavalla syyttömyytensä. Tämä menettely on tietysti suomalaiselle

oikeusjärjestelmälle vieras rikosoikeudessa ja siivioikeudessa.

Siitä on tästä kysymys, ja sikäli kuin tiedän, myös keskustan eduskuntaryhmä oli ainakin jossakin vaiheessa valmis tulemaan tämän tyyppisen lainsäädännön taakse, joka on SMP:n eduskuntaryhmän taholta sekä valiokunnassa että täällä tuotu esille. Jostakin syystä ja kokoomuksen pakotuksesta keskusta meni hallituksen linjoille sillä seurauksella, että tämä laki, oli tuomioistuin mikä hyvänsä, ei aiheuta minkäänlaista kilpailua eikä kilpailuvirastolla, kilpailuneuvostolla ole minkäänlaisia mahdollisuuksia tehostaa suomalaisessa yhteiskunnassa hintojen alenemiseen johtavaa kilpailutoimintaa.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Pidän ed. Aittoniemen esitystä sikäli arveluttavana, että jos jouduttaisiin esittämään näyttö syyttäjäviranomaisen toimesta, siinä ilmeisesti poliisille tulisi aika paljon lisätöitä. Kun ed. Aittoniemi esittää, että syytetty tässä tapauksessa joutuu osoittamaan syyttömyytensä, ollaan nimenomaan ajautumassa siihen suuntaan, jossa poliisin työ helpottuu. (Ed. Aittoniemi: Syyttäjän varsinkin!) — Poliisin ja syyttäjän työ helpottuu. — Ja syytetty itse saavat lisätöitä syyttömyytensä osoittamisesta. Siitä huolimatta saattaa olla, että kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

1) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin yksityisten ammatinharjoittajien oikeuksien laajentamiseksi siten, että he saisivat käyttää työssään samoja asiakkaiden kanssa sovittuja palkkiosuosituksia.”

Lisäksi on ed. Paloheimo ed. Laakson kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

2) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin, jotta taiteilijoiden ja taiteellisen työn erikoisasema otettaisiin huomioon eikä kaupan ja elinkeinoelämän elvyttämiseen tähtäävää lakia sovellettaisi näihin.”

Vielä on ed. Paloheimo ed. Luhtasen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

3) ”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi kilpailunrajoituksista eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelutoimenpiteisiin, jotta rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön arvon säilyttäminen oikeuttaisi vastaaviin poikkeamiin lain peruslinjasta kuin nyt käsiteltävänä olevassa laissa säädetty poikkeamat teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämiseksi ovat.”

Ed. Aittoniemi ed. Jurvan kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta toteaa, että laki ei sisällä säännöstä todistustaakaan siirtämisestä kartellin osapuolille niiden haitallisuutta tutkittaessa. Tästä syystä eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa uuden lainsäädännön tehokkuutta kilpailun rajoitusten poistamisessa ja tarvittaessa ryhtyy lainsäädäntötoimenpiteisiin esimerkiksi mainitun todistustaakaan uudelleenjärjestelyä koskien.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Pelttari merkitään läsnä olevaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Paloheimon 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 45 ei-ääntä, 1 tyhjää, poissa 52. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 39 ei-ääntä,
1 tyhjää; poissa 51. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon 3) ehdotus
”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 62 ei-ääntä;
poissa 50. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 31 ei-ääntä;
poissa 51. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdo-
tukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi kilpailuneuvostosta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 163/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voi-
daan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi kilpailuvirastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 164/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voi-
daan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain muutta- misesta sekä talletuspankkien toiminnasta anne- tun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 165/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset
voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laiksi taloudellisissa vaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävästä korkotu- esta ja laiksi asuntotuotantolain mukaisten han- kintalainojen myöntämisestä eräissä tapauksissa sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 27
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esityk-
seen sisältyvät ensimmäinen ja toinen lakiehdo-

tus sekä ympäristövaliokunnan ehdottamat kolmas ja neljäs lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Hallitus on järjestämässä arpajaiset, jossa palkintona on toivoa toivottomille, mutta vain hyvin lyhyellä aikavälillä. Se toivo useimpien arpajaisiin osallistuvien eli tällä tavalla nyt käsiteltävän lain ehdotuksen mukaan korkotukea hakevien toivottomien ihmisten osalta loppuu vuoden loppuun mennessä. Nimittäin tässä lotossa, joka nyt ollaan käynnistämässä, on liian vähän voittoja, jotta asuntovelallisten ja muiden ylivelkaantuneiden ihmisten asemaa voitaisiin parantaa. Arpajaiset, jotka nyt ollaan järjestämässä, pitävät sisällään vain pienvoittoja, tarpeellisia ja hyödyllisiä pienvoittoja, mutta ne eivät ratkaise perusongelmaa siinä muodossa kuin hallitus nyt esittää tukea velallisille. Monet suomalaiset ihmiset ovat vailla toivoa tässä tilanteessa, jossa yhteiskunta on suostutellut heidät ylivelkaantumaan.

Pahin ongelma, joka Suomella tällä hetkellä on, on velkaantuminen ulkomaille, Suomen ylivelkaantuminen. Pankit ja yritykset ovat velkaantuneet Suomen. Ne ovat tuoneet maahan tuonti- ja velkarahaa, jota ne suostuttelivat kansalaisiamme ottamaan lainaksi 80-luvun loppupuolella. Yritykset ja pankit velkaantuttivat Suomen ja suostuttelivat suomalaiset myös velkaantumaan. Tässä tilanteessa valtiovalta ei säännellyt rahamarkkinoita. Valtiovalta on vastuussa siitä, että rahahanat aukaistiin täysin auki ja sitten vasta, kun ongelmat kävivät ylipääsemättömäksi, suljettiin ja sitten suljettiin kerralla kokonaan. Näissä olosuhteissa valtio, jota edustavat maassamme mm. pääministeri Aho ja valtiovarainministeri Viinanen, on ihmisen vihollinen. Valtio suostuttelee ja alistaa, ja tässä tapauksessa valtio suostutteli ja alisti ihmiset velkaantumaan. Nyt kun valtiota huudetaan apuun, valtio voisi auttaa ja valtion velvollisuus on auttaa niitä ihmisiä, jotka se suostutteli velkaantumaan. Sitä valtio ei tee. Jaossa on nimittäin korkotukea vain noin 1 000 ylivelkaantuneelle, kun tarve maassamme on noin 30 000 ihmisen pelastaminen loukusta, johon valtiovalta on heidät, tosin vähän myös heidän omalla avustuksellaan, ajanut. Mutta täysin syyllisiä omaan tilanteeseensa nämä ihmiset eivät ole. Valtio on vastuussa siitä ilmapiiristä, joka 80-luvulla oli maassamme vallalla.

Tässä tilanteessa korkotukea, jota ollaan antamassa velallisille, annetaan riittämättömästi. Siinä mielessä valtiovalta ja hallitus valtiovaltan edustajana toimii samalla tavalla kuin se toimii muutenkin tällä hetkellä yhteiskunnassa. Se koettaa selvittää vain päivästä päivään, muttei ajattele, mitä tapahtuu pitkällä aikavälillä. Eli tässä tilanteessa valtio antaa noin 30 000 perheelle toivoa siitä, että he saisivat tukea, mutta loppuvuonna 29 000 perhettä tulee havaitsemaan, että he eivät saa tätä tukea ja heidän tilanteensa on aivan yhtä toivoton kuin ennen tätä valtiovaltan vastaanottoa. Vain 1 000 perhettä saa tässä tilanteessa korkotukea. Sillä tavalla ei ratkaista sitä ongelmaa.

Sillä tavalla tehdään hallitukselle entistä enemmän jos ei nyt vihollisia niin joka tapauksessa kielteisesti hallituksen politiikkaan suhtautuvia ihmisiä. Tämä hallituksen eloonjäämisharjoitus, josta nyt on kysymys, ei tule johtamaan hallituksen toivomaan tulokseen. Eli kyllä hallituksen pitäisi mennä eloonjäämiskurssille, jotta se voisi tuottaa kokonaisen eloonjäämisstrategian itselleen, ja siihen eloonjäämisstrategiaan kuuluisi se, että täytyy pelastaa paitsi valtio myös kansalaiset, jotka ovat tilanteessa, jossa heillä ei ole toivoa. (Ed. Vähänäkki: Sureeko ed. Seppänen sitä?) — Kansalaisia suren ja, ed. Vähänäkki, haluaisin huomauttaa, että minusta tämä hallituksen politiikka, jonka mukaisesti tänä päivänä tuotetaan konkurssi tunnissa, siis hallituksen linja: ”tapa yritys tunnissa”, on täysin sietämätön. Minä tuen myös niitä yrityksiä, joita tämä hallitus kurjistaa näillä toimenpiteillään.

Mutta nyt käsiteltävänä on lakiehdotus, jossa pyrimme tukemaan velallisia kansalaisia, yksittäisiä kansalaisia, jotka tämä valtiovalta on saanut velkaantumaan. Siinä mielessä minä olen kyllä kansalaisten puolella. (Ed. Vähänäkki: Olen samaa mieltä!) — No se on hyvä, ja sitten tämä hallitus pitäisi saada nurin. Eikö niin, ed. Vähänäkki? Täysin kelvoton. Eikö niin, ed. Vähänäkki? — Ei se tule tällä eloonjäämisstrategialla säilymään, jossa annetaan toivoa ihmisille vain marraskuuhun asti ja sen jälkeen esimerkiksi käsillä olevan lakiehdotuksen avulla se toivo heiltä viedään, kun heille ei korkotukea anneta, niin kuin monet luulevat nyt hakemuksia jättäessään saavansa tilapäistä apua vaivoihinsa. Eli tämä korkotuki uhkaa jäädä katteettomaksi lupaukseksi tukalassa asemassa oleville asuntovelallisille.

Tämä korkotuki on sillakin tavalla puutteel-

linen, että monessa mielessä sen ulottumattomissa ovat esimerkiksi henkilöt, jotka takaajina joutuvat maksamaan toisten asuntovelkoja. Hehän ovat kuin asuntovelallisia siinä tilanteessa, että heiltä peritään rahoja. He ovat joutuneet maksuihin pyrkimään auttamaan toisia vilpittömiä ihmisiä usein vain hyvin tarpeellisen hyödyllisen asian eli oman asunnon hankinnassa.

Arvoisa puhemies! Hallitukselta vaadittaisiin enemmän toimia nyt käsillä olevan ongelman ratkaisemiseksi. Sen takia teen ehdotuksen, että hyväksyttäisiin ne kolme toivomusta, kukin erikseen, jotka on kirjattu valiokunnan mietinnön vastalauseen toivomusponteen, ja toivon, että näistä toivomuslausumista äänestettäisiin jokaisesta erikseen. Toivon, että:

1) Hallitus tuo eduskunnalle esityksen jaettavan tuen määrän lisäämiseksi niin, että useammalla hakijalla on mahdollisuus saada ylivelkaantumisongelmaan lievitystä.

2) Hallitus tuo eduskunnalle esityksen, jolla pankkeja kielletään nostamasta korkotukilainojen korkoa tukiajan päätyttyä. On nimittäin vaara, jonka mukaan hyöty tästä korkotuesta otetaan pankeille myöhemmässä vaiheessa korkotukiajanjakson päätyttyä.

3) Jaettavan korkotuen riittämättömyyden johdosta ryhdytään myös muihin toimenpiteisiin. Tässä toivomuslausumassa sanotaan, että "hallitus tuo eduskunnalle esityksen verolainsäädännön muuttamisesta niin, että ylivelkaantuneilla kansalaisilla on mahdollisuus saada verovähennystä veronmaksukyvyn alentumisen johdosta".

Meillä ei ole oikeutta toimia eduskunnassa sillä tavalla, että me annamme ihmisille vähän toivoa, tässä tapauksessa annamme 1 000 ihmiselle mahdollisuuden saada korkotukea, mutta samalla kun annamme sen 1 000:lle, emme anna sitä 29 000:lle. Sehän merkitsee, että tämä hallituksen esitys vie ihmisiltä toivoa eikä noin suuremmalla linjalla ja strategiana tuo ihmisille mahdollisuutta selvitä omassa elämässään eteenpäin.

Ed. K a u t t o : Rouva puhemies! Kuten ed. Seppänen totesi puheenvuorossaan, tämä hallituksen esitys oli monelta kohdin riittämätön ja tietyllä tavalla vain silmänlumetta, eli ihmiset joutuvat erinomaisiin vaikeuksiin tämän tilanteen johdosta.

Sen vuoksi kannatan ed. Seppäsen tekemiä ehdotuksia tähän asiaan.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ed. Seppänen puheenvuorossaan totesi tämän toivoa toivottomille -lakiesityksen olevan kuin arpajaiset, joissa on paljon arpalippuja mutta vähän voittoja. Minusta tuo luonnehdinta oli hyvin osuva, sillä asia on juuri siten kuin ed. Seppäsen puheenvuorossaan osoitti. Juuri tästä johtuen, että tämä on täysin riittämätön maassamme nyt vallitsevaan tilanteeseen ja asuntoveloista kärsivien määrään nähden, olisi välttämätöntä, että hallitus välittömästi toisi uuden esityksen, jolla paikattaisiin sitä suurta aukkoa, joka edelleen jää. En tiedä, missä määrin velkajärjestelyjä koskevan työryhmän esitys voisi tässä olla avuksi. Jos työryhmän esitys on sellainen, mitä julkisuudessa on mainittu, niin siitä saataisi tietenkin olla apua. Siksi vetoan, toivon ja vaadin, että hallitus, ennen kuin se kaatuu, tulee eduskunnalle tekemään ehdotuksen, joilla paikataan niitä puutteita, joiden korjaamista juuri ed. Seppäsen puheenvuoronsa päätteeksi tekemät ehdotukset toivomuslauselmiksi mm. tarkoittavat.

Vaikka tämä nyt tässä vaiheessa koskee hyvin pientä osaa, niin minusta on tärkeää, että asuntovelkaisille tiedotetaan, mitä tämä laki merkitsee, vaikkakin pettyneitä tulee olemaan sen jälkeen ehkä vielä enemmän. Mutta tärkeää olisi, että ihmiset edes tietäisivät, mistä voisivat tätä tukea hakea, johon tämä laki on tarkoitettu avuksi olemaan.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä niiden edustajien kanssa, jotka ovat todenneet, että tämä hallituksen esitys on aivan riittämätön. Tarve tälle esitykselle on tullut siitä, että se taloudellinen toimintaympäristö, jossa myös asuntoja ostetaan ja myydään, on muuttunut aivan radikaalisti ja tavalla, jota tavalliset kansalaiset eivät ole voineet ennakoida. Tämä on sellainen ihmisten taloudellisten toimintaehtojen muutos, jollaista ei toivottavasti ainakaan tapahdu monta kertaa usean sukupolven aikana, ja kun on kysymys näin poikkeuksellisesta tilanteesta, se vaatii myös poikkeuksellisia toimia.

Mielestäni on varsin valitettavaa, että hallituksen näkökulma on sillä tapaa vinoutunut, että se pankkien hädän ollessa kyseessä tunnistaa täysimääräisesti aikojen poikkeuksellisuuden ja esittää rahallisesti varsin suuria poikkeuksellisia toimia pankkien pelastamiseksi, mutta asuntovelallisten hätä uskotaan hallituksen puolelta vain sillä tavoin, että suoritetaan näennäinen toimi, joka kylläkin on ihan oikean suuntainen, mutta joka ei missään tapauksessa oleellisesti

tavalla ratkaise ongelmaa. Tästä laista käydyssä keskustelussa on jo moneen otteeseen todettu, kuinka harvoja tämä laki pystyy auttamaan, kun ongelmavelkoja on ainakin 30 000. Sitten ovat nämä ed. Seppäsen mainitsemat takajaajat, jotka ovat ongelmissa, jne.

Olen sitä mieltä, että tarvitaan laajamittaisempia toimia, tarvitaan lisämäärärahoja, joita mietintöön sisältyvässä vastalauseessa esitetään. Lisäksi tarvitaan kiireesti se lainsäädäntö, jota pitkään on luvattu yksityisten ihmisten ja yritysten velkasaneeraustoimenpiteiden mahdollistamiseksi. Luettelen muutamia toimia, joita mielestäni tämän lainsäädännön pitäisi sisältää:

Pitkäaikaistyöttömät ja pitkäaikaissairaat ovat sellaisia erityisryhmiä, joihin tulisi kohdistaa erityisiä tukitoimia jokinäköisen korkotuen muodossa, joka helpottaisi kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien asemaa.

Lisäksi tulisi ottaa käyttöön pankin tuotevastuu, joka tarkoittaa sitä, että jos pystytään osoittamaan, että pankin tai sitä lähellä olevan sijoittajan neuvot ovat johtaneet ylivelkaantumiseen, niin pankin pitää kantaa osuutensa tappiosta.

Sitten tarvitaan tämä järjestely, jota viimeksi hallituksen kyselytunnilla ministeri Pokka lupailikin, eli yksityishenkilöille voidaan laatia heidän todelliseen maksukykyynsä suhteutettuja lainanhoito-ohjelmia.

Lisäksi pitäisi tehdä mahdolliseksi se, että yleishyödyllinen yhteisö lunastaa asunovelallisen asunnosta sen osan, jota tämä ei pysty maksamaan, jolloin tämä yleishyödyllinen yhteisö ja kyseinen asunovelallinen voisivat yhdessä sopia asunnossa asumisen ja myöhemmin myymisen ehdoista. Tämä järjestely on joissakin maissa voimassa ja siitä on hyviä kokemuksia.

Sitten toinen toimenpideryhmä, jota kipeästi tarvitaan, jotta tämä koko Suomen asunopolitiikka saadaan joten kuten järkevälle tolalle, ovat pitkien joukkovelkakirjalainojen markkinat. Vihreät ovat pitkään puhuneet siitä, että työeläkevaroja tulisi suunnata näille markkinoille. Erityisesti ensi vuonna, kun työeläkejärjestelmä muuttuu siten, että aletaan periä työntekijän työeläkemaksua, siinä yhteydessä pitäisi tätä järjestelmää rukata sillä lailla, että työeläkevaroja ohjattaisiin ensisijaisesti pitkien joukkovelkakirjojen markkinoille pitkäaikaisiin asuntolainoihin.

Arvoisa puhemies! Ehdotan tämän lakiesityksen perusteluihin seuraavaa lausumaa: "Hyväksyessään taloudellisissa vaikeuksissa oleville

asunovelallisille myönnettävää korkotukea koskevat lakiehdotukset eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskunnalle esityksen ylivelkaantuneiden yksityishenkilöiden ja pienyritysten velkasaneerauslainsäädännöksi ja että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin pitkien velkakirjojen markkinoiden luomiseksi muun muassa ohjaamalla työeläkevaroja pitkäaikaisiin asuntolainoihin."

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hassin ehdottamaa perustelulausumaa.

Hän otti jo puheenvuorossaan esille sen erityisen kiintoisan asetelman, joka näkyy tässä päiväjärjestyksen asiassa n:o 5 ja asiassa n:o 8, johon kohta siirrymme. Tässä tapauksessa eli sen lakiesityksen kentässä, jota nyt käsittelemme, on tilanne tavallaan perinnäinen: Yksittäiset velalliset ovat taloudellisten olojen heistä riippumattomista syistä muututtua epäedullisemmiksi vahvalla tavalla ja vakavasti riippuvaisia velkojista. Silloin kun velallistaho on tarpeeksi iso ja mahdava, niin kuin päiväjärjestyksen 8) asiassa, näemme, että itse asiassa velkojat, kaikki tallettajat ja itse asiassa koko yhteiskunta, ovatkin riippuvaisia velallisesta ja velallisen asemaa parannetaan runsaskätisesti, sinänsä mahdollisesti perustellusti, en nyt siihen sen pitemmälle mene.

Asetelma kuitenkin avaa juuri ne näkymät, joihin ed. Hassikin viittasi. On mahdollista, että asuntolainan ottaneet ovat erehtyneet taloudellisesta kehityksestä ja joutuvat yllätyksekseen havaitsemaan asuntojen hintojen voimakkaan alenemisen. He ovat kuitenkin täysin syyttömiä tähän tilanteeseen toisin kuin yhteiskunnalliseen kehitykseen monella tapaa vaikuttavat rahalaitokset. Tiedämme, että rahalaitosten luottotappioista suuri osa on saamatta jääneitä korkoja. Rahalaitoksilla suurimpien velallisten ryhmään kuuluvat ne, jotka eivät lainkaan maksa korkoa pankilta saamastaan luotosta, joka luotto usein on käytetty pankin omien tai pankin lähellä olevien osakejärjestelyjen rahoittamiseen.

Tältä kannalta se ajatus, johon ed. Hassi viittasi, että pankeillakin olisi tietynlainen tuotevastuu, on mielestäni erittäin perusteltu. Tyypillisessä tapauksessa, jossa asuntolaina on otettu, lainan realistisuus eli lainalla hankittavan asunon arvo on sekä ostajan että alan ammattilaisen, rahoituslaitoksen, yhdessä arvioima ja he ovat yhdessä päätyneet siihen tulokseen, että lainoitus on perusteltu ja ostopäätös siten kannattaa toteuttaa. Kun tässä tilanteessa tapahtuu todellakin olosuhteiden muutos, on minusta aika

kohtuutonta vaatia, että kaiken rasituksen ja tappiot kärsivät yksin asuntovelalliset. Kyllä rahalaitosten on tultava tässä mukaan, ja tähän on syytä tähdätä, kun aikanaan pääsemme käsittelemään tätä velkasaneerauslainsäädäntöä ja kun vielä todetaan, että 8 miljardilla yhteiskunnan rahoilla tuetaan pankkien vakavaraisuutta.

Ed. Hassi viittasi myös pitkien asuntovelkakirjojen markkinoiden aikaan saamiseen. Siitä on hallitusohjelmassa, joka täytti eilen vuoden, maininta. Tuo hallitusohjelman maininta on täysin koskematon. Sitä ei ole hallituksen piirissä ryhdytty toteuttamaan. Sitä on pidetty hyvin vaikeana, niin kuin tänne on usein kerrottu, kun asiaa on perätty. On todellakin syytä nyt eduskunnan selvästi ilmaista hallitukselle, että se voi ryhtyä panemaan omaa ohjelmaansa täytäntöön. Vihreät ovat esittäneet, että asteittain luovutaan työeläkemaksujen takaisinlainausjärjestelmästä niin, että tällä tavoin irtautuvat pääomat voivat ohjautua asunto-obligaatioihin tai muihin pitkäaikaisiin joukkovelkakirjoihin, joilla asuntotuotantoa lisätään ja asuntovelallisten asemaan parannetaan siihen suuntaan kuin ed. Hassi toi täällä esiin.

Tulemme saamaan tänne täysistuntokäsittelyyn mahdollisesti kevätlukukauden aikana esityksen työntekijöiden eläkemaksuista. Niistä on tulopoliittisissa ratkaisussa sovittu, että ne ohjataan työntekijäpuolta lähellä oleviin tarkoituksiin. Niistä ei tule takaisinlainauksen kohdetta. Siitä eduskunnan on kyllä syytä erikseen vielä omalla kannanotollaan pitää huolta. Nämä pääomat sopivat erinomaisen hyvin myös sijoitettavaksi pitkäaikaisiin asuntotuotantoa edistäviin joukkovelkakirjoihin, mutta minusta on erittäin perusteltua, että tähän yhteyteen myös liitetään takaisinlainausjärjestelmän purkamisen. Se on suomalainen erikoisuus, jota ei yleensä tunneta maailmalla. Se on hallinnollinen järjestely, joka kohtalokkaalla tavalla itse asiassa ohjaa työeläkemaksuihin käytettäviä varoja tarkoituksiin, joihin niitä ei ole ajateltu.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska vihreät kansanedustajat täällä näyttävät puhuvan paremminkin toinen toisilleen ottamatta kantaa siihen, mitä muut täällä sanovat, niin minä haluaisin muutamalla sanalla kommentoida näitä aikaisempia puheenvuoroja, jotta keskustelu ei menisi vain vihreiden keskinäiseksi pulujen integraatioksi.

Täytyy sanoa, että jos on arvioitu väärin tämä kehitys, mikä markkinoilla tapahtuu, niin silloin

on mahdollista, että joutuu tällaisiin vaikeuksiin, joihin nyt monet asuntovelalliset ovat joutuneet. Mutta haluaisin tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että jos on arvioinut oikein sen kehityksen, niin siitäkin huolimatta rangaistaan, niin kuin oli kysymys peruskoron korottamisen yhteydessä. Eli ihmiset arvioivat kehityksen oikein, ottivat rahaa tietyllä kiinteällä hinnalla, ja heitä sitten rangaistaan pankkien kannattavuuden korjaamiseksi nostamalla perusteettomasti peruskorkoa tilanteessa, jossa korkotaso pitäisi saada alenemaan. Eli teki niin tai näin, niin aina tämä kehitysarvio on Suomessa mennyt asianomaisen näkökannalta vääräksi ja asianomainen on hävinnyt sekä arvioidessaan tilanteen väärin että oikein.

Toinen kysymys: Työeläkejärjestelmään liittyen minusta voitaisiin ruveta pohtimaan jopa vielä tärkeämpiä asioita kuin työeläkejärjestelmän takaisinlainauksen uudistaminen. Jospa romutettaisiin koko työeläkejärjestelmä eli ansiosidonnainen työeläkejärjestelmä siinä muodossa kuin se on tänä päivänä. Mielestäni se tulee kohtuuttoman kalliiksi tilanteessa, jossa EY-integraatiohakemus on jo pysähdyttänyt Suomen taloudellisen kehityksen. Tässä on odotettavissa koko 1990-luvun ajan taloudellisen kasvun pysähtyminen. Aloitetaan uudistaminen mahdollisesti siitä päästä.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Vähäkangas: Arvoisa puhemies! Olisin odottanut, että asuntoministeri olisi myös osallistunut keskusteluun asuntoasioista. Kehitys yleensä asuntopoliittisessa linjauksessa on meidän maassamme mennyt, ainakin kun sitä jonkin verran on seurannut viimeisen kymmenen vuoden aikana, jatkuvasti huonompaan suuntaan. Oman asunnon saaminen on entistä kalliimpaa ja vaikeampaa. Asumiskustannukset ovat jatkuvasti olleet hurjassa nousussa.

Nyt käsittelyssä on vain yksi, tosin tärkeä asia, mutta jos kokonaisuutta katsotaan asuntopoliitikassa, niin sehän on mennyt siitä lähtien, kun sosiaalinen asuntotuotanto aravanimikkeisenä perustettiin tähän maahan, hurjaa vauhtia huonoon suuntaan. Meillä on yritetty hyvää lainsäädäntöä, joka silloin oli voimassa, jossa oli vapaavuodet, halpa korko jne., muka korjata, ja aina on mennyt huonompaan suuntaan.

Minä olen kyllä vakavasti sitä mieltä, ja olisi hyvä kuulla tästä asianomaisen ministerinkin

näkökulma, että tässäkin asiassa raha on riittämätön. Onko se saman suuntainen ilmiö muun harjoitetun asuntopolitiikan kanssa, että tehdään tilanne niin vaikeaksi, että on pakko luopua kokonaan sosiaalipoliittisesta näkökulmasta tapahtuvasta rakentamisesta ja jättää koko asuntotuotanto markkinavoimien armoille.

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! Jos lyhyesti paikaltani toteaisin tässä vaiheessa, että tarkoitus ei ole missään tapauksessa sosiaalista asuntotuotantoa lopettaa, vaan vuokra-asuntotuotantopuolella tarvitaan välttämättä ja pitkällä tähtäimellä vielä niitä tukitoimia, mitä 40 vuoden aikana on tehty. Kun keskustelussa todettiin, että asiat ovat lainsäädännöllisestikin menneet vain huonompaan suuntaan, niin kyllä kai vian täytyy löytyä sitten tästä salista, jos on säädetty niin huonoa lainsäädäntöä.

Mitä muuten on tullut puheeksi, kuten toiveet, joita muun muassa ed. Seppänen esitti, niin kyllä minun täytyy sanoa, että toiveiden tynnyri on jo täynnä. Sinne ei mahdu enää mitään, vaan nyt tarvitaan tosiasiallisia tekoja, vaikka pienemmälläkin askelilla, joita esillä oleva lainsäädäntö epäilemättä edustaa.

Mitä tulee jvk-markkinoihin ja mahdollisiin TEL-rahojen käyttöön, niin olen jo useaan otteeseen todennut, että ei ole olemassa sellaista keinoa millä TEL-rahast väkisin väännettäisiin jvk:hon. On kyllä muita keinoja, joista toivon voivani eduskuntaa ja ryhmiä informoida ihan lähimmän kuukauden sisällä.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Pyydin puheenvuoron ed. Hassin puheenvuoron johdosta. Täytyy todeta, että mielestäni se oli niitä harvinaisia vihreän eduskuntaryhmän ed. Hassin puheenvuoroja, joihin itse voin hyvin monelta osin yhtyä. Nimenomaan voi todeta, niin kuin jo ed. Seppänenkin puheenvuorossaan, että tämä laki on hyvin pitkälle arpajaismainen. Jo perusteluissakin todetaan, että pystytään auttamaan vain noin 1 000:ta vaikeimmassa asemassa olevaa, vaikka tiedetään, että todella vaikeassa asemassa olevia asuntovelallisia on noin 30 000, niin kuin useaan otteeseen on jo todettu.

Ed. Hassin puheenvuorossa oli erittäin mielenkiintoinen kohta, josta on keskustelu eräissä muissakin piireissä jonkin verran, eli pankkien vastuu 80-luvun puolivälin jälkeen ja se, millä tavoin pankkien täytyisi suostua jonkintapaiseen akordiin, koska ne ovat ilmiselvästi useassa tilanteessa harhauttaneet asunnon ostajia lainoi-

tusjärjestelyihin nimivakuuksin, joissa on kerätty sukulaisten nimiä ja sen jälkeen pankki on lähtenyt useasti jopa realisoimaan näitä.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ed. Vistbackalle haluan todeta, että kertaus on näköjään opintojen äiti. Tämä oli noin kolmas kerta, kun puhuin tässä salissa suunnilleen samasta asiasta. Oli mukava, että ed. Vistbackakin tällä kertaa asiasta kuuli.

Ed. Seppäsen aggressiivista suhtautumista minun ja ed. Paavo Nikulan esittämiin puheenvuoroihin sen sijaan ihmettelen suuresti. On aivan inhimillistä, että moni on kuuro omia puheitaan ja ehdotuksiaan koskevalle kritiikille, mutta ensimmäisessä puheenvuorossani kyllä esitin tukea monille niille ajatuksille, joita ed. Seppänen aikaisemmassa puheenvuorossaan esitti. Ilmaisin myös tukeni ponsilausumille, joita hän esitti. Ed. Seppänen siis osaa olla kuuro myös hänelle esitetylle tuelle.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Ministeri Rusanen käytti hyvin mielenkiintoisen puheenvuoron. Hän antoi ymmärtää, että on syytä olla kiitollinen vähästäkin. Mitä tulee ministeri Rusasen toimialan hoitamiseen tässä maassa, niin kyllä kansalaisten on syytä olla tyytymättömiä tähän yleiseen periaatteeseen, että olkaa tyytyväisiä vähäänkin.

Haluan kiinnittää ministerin huomion nyt käsillä olevaan lakiehdotukseen. Arvoisa ministeri tuo ministeriöstään esiteltäväksi eduskuntaan sellaisen lakiehdotuksen, jolloin sen tullessa eduskuntaan ei ollut tietoa siitä, millaisia vero-seuraamuksia on sillä tuella, jota ollaan antamassa kansalaisille.

Valiokunnassa jouduimme ottamaan lakiehdotukseen lisäksi ehdotukset tulo- ja varallisuuslain muutokseksi ja leimaverolain muutokseksi, jotta olisimme pystyneet varmistamaan, että tuki, jota ollaan antamassa, on saajalleen verotonta tukea eikä johda leimaveroseuraamuksiin. Tässä mielessä tämä oli uskomattomalla tavalla valmisteltu lakiehdotus ja puutteellisenä eduskuntaan tuotu. Jos ministeri Rusalalla ei ole antaa rahaa, niin kohtuullista olisi, että hän antaisi edes kunnolla valmisteltuja lakiehdotuksia eduskunnalle.

Sama pätee pisteitysjärjestelmään, jonka perustella valitaan korkotuen saajat. Perusteet, joilla korkotukea jaetaan, ovat erittäin epämääräiset ja tulevat johtamaan asioiden käsittelyvaiheessa kaaokseen. 30 000 ihmistä hakee 1 000:ta

korkotukilainaa, heidät pannaan pisteitysjärjestelmän mukaan perättäiseen järjestykseen ja 1 000 ensimmäiselle parhaiten perustelleelle annetaan korkotukea.

Mutta meillä ei ole ohjeita tässä lakiesityksessä eikä ministeriölläkään ole, miten otetaan huomioon esimerkiksi pääomatulot tuloja arvioitaessa, kuten verottomat pääomatulot, jotka eivät näy lainkaan asianomaisen ihmisen verotettavissa tuloissa. Ei ole ohjetta, mikä on tulojen arvioinnin perusta. Jos saa verottomia myyntivoittoja, ministeri Rusanen, vaikuttaako se niihin tuloihin, joiden perusteella arvioidaan tuen tarve? Tai jos saa talletustileiltä verottomia korkoja, vaikuttaako se näihin perusteisiin, joissa arvioidaan tuen tarve? Tai jos ihmisellä on huomattavat säästöt, kysytäänkö sitä harkittaessa korkotuen antamisen perusteita? Tai millä tavalla katsotaan hakijan perhesuhteita? Onko mahdollisesti lähipiirissä sellaisia omaisia, jotka ovat takaajina velassa? Onko heidän mahdollista osallistua velan hoitoon verrattuna niihin ihmisiin, joilla takaajia ei ole? Miten käsitellään lainan vakuudet? Miten ne arvioidaan myönnettäessä korkotukea? Meillä vakuudetkin ovat mielestäni eriarvoisia: henkilötakaus tai kesämökki tai muu omaisuusesine asianomaisella vakuutena. Miten se otetaan huomioon määritettäessä, ketkä tukea saavat?

Ministeri Rusanen, te olette tuonut eduskuntaan esityksen, jossa te ette esitellyt veroseurauksia tuesta, jota ollaan jakamassa. Te olette tuonut tänne lakiesityksen, jossa arpajaisten säännöt ovat vielä määrittelemättä. Te ette tiedä vielä, millä tavalla näiden arpajaisten voittajia ratkotte, niin huonosti valmisteltu on tämä lakiesitys.

Vähän sama pätee tällä hetkellä hallituksen asunopolitiikkaan. Niin kuin ed. Vähäkangas esitti, ehdot ovat jatkuvasti huonontuneet, millä tavalla asumista tuetaan. Teidän aikanne, ministeri Rusanen, asuntotuotanto on romahtamassa alle puoleen siitä, mitä se kasinotalouskehityksen korkeasuhdannevuonna 1989. Vuonna 1989 rakennettiin 69 000 asuntoa. Teidän hallitsemiskaudellanne, ministeri Rusanen, ensimmäisenä vuonna asuntotuotanto putoaa kenties 35 000:een, ensi vuonna kenties 30 000:een. Teidän aikanne asuntoministerinä on katastrofi, ei vain sosiaalisin perustein rakennettavalle asuntotuotannolle, jossa te olette murentamassa aravajärjestelmää kokonaisuudessaan, vaan se on katastrofi myös alkavien asuntojen määrälle. Tässä mielessä ihmettelen, mihin tarvitaan maas-

samme asuntoministeriä, joka ei pysty ratkaisemaan näitä vakavia ongelmia, joka ei taistele omasta osuudestaan ja omasta hallinnonalaan valtionhallinnossa ja joka ei pyri vaikuttamaan siihen, että hänen hallinnonalaansa käytettäisiin laman torjuntaan ja elvyttämiseen. Parasta valikoivaa elvytystä on asuntorakennustoiminnan käynnistäminen.

Ministeri Rusanen, teidän toimiessanne asuntoministerinä asuntotuotanto romahtaa. Teidän toimiessanne ministerinä arava-asuntotuotanto romahtaa. Teidän toimiessanne ministerinä vuokra-aravatuotanto romahtaa. Siis te annatte kehityksen markkinavoimien haltuun, ja markkinavoimat toimivat siihen suuntaan, että lama jatkuu, ettekä te tee mitään laman torjumiseksi. (Ed. Vähänäkki: Pitäisi erota!)

Tässäkin mielessä minusta teidän täytyisi tunnustaa epäonnistumisenne tehtävässänne samaan tapaan kuin ministeri Kuuskoski on tunnustanut oman epäonnistumisensa omassa tehtävässään. Ministeri Kuuskosken perusteet ovat pikkuisen ristiriitaisia. Hän on EY-jäsenyyden kannattaja ja kuitenkin yrittää vastustaa sosiaaliturvan leikkauksia. Se on yhtälö, jossa molemmat osapuolet eivät sovi yhteen. Ministeri Kuuskosken erossa on paljon varmasti myös henkilökohtaista opportunistia. Teille, ministeri Rusanen, on mahdollista maamme EY-kannanotoista vapaana erota ja tunnustaa epäonnistuneenne. Kertokaa saavutuksistanne asuntoalalla. Tämä laki ainakin, jonka olette esitellyt, on kelvoton.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! On todellakin niin, että asuntotuotanto kuluva-
na budjettivuonna vähenee, mutta ei niillä varoilla tuotettu tuotanto, jotka tämä eduskunta on antanut hallituksen ja yhteiskunnan käyttöön. Valtion tukemana tuotetaan tänä vuonna 27 000 uutta asuntoa, mikä on enemmän kuin kertaakaan vuoden 1980 jälkeen tai enemmän kuin koskaan Suomen historiassa, kun tätä valtion tukemaa ja rahoittamaa asuntotuotantoa on hoidettu. Se on ennätysmäärä.

Se seikka, että ns. yksityissektori on vetänyt huonosta ajasta johtuen tuotantoluvut alas, on tietenkin toinen asia, ja sen vilkastuttamiseen tai liikkeelle lähtöön ei voida paljoltikaan tässä salissa vaikuttaa.

Se ei kuitenkaan ole totta, että asuntojen määrä olisi vähentynyt, vaan pikemminkin päinvastoin. Erityisesti hallituksen helmikuun alusta avaama vuokrasääntely on uusissa sopimuksissa

merkinnyt sitä, että Etelä-Suomessa on suoraan vuokralaisen markkinat.

Mitä tulee nyt edessä olevaan lainsäädäntöön, on tietysti myönnettävä, että veroseurauksia ei selvitetty, koska oletimme, virheellisesti kyllä, että olemassa oleva korkotuki- ja hankintalainajärjestelmä jo takaa samat edut uuden tyyppisellekin samaa asiaa palvelevalle toimenpiteelle.

Mutta kun ed. Seppänen pelkää, että perusteet olisivat jotenkin hakoteillä, haluan vain korostaa, että ei ole tarkoitukseen hoitaa kuin kaikkein huonoimpia. Siis sellaisia, joilla on esimerkiksi talletuskorkoja ja verottomia myyntivoittoja ja huomattavia säästöjä, tämä lainsäädäntö ei todellakaan koske.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Viime viikon kyselytunnilla ministeri Pokka vastasi, että ylivelkaantuneiden velkasaneerauslainsäädäntö olisi tulossa syksyn aikana tänne käsittelyyn. Mielestäni tämä on aivan liian myöhäinen aika-tila, sillä se pitäisi saada paljon nopeammin, niin että sitä voitaisiin siinä vaiheessa luontevasti käyttää sanotaan nyt turhaan korkolainaa hakevien avuksi. Samoin periaatteellisesti koko tilanne ei ole ratkaistavissa yksittäisellä lailla, vaan nyt kun esimerkiksi tämän ja ensi vuoden osalta on tehty leikkauksia ja tavallaan ollaan romuttamassa valtion lainoittamaa asuntotuotantoa, myös siihen on lähdettävä etsimään uusia pohjia. Pelkkä vuokrasääntelyn purku ja hetkittäiset tarjontatilanteet eivät asiaa pysyvästi ratkaise, vaan jatkossakin on korostettava valtion asuntolainoitukseen osallistumisen tärkeyttä.

Näillä perusteilla kannatan ed. Hassin tekemää ehdotusta.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Nyt ollaan antamassa tukea vain kaikkein vaikeimassa asemassa oleville asuntovelallisille, sanoo ministeri Rusanen. Mutta, ministeri Rusanen, miten te otatte selville, ketkä ovat vaikeimassa asemassa? Mistä te tiedätte, ketkä saavat korkotuloja mahdollisista talletuksista? Mistä te tiedätte ihmisten talletukset? Kysytäänkö se ihmisiltä hakemuksen yhteydessä? (Min. Rusanen: Kysytään!) Ainakaan sen asetuksen mukaan, jonka luonnos on valiokunnassa esitelty, sellaista kysymystä ei siihen sisälly. Myyntivoittojakaan siinä ei kysytä eikä oteta selville. Ihmisten elämäntilanne on saattanut muuttua siihen suuntaan, että he näyttävät huonompituloisilta kuin todellisuudessa ovat silloin, kun te ette

selvitä niin perusteellisesti näitä asioita kuin tulisi selvittää.

Tässä mielessä, ministeri Rusanen, te ette pysty takaamaan sen periaatteen toteutumista, jota te ylevänä ja kauniina pidätte. Tulossa on arpajaiset. Pidän edelleen kiinni siitä, että tulossa on arpajaiset eikä tuki ohjautu kaikkein vaikeimassa asemassa oleville. Voittojen määrää täytyisi lisätä, jotta todella päästäisiin siihen, että vaikeimassa asemassa olevat ihmiset tulisivat huomioon otetuksi. Kyllä teidänkin perusteenne jollakin tavalla perheitä paremmuusjärjestykseen asettavat. Mutta jos raja menee tuhannessa, niin te ette pysty takaamaan, että vaikeimassa asemassa olevat tulevat huomioon otetuksi.

Mitä asuntotilanteeseen yleensä tulee, niin asuntojen määrä ei ole lisääntynyt Suomessa teidän aikananne. Asuntojen vuokrat ovat nousseet vain niin korkeiksi, että useimmilla ihmisillä ei ole varaa maksaa sellaisia vuokria. Te olette ratkaissut asuntopulan nostamalla vuokratason sellaiseksi, että se on karannut 350 000 työttömän ja heidän perheenjäsentensä ulottumattomiin. Sitä on lama. Jos te tällä tavalla koetatte selittää asuntopulaa olemattomaksi, niin nostakaa vuokria lisää. Se on kestämaton tie.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Kauton kannattamana ehdottanut kolmea vastalauseeseen sisältyvää toivomusta hyväksyttäväksi. Nämä ovat ed. Seppäsen 1) — 3) ehdotus vastaavasti.

Ed. Hassi on ed. Nikulan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään taloudellisissa vaikeuksissa oleville asuntovelallisille myönnettävää korkotukea koskevat lakiehdotukset eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskunnalle esityksen ylivelkaantuneiden yksityishenkilöiden ja pienyritysten velkasaneerauslainsäädännöksi ja että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin pitkien velkakirjojen markkinoiden luomiseksi muun muassa ohjaamalla työeläkevaroja pitkäaikaisiin asuntolainoihin."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies:
Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ed. Hassin ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Hassin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 61. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies:
Lopuksi on päätettävä ainoassa käsittelyssä toivomuksia koskevista ed. Seppäsen ehdotuksista.

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 68 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 69 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 3) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeinolain 59 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 34
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Vajaa vuosi sitten eduskunta hyväksyi maaseutuelinkeinolakiin uuden 59 a §:n, ja nyt ollaan tekemässä muutosta asianomaiseen pykälään sillä tavoin, että siihen liitetään uusi 3 momentti, jonka tarkoituksena on nostaa maaseutuelinkeinolain mukaisten lainojen korkoja puolella prosenttiyksiköllä. Kun muistamme sen, millä tavoin ennen juhannusta käsiteltiin hallituksen tuomaa esitystä eli 59 a §:ää, niin tuntuu hieman kohtuuttomalta se, että jälleen kerran ollaan nostamassa nimenomaan maatalouteen liittyvien lainojen korkoja, kun alun perin nimenomaan lainojen sopimusehdoissa ei ollut edellytyksiä sille, että korkoja olisi voitu nostaa. Perustuslakivaliokuntahan silloin äänestyksen jälkeen enemmistön voimin tulkitsi, että näitä voidaan myös viedä eteenpäin yksinkertaisella lainsäätämismäärjestyksellä.

Kun ottaa toisaalta huomioon sen, että tämänkin pienen muutoksen vaikutus on maatalouteen tänä vuonna noin 13 miljoonaa markkaa ja ensi vuonna noin 21 miljoonaa markkaa, ja kun ne lisätään siihen yksipuoliseen koron nostoon, joka tapahtui 1.7. viime vuonna, niin tuntuu jotenkin kohtuuttomalta: Kun alun perin maatalouden harjoittajat luottivat niihin lainaehtoihin, joista sopivat, ja nyt kerrannaisvaikutuksena eduskunta lähtee näitä muuttamaan. Mutta tiedän sen, että turha tehdä muutosesityksiä, koska joka tapauksessa kyseinen laki menee läpi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain muuttamisesta sekä laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 29

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Ensinnäkin keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Toisessa käsittelyssä päätetyt molemmat lakiehdotukset koskevat lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, joten ne on valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos niitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotukset ovat rauenneet ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Kun lakiehdotukset muodostavat asiallisesti yhden kokonaisuuden, niistä tehdään päätös yhdessä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Tämä vappu 1992 tulee muistumaan suomalaisille veronmaksajille ja velallisille keskustan johtaman vaihtoehtohallituksen todellisen vaihtoehtona. 1.5. nousevat niin kansalaisten verot kuin peruskorkoon sidottujen lainojen korot. Kansalaiset joutuvat 1.5. lähtien maksamaan tässä maassa ns. kepulisää useita satoja markkoja kuukaudesta, jopa 500—600 markkaa. Tämä on hinta tästä vaihtoehtodesta.

Kun nyt käsittelyssä olevaa lakiesitystä on käsitelty, tämä on liittynyt selkeästi ns. pankkien tukipakettiin. On selkeästi todettava, että sosialidemokraatit ovat valmiit hyväksymään esityksen nimenomaan tämän paketin osana. Me olimme halunneet vastoin valiokunnan enemmistön käsitystä säätää ns. käyttötilien verovapauden vain määräaikaisena voimaan. Tämä sen vuoksi, että hallituksesta on, jälleen kylläkin vain lupauksena, tulossa pääomaverouudistuksen kokonaispaketti, jonka pitäisi tulla voimaan ensi vuoden alusta, ja siinä yhteydessä voitaisiin katsoa myös pankkitalletusten osalta kokonaisvaltaisesti niiden verokohtelu.

Kun tämän paketin osana on nyt puututtu peruskorkosidonnaisiin talletuksiin siten, että niiden korkoja ei nosteta, tässäkin suhteessa on syytä huomauttaa, että tämä tehdään pelkästään sen takia, että tarkoitus on tukea pankkeja, pankkien vakavaraisuutta. Jos puhuttaisiin korkopolitiikasta ja korkopolitiikan näkökulmasta haluttaisiin puuttua korkoihin, näitä korkoja eivät suinkaan ole 7,5 prosentin kahden vuoden määräaikaistilit tai alle 4,5 prosentin käyttötilit. Nämä eivät nosta suomalaista korkotasoa. Suomalaista korkotasoa nostavat tällä hetkellä lähdeverolliset, erittäin alhaisesti eli 15 prosentin veroasteella verotetut tilit. Jos korkotasoon olisi haluttu puuttua ja mikäli sitä pidettäisiin tällä hetkellä talouspolitiikan keskeisenä ongelmana, kuten yleensä myös hallituksen puolelta on kuulut väitettävän, olisi myös tämän pankkien tukipaketin yhteydessä tullut puuttua tavalla tai toisella myös lähdeverollisten tilien verotuskohteleen. Tämä olisi voitu tehdä siten, että olisi palattu edes sen verran säännöstelytalouteen, että olisi asetettu katto lähdeverollisille talletustileille siten, mihin saakka ne ovat lähdeverollisia. Jos joku pankki haluaa maksaa itsensä kipeäksi yli katon menevillä talletuskoroilla, niihin ei enää olisi saanut tällaista verosubventiota, mikä nyt annetaan.

Tässä mielessä tämä esitys kahdella tavalla itse asiassa tukee pankkeja. Se tukee pankkeja siten, että pankit eivät joudu maksamaan 1.5. lähtien peruskoron nostosta johtuvaa, muutoin automaattisesti tulevaa 1 prosentin lisää pankkitalletuksille, niille talletuksille, jotka ovat verovapaita. Toisaalta, kun verovapautta jatketaan ensi vuoden loppuun saakka, tällä tavoin pankit varmasti pystyvät säilyttämään rahaa näillä tileillä ja siten estyvät maksamasta tallettajille niitä korkoja, joita ne maksavat osalle tallettajista lähdeverollisille tileille. Tässä mielessä on kaksi tapaa, jotka lakiesitykseen sisältyvät, joilla pankkeja tuetaan.

Haluan vielä lopuksi korostaa, että sosialidemokraatit ovat valmiit esityksen hyväksymään mutta vain siten, että se selkeästi todetaan tässä tilanteessa tapahtuvaksi osaksi pankkien tukipakettia, koska muuten samainen markkamäärä olisi varmasti otettu vielä ikävämällä tavalla veronmaksajien kannalta, kansalaisilta, ehkä verotuksen muodossa.

Sosialidemokraatit eivät halua tässä yhteydessä esittää koko lakiesitystä hylättäväksi sen takia, että se muuten jouduttaisiin säätämään yksivuotisena, ja kun meidän arvostelumme

kohdistui tässä vaiheessa pelkästään käyttelytilien säädöksen säätämisen pysyväksi, emme halua vaikeuttaa muun lainsäädännön etenemistä tässä yhteydessä.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kun ed. Backman liitti tämän esityksen pankkien ns. kriisipakettiin, tässä olen ihan samaa mieltä. Ihmettelenkin sitä, että hallitus ei omassa perusteluissaan ole lähtenyt tunnustamaan sitä tosiasiaa, että näin on ollut.

Toinen asia, joka mielestäni nimenomaan esitykseen liittyy ja jota hallitus ei ole tuonut esiin, on se, että sellaisia "vähävaraisia", joilla on pieniä summia, vanhempia ihmisiä, pankit käyttävät sängen törkeästi nyt säädettävän lain perusteella hyväkseen saadakseen vielä suuremman korkohyödyn. Lehdissä näemme mainoksia, että sijoittakaa korkeimmalle verottomalle tilille. Ilmoitushan on ihan totta, mutta siinä annetaan sellainen kuva kuin se olisi todella edullista. Mielestäni kilpailuviraston tulisi puuttua tähän asiaan sillä tavoin, että suoritettaisiin jokin vertailu siitä, mikä on esimerkiksi 12 prosentin lähdeverollisen tilin nettohyöty ja mikä on verottoman tilin hyöty. Toivoisin, että hallitus informoisi kansalaisia paremmin nimenomaan tästä ongelmasta.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Backman totesi, että tulisi selkeästi todeta esityksen liittyvän pankkien taloudellisiin vaikeuksiin. Minusta hallituksen esityksessä tämä toki todetaan. Todetaan, että pankkien rahoitusasemaa on vaikeassa taloudellisessa tilanteessa parannettava ja tästä syystä päädyttiin ratkaisuun, jossa talletuskorkoja ei peruskoron nostosta huolimatta nosteta. Kysehän on siitä, että korkoero näin saataisiin paremmaksi ja tällä tavoin parannettua todella pankkien tilannetta. Olen ymmärtänyt niin, että tässä salissa on vallinnut laaja yksimielisyys siitä, että pankkien aseman parantaminen tässä kriittisessä tilanteessa on myös työllisyyden hoidon ja talouden tervehtyttämisen kannalta paras tapa.

Sinänsä on erittäin valitettavaa, että pankkien taloudellinen tilanne on ajautunut suuriin vaikeuksiin. Siitä syystä olisi välttämätöntä, että pankeissa perehdyttäisiin nyt mahdollisimman nopeasti kaikkiin niihin välttämättömiin tervehtyttämistoimiin, joita pankkitoiminnassa tarvitaan. Pankkien tulisi keskittyä niihin perinteisen pankkitoiminnan aloihin, jotka ne parhaiten osaavat. Rönssyistä tulisi luopua

mahdollisimman pian. Tulisi karsia tietysti tarpeettomia kustannuksia ja muutenkin tehostaa toimintaa. Tämä on osaltaan myös jo toteutuksessa, ja ymmärrän niin, että talletusten ja obligaatoiden veronhuojennuslain muutos on tukemassa näitä tarkoituspäitä. Käyttelytilien verovapauden osaltahan on lähdetty siitä, että kyseessä on lähinnä korvaus inflaatiosta, ei niinkään sijoitus.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! On ensinnäkin tyydytyksellä todettava, että ed. Backman pienen kaartelun jälkeen tuli siihen tulokseen, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä voi tukea tätä sinänsä tärkeää lakiesitystä. Tämähän liittyy pankkien tukipakettiin, mikä mm. valiokunnan mietinnössä on todettu.

Kannattaa huomata, että näitten matalakorkoisten peruskorkosidonnaisten talletusten verovapauden jatkaminen on perusteltua nimenomaan siinä mielessä, että ne vastaavat pankeille vastaavaa peruskorkosidonnaista antolainausta. Pankithan ovat tietyllä tavalla joutuneet korkoloukkuun, mikä on yksi osasy syy niiden tämän hetken vaikeuksiin.

Mitä tulee käyttelytileihin, niiden osaltahan kaikissa yhteyksissä on lähdetty siitä, että ne tulisi säätää verovapaiksi. Viitataan vain pankkien tukipaketissa olleisiin mainintoihin. Myös pääomatuloverouudistuksen työryhmä on lähtenyt siitä, että on järkevää säätää käyttelytilit verovapaiksi. Niin kuin ed. Väistö totesi, tässä on kysymys lähinnä inflaatio suojusta, ei sinne rahaa laiteta sijoitustuotto mielessä.

Mitä tulee heliborkorkoihin lainoihin, toki meidän pitäisi pyrkiä laskemaan Suomessa korkotasoa. Kun se saataisiin hoidettua, lamasta olisi paljon voitettu. Toki kannattaa veropolitiikan keinoja vielä miettiä, olisiko siellä löydetävissä keinoja, jolla voidaan tätä auttaa.

Olisin todennut ed. Backmanille, että parhaiten hänkin voi tulla mukaan tukemaan korkotason laskua sillä tavalla, että tukee hallituksen säästö- ja talouspolitiikkaa, joka on ainoa toimiva vaihtoehto, miten maan taloutta voidaan laittaa kuntoon. Mitään muuta toimivaa vaihtoehtoa ei ole sosialidemokraattienkaan taholta esitetty. Järkevän talouspolitiikan tukeminen, ed. Backman, on eräs kestävä keino korkotason laskuun Suomessa.

Ed. H e i k k i n e n : Arvoisa puhemies! Pankkipakettiin liittyy olennaisena osana myös sopimus siitä, että käyttelytilit säädetään pysy-

västi verovapaaksi. Myös Suomen Pankkiyhdistys hyväksyy tämän sopimuksen omalta osaltaan.

Hallituksen esitykseen ei kuitenkaan käyttötilien verovapautta sisältynyt. Sen sijaan, ed. Vistbacka, hallituksen esityksen perusteluissa on mainittu, että hallitus antaa myöhemmin esityksen käyttötilien pysyvästä verovapaudesta. Kun tulo- ja varallisuusverolaki oli kuitenkin käsiteltävänä valiokunnassa, päädyttiin siihen, että pankkipaketti on parasta toteuttaa samalla kertaa kaikilta osin, myös käyttötilien verovapauden osalta, ja valiokunnassa lisättiin tätä koskevat säännökset tulo- ja varallisuusverolakiin.

Siinä valiokuntakäsittelyn vaiheessa valitettavasti sosialidemokraatit vastustivat asiaa, mutta pidän erinomaisen hyvänä, että sosialidemokraateilla on nyt ollut kanttia tarkistaa kantaansa ja ns. pankkipaketti voidaan viedä kaikilta osin samassa yhteydessä läpi.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Ed. Backmanin puheenvuorosta pankkien tukipaketista ja väittämästä, että se on keskustan vaihtoehtopolitiikkaa, voisi olla tietysti samaa mieltä, että se on vaihtoehtopolitiikkaa, jolla koetetaan korjata niitä virheitä, joita vuosina 88—89 on tehty. Niin kuin tiedetään, ne virheet, joitten seurauksia nyt paikataan, johtuvat vuosien 88—89 päätöksistä ja holtittomasta kasinotaloudesta, joka sillä ajalla oli kaikkein voimakkainta ja suurinta.

Mitä ed. Backmanin puheenvuoroon yleensä tulee, sillä ei ole mitään yhtymäkohtaa tosiasioiden kanssa, ainakaan taloudellisten tosiasioitten kanssa. Hän väitti, että pankkien tukipaketti on vain pankkien tukemista varten. Tässä kohdassa suosittelisin ed. Backmanille edustajatoverinsa Louekosken konsultointia. Nimittäin hänellä on hyvin selkeä käsitys, miten tärkeä tämä on Suomen kansan ja kansalaisten kannalta, joten suosittelen. Voitte eduskunnan pöytäkirjoistakin lukea muutama päivä sitten pidettyä ed. Louekosken puheenvuoroa, joka oli erittäin ansiokas ja selvittäisi varmasti ed. Backmanillekin — uskon järjen riittävän siihen — mistä tässä on kysymys.

Mitä suomalaiseseen korkotasoon tulee, niin myös sen kohdalla haluan todeta ed. Backmanille, että vastustatte systemaattisesti kaikkia niitä toimia, joilla korkotasoa saataisiin alas. Nimittäin jos Suomen valtiontalous saataisiin tasapainoon, korkotaso putoaisi heti 2—3 prosenttia, ja

se edellyttää leikkauksia. Tätä tekin jatkuvasti vastustatte.

Ed. L i n n a i n m a : Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka kritisoi puheenvuorossaan sitä, että hallitus ei ole perusteluissaan todennut lakiesityksen liittyvän pankkien tukipakettiin. Samaan seikkaan ovat kiinnittäneet aika monetkin opposition kansanedustajat huomiota aikaisempien päivien puheenvuoroissaan.

Pyysin puheenvuoroni oikaistakseni tätä käsitystä, mutta myös ed. Väistö kiinnitti jo huomiota asiaan omassa puheenvuorossaan: Perusteluissa aivan selkeästi todetaan, että talletusten peruskorkosidonnaisuus velvoittaisi talletuskorkeiden vastaavaan tarkistamiseen mutta tämä ei ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista, koska pankkien rahoitusasemaa on vaikeassa taloudellisessa asemassa parannettava.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! On tietysti valitettavaa keskustella sellaisten keskustan edustajien kanssa, jotka eivät olleet täällä viime kaudella havaitsemassa keskustan silloista vaihtoehtopolitiikkaa. Kun silloin suhdannesyistä korotettiin peruskorkoa, keskusta teki siitä heti sen jälkeen, kun Paavo Värynen oli sen hyväksymässä pankkivaltuusmiehenä, välikysymyksen istuntosalissa. Keskusta vastusti investointiveroa, jolla pyrittiin hillitsemään silloisia suhdanteita. Keskusta vaati lisättäväksi valtion menoja jokaisen budjetin yhteydessä miljardikaupalla. Keskustan vaihtoehtopolitiikka oli erittäin tuhoisaa oppositiossa. Nyt se on vain sen takia tuhoisampaa tälle maalle, että nyt sitä samalaista vaihtoehtopolitiikkaa tehdään hallitukselta käsin.

Kun puhutaan nyt korkotasosta, haluan toistaa, että ongelma meidän korkotasollemme eivät ole 7,5 prosentin määräaikaistilit ja se, että niihin ei voida pistää yhtä prosenttia lisää. Ongelma ovat lähdeverolliset tilit. Keskusta ei ole tässä yhteydessä tehnyt yhtään esitystä, miten näihin voidaan puuttua. Miten keskusta selittää eläkeläistaluttajille sen, että heidän on pistettävä edelleenkin muka 7,5 prosentilla pankkiin rahaa, kun siitä saisi verollisella tilillä 10 prosenttia aivan puhdasta tuottoa?

Tässä mielessä oppositio on minun mielestäni vastuullinen, kun se hyväksyy tällaisen esityksen, jolla lainausmerkeissä ellei suoraan huijataan kansaa pistämään alemmalla korolla pankkiin rahaa kuin he siitä saisivat. Me hyväksymme tällaisen ”huijauksen” sen takia, että sillä voi-

daan tukea pankkeja ja, jos ed. Laivoranta haluaa, sitä kautta myös Suomen kansalaisia ja veronmaksajia. Mutta se tapahtuu tässä tapauksessa säästäjien kustannuksella.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä toi esille, että korot pitäisi saada alas. Nykyäänhän tilanne on sellainen, että markkinat määräävät korot. Ne määräävät korot sillä perusteella, miten uskottavaa hallituksen harjoittama talouspolitiikka on, niin kuin on monesti tuotu esille. Ainoa tapa ja ainoa keino, jolla nykyinen hallitus voi uskottavuuttaan lisätä, on jättää eroilmoitus. Vain sillä tavoin markkinat tulkitsevat, että parempaa on tulossa, ja korot voivat laskea.

Viime syksyn devalvaatiosta lähtien suomalaiset ovat joutuneet maksamaan koroissa ns. kepusiä, joka on ollut yli 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin eculainoissa on, siis pitkissä lainoissa. Lyhyissä lainoissahan erot ovat olleet paljon suuremmat.

Hallituksen harrastamalla poukkoilevalla talouspolitiikalla — siis sillä, että päätökset tehdään vasta, kun on veitsi kurkulla, ja tähän tilanteeseen on ajauduttu toistamiseen ja jatkuvasti ja tullaan varmasti jatkossakin ajautumaan — tämä korkoero eukorkoihin ei kyllä poistu.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Laivorannalle totean, että mitkä tahansa esitetävät keinot muualta kuin hallituksen suunnasta ovat tervetulleita maan talouden kohentamiseksi ja korkotason laskemiseksi. Maan hallitus tekee koko ajan päinvastaisia toimia, niin kuin nytkin nähtiin viimeksi, kun hallitus sopi menojen leikkauspaketistaan. Tuloksena oli se, että korot nousivat 2 prosenttiyksikköä korkeammalle pysyvästi, jäätyivät lähelle 14,5 prosenttia. Tämä yhteiskunta jäädytetään paikoilleen, kansalaisten ostovoimaa supistetaan sillä tavalla, että mitkään yhteiskunnan sisäiset toiminnot ja tuotantotoiminnot eivät voi lähteä liikkeelle. Jos tällä tavalla toimitaan, niin hetken kuluttua meillä korkotaso on 16 prosenttia, sitten 18 prosenttia ja sillä tavalla. Hallitus on kerta kaikkiaan epäonnistunut kaikessa, mitä se tekee, ja tuloksena on aina korkotason nousu, niin kuin nähtiin viime toimenpiteissä, joiden piti olla maata kaatavia, kun hallituksen viimeinen leikkauspaketti tehtiin.

Sitten täytyy toki todeta, niin kuin ed. Vistbacka välihuudossaan totesi, että kyllä pohjat tälle talouden romahdukselle luotiin 1985—

1986, kun lähdettiin leikittelemään vahvan markan ja vapautettujen rahamarkkinoiden linjalla. Toki täytyy myöntää, että 1988—1989 Holkerin hallitus taitamattomasti antoi tämän kehityksen ryöstäytyä kohtuuttomasti valloilleen, mutta lähtökohdat on luotu keskustan ollessa hallituksessa 1985—1986.

Ed. V i s t b a c k a : Rouva puhemies! Puutun samaan, mihin ed. Aittoniemi viittasi: ed. Laivoranta täällä puhui vuosista 1988—1989. Kyllä minun vakaa käsitykseni on se, että silloin kun valuuttalainat vapautettiin 1985—1986, pankinjohtajat opastivat pieniä kokemattomia yritysjohdajia siitä, että nyt otatte valuuttalainoja. Sen jälkeen, kun valuuttalainoja oli otettu, seurauksena oli se, että pankit tyrkyttivät kotimaista lainaa. Sen jälkeen tuli kasinopelihuuma samalla tavoin kuin keskustapuolueella on ollut EY-huuma jonkin aikaa.

Sitten korkotaso: Kuten täällä hyvin moni on todennut, se johtuu hallituksen politiikasta. Sehän on havaittu, että joka ainut kerta, kun pääministeri sanoo jotakin puolihuolimattomasti — tai ei yleensä sano mitään, käyttää pitkiä puheenvuoroja, mutta joku tulkitsee, että siinä oli jokin sisältö — sen jälkeen välittömästi korot nousevat. Nyt voi vain odottaa, minkä kriisin kokoomus ja keskustapuolue järjestävät vapun alla, että saisivat paistatella televisiossa julkisen sanan pyöritettävänä, kun muut viettävät vappua marssien jne.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Ed. Backmanille toteaisin, että on aika kummallista johdonmukaisuutta, kun ensin väitätte, että pankkien tukipaketti on huijausta, ja sitten seuraavaksi sanotte, että olette valmis hyväksymään sen huijauksen yhteisen hyvän nimissä. Tämä on minusta aika merkillistä johdonmukaisuutta.

Mitä keskustan oppositiopolitiikkaan tulee ja siihen, että on vahinko, että täällä on semmoisiaakin ihmisiä nyt, jotka eivät ole olleet silloin mukana, minusta se ei ole mikään vahinko, vaan vahinko on se, että täällä on liikaa niitä, jotka ovat olleet silloin mukana ja toimivat ehkä sitten samalla tavalla. (Ed. Backman: Nimenomaan keskustassa on!)

Kysyin muutama viikko takaperin eräältä keskustan edustajalta, oliko keskustan oppositiopolitiikka yhtä lapsellista, järjetöntä ja vailla tosiasioita kuin nyt demarien oppositiopolitiikka. (Ed. Rinne: Paljon pahempaa!) En sano, mitä kaveri sanoi, vaan sanoisin, että jos oli ja

kun oli mahdollisesti, niin en ainakaan toivoisi, että semmoinen politiikka jatkuisi, ja toivoisin, että edes demarit olisivat siitä jotain oppineet, mutta eivät ole. Nimittäin kyllä minun mielestäni kansanedustajan velvollisuutena ja tehtävänä pitäisi olla, että keskustellaan asioista asioina eikä niin, että jos joskus esi-isät tai edelliset polvet ovat tehneet jotain hölmöä, niin sitä täytyy jatkaa, ja te jatkatte sitä.

Mitä tulee vuosiin 1988 ja 1989, niin kaikki tilastot, tosiasiat ja asiantuntijat kyllä kertovat, että suurimmat virheet, ne virheet, jotka johtivat näihin pankkikriiseihin, tehtiin nimenomaan näinä vuosina. Tämän olen kuullut viimeksi viime viikolla muistaakseni Suomen Pankin pääjohtajan suulla sanottuna, kun talousvaliokunta oli Suomen Pankin vieraana.

Ed. J o k i n i e m i : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Backmanin puheenvuoron johdosta, kun hän mainitsi, jotta keskusta edellisellä kaudella vastusti lähdeveroa. (Ed. Backman: Investointiveroa!) — Tämä liittyy lähdeveroon. — Mutta toinen asia on, että edellisen hallituksen aikana meillä oli korkosidonnaisuus ja se purettiin täydellisesti. Tämä on yksi syy vaikeuksiin. Meidän on turha oikeastaan käydä keskustelua kovin paljon siitä, mitkä kaikki syyt ovat tämän aiheuttaneet. Toisaalta meillä on nyt paljon vähemmän keinoja ja markkinavoimat ohjaavat meidän talouttamme. Hallituksella ei ole enää niitä keinoja käytettävissä, mitä ennen korkosidonnaisuudessa oli. Myöskään Suomen Pankilla niitä ei enää tänä päivänä ole. Sen takia rahamaailma on paljon mutkikkaampia. Sitä ei voi enää niin yksinkertaisilla keinoilla ohjailla kuin aikaisemmin.

Lähdeveroon haluan palata vielä sikäli, jotta se on käytössä muualla Euroopassa ja se on hyvä, mutta kumminkin ajankohta oli erinomaisen väärä. Sitä olisi pari vuotta pitänyt lykätä. Keskusta nimenomaan oppositiossa ollessaan ajoi sitä, että sitä lykättäisiin kahdella vuodella. Pankit todella kilpailivat itsensä henkivieveriin.

Enkä minä ymmärrä sitäkään Suomen Pankin tutkijan käsitystä, jotta jos nyt todella pankit maksavat itsensä kipeiksi; velallinenhan sen lopulta maksaa kumminkin. Sehän vie yhä suurempaan kaaokseen talouden hoidossa.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Backmanin aloittamaan keskusteluun ei sinänsä kannattaisi puuttua, mutta ihmettelen ed. Backmanin kannanottoa, mikä tässä nimenomaisessa

asiassa on ongelma. Sekö, että tässä laissa ei sanota, että lähdeverollisilta tileiltä saa paljon paremman tuoton kuin verottomilta tileiltä? Sekö on ongelma, että käyttötilien verovapaus säädetään tässä nyt pysyväksi? Ovatko nämä nyt niin hirveän isoja ongelmia? Eivätkö ihmiset osaa itse laskea? Tässä keskustelussa ne puheenvuorot, joissa vaaditaan, että pitäisi ihmisille tehdä oikein omat laskelmat, että pistäkää tähän, tämä on edullisempaa, osoittavat juuri sitä demarien holhousta, että ihmiset eivät osaa tehdä yhtään mitään eivätkä käyttäen ollenkaan järkeä ja järki on vain demarien päässä ja kansanedustajien aivoissa.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! Lohduttavaa tässä tilanteessa on kuitenkin se, että eduskunta lieenee yksimielinen siitä, että korkotaso on aivan liian korkea tässä maassa ja pitää ryhtyä toimenpiteisiin, jotta se laskisi.

Ed. Backman sanoi, että korkeat korot eivät johdu verottomista talletuksista, vaan ongelmia ovat lähdeverotilit. Tietenkin se osittain pitää paikkansa, mutta ed. Luukkainen oikeastaan vastasi siihen ja sanoi, että ongelma on se, että ulkomailla ei luoteta Suomen markkaan, tulee riskilisä korkoon ja sen johdosta meillä on niin korkeat markkinakorot. Tietenkin tämä pitää täysin paikkansa. Ainoa lääke koko tähän vaivaan on se, että saadaan vaihtotaseemme kuntoon, saadaan budjettimme tasapainoon.

Kun ed. Aittoniemi sanoi, että hallitus on kaikessa epäonnistunut, niin en minä nyt usko, että hallitus on epäonnistunut siinä, kun se antaa korkoja ja talletuksia koskevan paketin eduskunnalle ja eduskunta tämän ilmeisesti aika yksimielisesti hyväksyy. Tämä on omalta osaltaan vaikuttamassa siihen, että korkopaine hie- man hellittää tämän paketin ansiosta. Kaikkein paras lääke olisi, niin kuin jo mainitsin, että saisimme budjettimme tasapainoon ja eduskunta hyväksyisi ne leikkaukset, mitä hallitus esittää.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle voisi todeta, että tässä laissa ei olekaan mitään ongelmaa, vaan tämä voidaan ilolla eduskunnassa hyväksyä tähän tilanteeseen hyvin sopivana.

Kannattaa muistaa, että Suomessa on ollut verosubventoitu korkoetu pankeilla talletusten veronhuojennusten kautta jo pitkään. Siihen perustuukin paljon se, että Suomessa näin laaja pankkiverkosto on pystytty tekemään, itse asiasa liian laaja.

Nyt kun vanhoja muistellaan, mennään rahamarkkinoiden vapauttamiseen, niin ajankohtahan on ollut väärä, niin kuin on todettu, olisi pitänyt aikaisemmin vapauttaa. Siinä on ongelma, mihin täällä ei ole kiinnitetty ollenkaan huomiota: Nimittäin tässä ei seurannut niitä toimenpiteitä, mitä olisi välttämättä tarvittu. Viitataan veropoliittisiin toimiin. Olisi pitänyt korkovähennystä leikata ylikuumenneena aikana. Olisi pitänyt välttämättä pankkivalvontaa tehostaa. (Ed. Backman: Keskusta vastusti!) — Mahdollisesti. — Epäilen kyllä, että on yhteinen murhe, ettei ole osattu pankkivalvontaa silloin tehostaa. Olisi pitänyt vaatia pankkien vakavaraisuutta voimakkaasti lisättäväksi samaan aikaan, kun tapahtui rahamarkkinoiden vapautuminen.

Ed. Luukkainen puhui kepuisästä. En tiedä mitä se tarkoittaa, (Ed. Rinne: Me tiedämme!) mutta olen siitä mieltä, että tämän hallituksen aikana on Suomen hintakilpailukykyä palautettu kohta 20 prosenttia. Olemme nyt jo paremmalla tasolla kuin 80-luvulla keskimäärin. Vienti on, hyvät ystävät, lähdössä liikkeelle. Kun saamme vielä hallituksen säästöpäätökset aikaan ja pystymme työmarkkinoilla järkeviin ratkaisuihin, niin tässä käy niin onnellisesti, että Suomi lähtee nousuun, ja ei kai meillä ole mitään sitä vastaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Entistä ministeriä lainatakseni: "Vastuu on hallituksella."

Markkinavoimat eivät katso sitä, luottavatko ne oppositioon. Ne katsovat täsmälleen vain sen kotimaassa ja ulkomailla, luottavatko ne kulloiseenkin hallitukseen. Korot seuraavat tätä luottamusta. Markkinavoimat eivät luota tällä hetkellä hallitukseen (Ed. Jaakonsaari: Eivätkä ihmiset luota!) ja korot ovat korkeat.

Kun puhutaan siitä, että emme voi palata sääntelyyn, niin mitä muuta kuin sääntelyä on tämä käsittelyssä oleva laki, jossa määritellään yläraja sille, mihin saakka maksettavat korot ovat verovapaita. Nyt se tehdään siten, että korkoa pudotetaan prosenttiyksiköllä siitä, mitä se olisi ollut peruskoron noston jälkeen ilman tätä lakiesitystä. Tämä on sääntelyä.

Miksi samanlaista sääntelyä ei voida toteuttaa

lähdeverollisten tilien osalta esimerkiksi siten, että tehdään laki, jossa todetaan, että lähdevero on 15 prosenttia alle 11 prosentin talletukselle ja siitä yli menevältä osalta joko on suurempi lähdeveroprosentti tai mennään suoraan progressiivisen verotuksen piiriin? Se ei ole sen kummoisempaa sääntelyä. Tässä mielessä minusta on väärin puhua, että tämä esitys sinänsä olisi ainut mahdollinen tässä tilanteessa.

Kun puhutaan siitä, että oppositio ei ole vastuullinen, en ymmärrä sitä. Kun äänestimme pohjaesityksessä hallituksen alkuperäisen esityksen puolesta, niin voiko sen suurempaa vastuullisuutta oppositiolta odottaa kuin äänestää vastoin hallituspuolueiden edustajia hallituksen alkuperäisen esityksen puolesta? En tiedä, mitä tämä vastuun pakoiilu oikeastaan tarkoittaa. Mielestäni olemme esittäneet ja tulemme esittämään aina erilaiset vaihtoehdot, mutta kun nyt on kysymys tämän hyväksymisestä tai hylkäämisestä, olemme valmiit tämän vaihtoehdon hyväksymään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laiksi valtion vakuusrahastosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 32

Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt viisi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin tehdään päätös siitä talousvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos talousvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainitun lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkää-

misestä. Jos sitä vastoin ehdotus sanotun lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetty neljä muuta lakiehdotusta niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan mainitut muut lakiehdotukset niin ikään hylätyiksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi muistakin lakiehdotuksista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Koska tässä on kysymys vakuusrahastosta, joka on suuruudeltaan 20 miljardia markkaa, ja se pyritään viemään läpi eduskunnassa 5/6:n enemmistöllä perustuslain säätämisyjärjestyksessä kiireellisenä, varokeinona on syytä lähteä siitä, että tämä laki olisi väliaikainen ja siitä voitaisiin luopua sen jälkeen, kun pankkien ja maan talous on saatu tervehdetyksi.

Siitä syystä ehdotan, että eduskunta hyväksyisi talousvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisen perustelulausuman.

Ed. R e n l u n d : Herr talman, herra puhemies! Stödpaketet till bankerna, i vilket inrättandet av en statlig garantifond ingår som en central del är absolut nödvändigt för att en fungerande finansieringsmarknad skall upprätthållas.

I en tid av mycket snabba och på senare tid rentav dramatiska förändringar i samhällsekonomin blir vi emellertid ofta tvungna att fatta omfattande beslut utan att hinna försäkra oss om att vissa komponenter i besluten inte får följder som motverkar huvudsyftet. Höjningen av minimi- och maximigränserna för bankernas garantiavgifter till den egna bankgruppens fond är enligt min åsikt en sådan komponent. Om höjningar som närmar sig maximigränsen om en procent av balansens verkställs, är det inte osannolikt att detta försätter enskilda banker i svårigheter och inverkar på konkurrensen på lokalanplanet. Det har inte i något skede av behandlingen uttalats om avsikten indirekt skulle vara

denna. Då meningen tvärtom är att hjälpa bankerna, önskar jag att riksdagen uttalar denna avsikt också vad gäller eventuella förhöjningar av garantiavgifterna.

Med hänvisning till ovanstående föreslår jag följande uttalande: "Riksdagen förutsätter, då den godkänner ändringen i 51 § lagen om depositionsbankernas verksamhet, att regeringen och bankinspektionen noggrant följer upp effekterna av de höjda minimi- och maximibeloppen för bankgruppernas garantiavgifter och skrider till åtgärder om företagna höjningar av avgifterna i sig uppenbart blir den faktor som försätter enskilda banker i ekonomiska svårigheter."

Arvoisa puhemies! Pankkien tukipaketti, jossa olennaisena osana on valtion vakuusrahaston perustaminen, on ehdottoman välttämätön toimivien rahoitusmarkkinoiden ylläpitämiseksi. Hyvin nopeiden, viime aikoina suorastaan draamaattisten muutosten tapahtuessa kansantaloudessa joudumme usein tekemään mittavia päätöksiä, ilman että meille jäisi aikaa varmistua siitä, etteivät päätösten tietyt osat johda päätavoitteen vastaisiin vaikutuksiin. Pankkien oman pankkiryhmän rahastoon maksettavien kannatusmaksujen vähimmäis- ja enimmäisrajojen korotus on mielestäni yksi tällainen tekijä. Jos taseen 1 prosentin enimmäisrajaa lähenevät korotukset toteutetaan, ei ole täysin epätodennäköistä, ettei tämä johtaisi yksityisiä pankkeja vaikeuksiin ja vaikuttaisi kilpailuun paikallistasolla. Käsittelyn missään vaiheessa ei ole lausuttu tämän olevan edes tarkoituksena. Kun tarkoituksena on päinvastoin pankkien auttaminen, toivon eduskunnan lausuvan tämän aikeen myös koskien kannatusmaksujen mahdollisia korotuksia.

Edellä sanottuun viitaten ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Hyväksyessään talutuspankkien toiminnasta annetun lain 51 §:n muutoksen eduskunta edellyttää, että hallitus ja pankkitarkastusvirasto seuraavat tarkoin pankkiryhmien kannatusmaksujen vähimmäis- ja enimmäismäärien korotuksen vaikutuksia ja ryhtyvät toimenpiteisiin, jos toimeenpannut maksujen korotukset sinällään muodostavat tekijän, joka vie yksittäisiä pankkeja taloudellisiin vaikeuksiin."

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Seurasin RKP:n ministerien käyttäytymistä lain yhteydessä silloin, kun se oli valtioneuvostossa esillä. Mielestäni RKP:n mi-

nisterit ovat vastuuttomasti hidastuttaneet asian käsittelyä ottamalla sen valtioneuvostossa pöydälle. En tiedä, kenen asialla ed. Renlund kysymyksessä on. Onko hän pankkien asialla? Kysymyksessä ovat silloin lähinnä paikalliset säästöpankit. Tai onko hän pankkien tallettajien asialla? Sillä on ratkaiseva merkitys sille, voinko ed. Renlundin perustelulausemaa hyväksyä. Haluaisin ed. Renlundin selvemmin esittävän, vastustaako hän sitä, että vakuusrahaston maksuprusteet ovat sellaiset kuin on suunniteltu — ne saattavat nousta nykyisestä — vai haluaako ed. Renlund lausumalla esittää sellaisen näkemyksen, että veronmaksajien pitäisi maksaa vielä suurempi osuus vakuusrahastomaksuista kuin tällä hetkellä. Ed. Renlund, kummasta nyt on kysymys, pankkien vapauttamisestako yhä suuremmassa määrin vakuusrahastomaksusta, jolloin tilanne on se, että yhä suurempi osuus tulee veronmaksajille maksuun? Pyytäisin selventämään, koska se ratkaisee käyttäytymiseni asiasta suoritettavassa äänestyksessä.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys nimenomaan siitä, että pankit käyttävät lakia hyväksi sillä tavalla, että ne pakottavat pienet hyvin toimivat paikallispankit fuusioitumaan, ei mistään muusta.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Onko vaihtoehto se, ed. Renlund, että valtion rahoista annetaan suurempi osuus vakuusrahastoon ja veronmaksajilla maksetaan ne maksut, jotka tässä tapauksessa tulevat ruotsinkielisille säästöpankkiryhmälle maksuun, jos ed. Renlundin toivomus otetaan huomioon?

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys ei ole säästöpankeista tai säästöpankista. Kysymys on nimenomaan pankeista, ja sitä haluan korostaa. Itselläni ei ole mitään tekemistä säästöpankkien kanssa. Sanoisin vielä, että jos meillä on hyvin toimivat paikallispankit, niin minusta on väärin, että nimenomaan ne joutuvat, se on myös paikallisten pankkien säästö, osallistumaan siihenkin. Minusta on väärin, että pienet pankit pakotetaan lain avulla fuusioitumaan.

Ed. L i p p o n e n : Herra puhemies! Pankkien kriisi on osa yleistä talouskriisiä. Suomessa on vouhotettu ja jatkuvasti vouhotetaan, että ny-

kyiset ongelmat johtuvat pääomamarkkinoiden vapauttamisesta 80-luvun jälkipuolella, liian aikaisin tai liian myöhään, yleensä siitä, että markkinavoimat meillä liian vapaasti temmeltäisivät. Päinvastoin ongelmat johtuvat siitä, ettei markkinoita ole ollutkaan. Kun niitä yritettiin luoda suojatalouteen, toimittiin niin kuin ennenkin suljetussa taloudessa.

Puheet markkinavoimista ovat todella huvittavia, kun esimerkiksi viime devalvaatio saatiin aikaan kotimaisten etupiirien ja yhden tai kahden pankin erityisellä manipulaatiolla, joka jatkui aina viimeisiin minuutteihin asti devalvaatiota tehtäessä. Markkinavastaisuus on vanhaa kepulais-kommunistista propagandaa. (Ed. Laine: Miten kommunistit siihen liittyvät?) — Kuulenko vikinää historian roskatynnyreistä? (Ed. Laine: Ei vaan Lipposesta!) — Näkisikin Suomessa vapaat markkinat, niin sitten voisi jo puhua niiden epäkohdista. Talouden pankkikeksisyys ja yritysten riippuvaisuus pankeista on osa suojataloutta, ja niinpä sen purkaminen onkin todella vaikeata.

Pankeissa elettiin kuin pellossa. Johtajilla, jotka olivat tottuneet toimimaan säännöstellyillä markkinoilla, ei ollut ammattitaitoa eikä kaikilla edes moraalia toimia vapaammilla markkinoilla. (Ed. Seppänen: Terveisiä STS-pankille!) Rotary- ja rappariveljille riitti edelleen peruskorkosidonaista lainaa. Kustannuksia ei leikattu. Suomessa on sekä liikaa pankkien konttoreita ja niissä liikaa henkilökuntaa että myös liikaa pankkeja. Pankeissa on ollut vallalla vanha vakuusajattelu, ei siis sijoitusten ja lainojen tuottoajattelu. Ja niinpä on sitten käynyt niin kuin on käynyt, kun vakuudet ovat romahtaneet, kun on uskottu väärin oppien vallassa pysyvästi hyvään talouskehitykseen. Pahinta ja vastenmielisintä oli se öykkärimäisyys ja kevytmielisyys, jolla otettiin riskejä.

Kun pankkitarkastusvirasto, näin on talousvaliokunnalle selvitetty, puuttui mm. SKOPin hervottomaan menoon jo vuonna 1989, niin korkealla hevosella ratsastaneet herrat uhkasivat hankkia isompia herroja panemaan pankkitarkastusviraston pienet herrat kuriin. Sitten samat korkeat ratsastajat itkevät julkisuudessa omaa kurjaa kohtaloaan. Kaikkihan alkoi HOPin valtaukselta ja taistelusta HOPista. Pankit lähtivät rajuun taisteluun firmoista ja markkinaosuuksista.

Markkinaosuustaistelu meni todella pitkälle. Helsingissä on pankki, joka ilmoitti: unohda eräpäivä. Hämmästyttävintä on se, että tämä

pankki voi tänä päivänä hyvin, mutta tämä oli linja. Vielä tänäkin päivänä pankit jatkavat aivan samaa linjaa. Ne kilpailevat itsensä ja toisen-
sa kuoliaksi keskittymällä markkinaosuustaiteluun laiminlyöden kannattavuuden. Siis roolijako pankkien ja yhteiskunnan välillä on se, että pankit taistelevat markkinaosuuksista ja yhteiskunnan pitäisi hoitaa kannattavuus.

Pankkisektori ei milloinkaan toivu, ellei koromarginaalia saada suuremmaksi, kannattavuutta kuntoon ja vakavaraisuutta turvalliseksi. Kustannuksia on myös leikattava rajusti 90-luvulla. Vaikka ne leikkaukset eivät välittömästi vaikuta, niin kuitenkin pitkällä tähtäyksellä on päästävä kansainvälisesti vertailukelpoiseen rakenteeseen. Tosiasiahan on se, että Suomessa on tällä hetkellä vain yksi pankki — ja sekään ei sijaitse valtakunnassa, vaan se on Ålandsbanken — joka on riittävän hyvässä kunnossa kestääkseen sen luottotappioiden rajun kasvun, joka on edelleenkin näköpiirissä. Luottotappiot kasvavat tänä vuonna edelleen ja voimakkaasti. On siis aivan turha puhua täällä, hyvät edustajat, vain yhdestä pankista. Kaikki ovat liemessä. Luottotappiot, ylisuuret kustannukset, järjestelmättömien luottojen massa ovat monissa pankeissa musertavan suuret suhteessa niiden vakavaraisuuteen. Näinhän täytyy tilannetta arvioida. On aivan selvää, ettei Suomessa voi tämän vuosikymmenen puolivälin vaiheen jälkeen olla nykyistä määrää pankeja, ja en puhu tässä paikallispankeista.

Pankkisektorin uudistaminen edellyttää pankkitarkastuksen kiireellistä uudelleenjärjestelyä siten, että pankkitarkastusvirasto saa käyttöönsä enemmän voimavaroja ehkä lähinnä kytkettynä Suomen Pankin yhteyteen. Ei olisi siis oikein, että säästötoimia kohdistettaisiin pankkitarkastusvirastoon. Tähän pankkitarkastusvirasto kiinnittää huomiota juuri ilmestyneessä toiminta- ja taloussuunnitelmassaan vuosille 93—96. Tässä suunnitelmassa selvitetään sitä tilannetta, jossa pankkitarkastusvirasto on ollut jo pitkään. On tullut uusia asiakkaita, kaikenlaisia pikkupankeja ja luottokorttifirmoja. Kuitenkin resurssit ovat entiset. Palvelujen kysyntä on siis kasvanut, ja tässä suunnitelmassa todetaan, että valvontatyön tehokkuudesta ja laadusta on jouduttu huomattavasti tinkimään. Tällaiseen meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa. Lisää resursseja siis pankkitarkastusvirastolle. Olisi myös aika nostaa tulevan uudistuksen yhteydessä pankkitarkastusviraston arvovaltaa sillä tavalla, että mm. sen johtajan statusta korotetaan

vaikkapa Suomen Pankin johtokunnan jäsenen tasolle palkka mukaan lukien, etteivät wegeliukset hypi silmille. Tarkastus olisi ulotettava myös paikallispankkeihin, koska sinnehän monen pankin riskejä on pilotettu ja sieltä ne vähitellen ovat purkautumassa esille. (Ed. Ala-Nissilä: Siellähän on tarkastustoimintaa!)

Herra puhemies! Pankkien tukipaketti, josta tämä on osa, on tarpeen. Seuraukset pankkien romahduksesta olisivat liian vakavat. On tietenkin myös tarpeen sekä tukea pankkien oman pääoman hankintaa lisätalousarviossa olevalla esityksellä että myös verouudistuksella ja muulla lainsäädäntöuudistuksella siten, että pankit voisivat itse hankkia omaa pääomaa. Tämä tietysti koskee myös yritystoimintaa, joka on, niin kuin sanottu, liiaksi riippuvaista pankeista.

Mitä tulee lain pysyvyyteen, niin harkinnan jälkeen katson, että tällä hetkellä lain uskottavuus markkinoiden rauhoittamisessa vaatii lain pysyvyyttä. Mutta mikäli finanssijärjestelmässä tapahtuu oleellisia muutoksia, on asiaan kuitenkin voitava palata. Se on aivan selvää, että pankkien tukipaketti on vain osa ja vain yleisestä talouspolitiikasta riippuvainen osa markkinoiden rauhoittamista ja koko rahoitusjärjestelmän pelastamista.

Operaatio Suomen Pankkia vastaan, jonka huipentumista saatoimme seurata pari viikkoa sitten, on osa sitä peliä, jota tässä maassa pelataan. Olemme olleet todistamassa yhden ministerin eroa hallituksesta, ministerin, joka oli menojen lisääjä. Milloin hallituksesta lähtee se ministeri, joka on koko ajan ollut kaivamassa hallituksen politiikan uskottavuutta, mitä tulee valuuttapolitiikkaan ja koko talouspolitiikan linjaan suhteessa pyrkimykseen liittyä Euroopan yhteisön jäseneksi?

Ei ole vielä kukaan sitä uskottavaa politiikkaa, jota pankkisektorinkin pelastaminen edellyttäisi. On mielenkiintoista todeta, että kun niiden säästötoimien jälkeen, joista hallitus kykeni vaivoin päättämään — puhun nyt niiden suuruusluokasta — ja jotka ovat aivan välttämättömiä talouden uskottavuuden kannalta, aivan aiheellisesti on puhuttu uusista säästötoimista, niin silloinpa keskusta ilmoittaakin, että nyt on jo menty tarpeeksi pitkälle: nythän olisi pitänytkin puutua jo maatalouteen. Korot ovat korkealla, ja sitten suunnitellaan vielä verojen kiristämistä. Kaikki tämä on politiikkaa, joka menee täysin eri suuntaan kuin siihen, mitä me tarvitsisimme myöskin ajatellen pankkisektorin vakauttamista.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lipposen äskeisen puheenvuoron alkuosa oli sisäisessä ristiriitaisuudessaan ennätysluokkaa. Ensiksi hän vaati voimakkaasti markkinataloutta ja rahamarkkinoiden vapautta. Kun nämä koittivat, seurasikin täydellinen ahdinko, mitä kuitenkaan ed. Lipponen ei tuloksena nähnyt, hän ei nähnyt sitä ongelmana, joka pitäisi korjata sillä tavalla, että perusteisiin puututaan.

Kun hän kaiken lisäksi ryhtyi etsimään ratkaisua, olisi ollut rehellistä, että hän olisi esittänyt, mikä on se pankkisektorin fuusioitumisen tie, jolla lähdetään liikkeelle, koska hän oli näinkin perusteellisesti asiaa miettinyt. Oliko tarkoitus kertoa nyt, että kun SKOP tuli Suomen Pankin eli SP:n hallintaan, niin esimerkiksi STSP siirtyy samaan paikkaan ja fuusioidaan sitten SKOP:hen? STSP:stä TS pois, niin saadaan SP. Jotenkin tällä tavalla minulla ajatus juoksi, kun minä seurasin ed. Lipposen äskeistä esitystä.

Toivoisin hartaasti, että tämän laatuissa esitelmissä myöskin olisi nämä todelliset luvut: 48 miljardia oli pankkien varallisuus viime tiistaina ja 13 miljardia järjestelemättömät lainat. Sillä tavalla olisi numeroilla pelattu tuossa puheenvuorossa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Lipposen puheenvuorossa niihin ajatuksiin, mitä hän puhui pankkien valvonnan tehostamisesta, pankkitarkastuksen tehostamisesta. Siinä olisi pitänyt edetä jo ajat sitten. Nyt varmaan olisi tarpeen myöskin Suomen Pankissa olevaa, pankkitarkastusvirastossa olevaa ja myöskin vakuutusyhtiöiden osalta sosiaaliministeriössä olevaa tarkastustoimintaa koordinoita ja tarpeen mukaan yhdistää. Varmasti on niin, että pankkitarkastusviraston johtajan asemaa ja statusta pitäisi tässä yhteydessä myöskin selkeästi korottaa.

Myöskin yhdyin siihen, että pankeissa tehtiin paljon virheitä. Kannattaa huomata, että kokonaisella pankilla saattoi olla virheellinen johtamisstrategia. Haettiin vain kasvua hintaan mihin tahansa ja myöskin johtajia palkittiin pelkästään kasvusta. Myöskin maakunnissa liikkui näitä pikkuwegeliuksia ja pikkuriikoksia, jotka olivat paikallislehden etusivulla, palkittiin 30—40 prosentin talletuskasvusta jonakin vuonna, ja kasvu oli se ainoa päämäärä. Pankkitarkastuksen olisi pitänyt puuttua tällaiseen asiaan: jonkun pankin virheelliseen strategiaan.

Mitä tulee markkinoiden reagoimiseen, mistä täällä aina puhutaan, niin kannattaa muistaa, että kyllä markkinat ovat asiantuntijoita. Ne reagoivat reaalityönsä tosiasialliseen tilanteeseen, eivät joihinkin yksittäisiin puheisiin, niin kuin usein halutaan tämä asia esittää.

Kiinnitän huomiota myöskin siihen, että nythän on säästötoimista päätökset tehty, nyt on tärkeää toteuttaa ne, ja näitähän ollaan aientamassa. Siinä mielessä ed. Lipposen todistus siitä, että säästöjä ei toteutettaisi riittävästi, oli virheellinen. Sitä paitsi haluan huomauttaa myöskin, että ainakaan hallituksen piirissä ei suunnitella verojen kiristämistä. Viimeksi ilmoitettiin eilen päätös, että veroja ei tulla kiristämään. Kannattaa lukea aamun lehtiä, niin pysyy ajan tasalla.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lipponen totesi, että pankkien luottotappiot ovat edelleenkin vakavasti uhkaamassa pankkien vakavaraisuutta ja toimintaa yleensä. Näin valitettavasti on. Siitä syystä käsillä oleva vakuusrahasto on välttämätön. Oli mieluisaa kuulla, että ed. Lipponen asettui tämän vakuusrahaston pysyvänä säätämisen kannalle. Näinkin luodaan sitä uskottavuutta, jota välttämättä myös tällä toimenpiteellä, pankkien tervehdyttämisooperaatiolla, on luotava.

Ulkomainen varainhankinta pankkien kokonaisvarainhankinnasta on tällä erää noin 40 prosentin luokkaa, ja se on erittäin suuri. Siitä syystä on ongelma, mikäli luottotappiot supistavat pankkien omaa pääomaa ja tätä kautta heikentävät vakavaraisuutta. Ne uhkaavat silloin myös luoton saantia ja ovat osaltaan nostamassa edelleen korkoja. Tilanne on monin osin erittäin herkkä. Siihen toki liittyy kaikki sekin, mitä on tekeillä finanssipolitiikan tai yleisen talouspolitiikan ja säästöjen aikaansaamisen osalta, mihin ed. Ala-Nissilä viittasi. Tämän takia on erittäin tärkeää, että tämä talouden ja pankkitoiminnan tervehdyttäminen saadaan nyt mahdollisimman jäntevästi vietyä eduskunnassa eteenpäin, luotua pohjaa vakaammalle talouden kehitykselle.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ennen kuin ne historian roskatynnyrit suljetaan, niin että sinne ei saa enää mitään, minä olisin halunnut ed. Lipposen esittävän sinne vähän itsekriittisyyttäkin. Nimittäin ed. Lipponen puhui pankkitarkastuksesta. Minä haluan huomauttaa, että aikana, jolloin hän

arvosteli pankkitarkastusta, valtiovarainministerinä toimi sosialidemokraatti. Pankit maksavat pankkitarkastuksen kustannukset itse, eli se ei aiheuta yhteiskunnalle mitään uusia kustannuksia. Siitä huolimatta sosialidemokraattiset valtiovarainministerit kieltäytyivät koko neljän vuoden kasinotalousperiodin ajan lisäämistä pankkitarkastusvirastoon niitä virkoja ja vakansseja, joita virasto pyysi ja joiden perustamisen kustannukset olisivat tulleet maksuun pankeille eikä yhteiskunnalle. Eli tällaisen pienen lisäyksen sinne historian roskatynnyriin haluaisin vielä lisättäväksi, jotta ed. Lipposen uskottavuus olisi vähän suurempi.

Mitä tulee kysymykseen korkomarginaalista, niin ed. Lipponen halusi suuremmaksi korkomarginaalia. Koska ymmärsin, että ed. Lipponen samassa puheenvuorossa myös vaati sitä, että hallinnolliseen sääntelyyn ei palata pankki- eikä ylipäättäänkään elinkeinoelämässä, niin tämä kai pitää sisällään sen, että pankin rahanhankinnan kustannuksia ei haluta tehdä halvemmaksi, niin kuin voitaisiin tehdä esimerkiksi säätämällä lähdeverolle korkokatto, vaan ymmärsin niin, että ed. Lipponen vaati korkoja korotettavaksi. Siis hän vaati vielä korkeampia korkoja suomalaisessa yhteiskunnassa kuin tänä päivänä peritään. Millään muulla tavalla ei näissä olosuhteissa pankkien korkomarginaalia saada suuremmaksi. Tässä mielessä ed. Lipposen vaatimus korkojen korottamisesta on hyvin mielenkiintoinen ja suhdannepoliittisesti väärä toimenpide, niin kuin oli myös se ajatus, että ei pitäisi devalvoida. Ed. Lipponen, devalvaation ansiosta, jonka luojankiitos teimme, maan vienti vetää ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Lipposen puheenvuoro oli erinomainen, jona siinä mielessä erinomainen, että hän uskalsi puheessaan arvostella myös oman puolueensa toimintaa ja omien valtiovarainministeriensä toimintaa ainakin epäsuorasti, niin kannattaa puuttua pariin asiaan ed. Lipposen puheenvuorossa.

Hän mainitsi siinä, että kriisiviikonlopun osasyynä oli kotimaisten etupiirien spekulointi. Onkohan ed. Lipponen kuullut saman huhun kuin esimerkiksi minä elikkä sen, että pienet yritykset ja ay-liikkeen jäsenet kipittivät pankkiin perjantaiamuna ennen pankkien aukaisemista tuhatlappuset kourassaan ja vaativat niitä

vaihdettavaksi valuuttaan ja näin syntyi lumipalovaikutus, joka oli laukaista devalvaation, ellei hallitus olisi saanut omilla ratkaisuillaan asioita aisoihin?

Toinen asia, johon olisin puuttunut, oli se, kun ed. Lipponen vaatii tätä lakia pysyväksi. En ole kyllä samaa mieltä. Hän on nimittäin aivan oikeassa siinä, että meidän pankeissamme on edelleenkin näitä wegeleliuksia, jotka 80-luvun lopulla pelasivat omia pelejään kaikista varoituksista piittaamatta. Minä en usko, että ihminen pystyy muuttamaan ja muuttamaan omia käsityksiään kovin ratkaisevasti. Jos näille wegeleliuksille annetaan tällainen signaali, niin seuraavan nousukauden kuluessa me olemme ihan samassa tilanteessa kuin olimme 80-luvun lopussa.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän viimeisen markkaa vastaan kohdistuneen hyökkäyksen yhteydessä todella kuultiin sellaisia tarinoita, että mökinmiina lähti vaihtamaan valuutta. Onhan sekin sitten keksintö, että mökinmiina on syyllinen tähän hyökkäykseen. Mökinmiina käyttäytyi aivan järkevästi ja rationaalisesti: Kun viime syksynä näin tapahtui, niin miksei se voisi tapahtua uudelleen? Tästä syntyy psykoosi.

Mutta syy siihen, että joudutaan tällaiseen tilanteeseen, on siinä, että on harjoitettu aktiivista manipulointia, ja myös siinä, että hallituksessa on edelleen tämänkin jälkeen kaksi linjaa näissä asioissa eli talouspolitiikan peruslinjassa: Ollaanko menossa Eurooppaan, ollaanko menossa vakavalla mielellä alhaisen inflaation Eurooppaan vai ollaanko menossa jonnekin aivan muualle? Tästä meillä ei ole vielä kukaan selvää tietoa.

Hallituksen suunnitelmista, ed. Ala-Nissilä: Kyllähän hallitus voi julistaa, ettei veroja nosteta, mutta kyllä palkansaajaa ja eläkkeensaajaa kuritetaan viimeisen päälle. Tällaista posketonta tuloverojen nousua kuin tämän hallituksen aikana ei ole koskaan ennen nähty.

Ed. Seppänen, me kannamme yhteistä huolta varmasti pankeista mukaan lukien työväen pankki. Minä ihmettelen, että äärivasemmalta on tänään nostettu kysymys juuri työväen pankista, kun kaikki pankit ovat vaikeuksissa. Pankit kilpailevat itsensä tänä päivänä kuoliaiksi markkinaosuustistelussa ja siitä syntyy se ongelma, että korkoero on niin ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Eduskuntaryhmä on hyväksynyt valtion vakuusrahastoa koskevan lainsäädännön sellaisena kuin se on tullut ulos valiokunnasta, samoin oikeuslainsäädännön, mm. lain talletuspankkien toiminnasta. Katsomme, että nämä lainsäädännökset tällä hetkellä ovat välttämättömät. Ne ovat ikävät mutta välttämättömät. En tähän asiaan puutu sen pidemmälle.

Kuitenkin sanon sen verran, että kun on esitetty, että lait nimenomaan valtion vakuusrahastosta olisi pitänyt säätää määräaikaisena, niin näkemys on tietysti tietyllä tavalla perusteltu, mutta se olisi luhistanut tietyllä tavalla pohjan tältä järjestelmältä, eikä tämä vaikutus, mihin pyritään, olisi ollut niin vakaa ja tehokas kuin mikä on tarkoitus ja mihin todennäköisesti tässä vaiheessa päästään.

Sen sijaan katselin ed. Paloheimon täällä esittämää perustelulausumaa, joka ei tee näistä lainsäädännöksistä määräaikaisia, ei edes tilapäisiä. Ajatus, mikä lausumassa sanotaan, että kun talous kohenee, pankkien vakavaraisuus lisääntyy, niin asiaa on toki tarkasteltava uudelleen ja tällaiset rakennelmat siinä vaiheessa purettava, on oikea eikä millään tavalla murena järjestelmän luotettavuutta.

Mutta, herra puhemies, se, mihin aion tässä puuttua tarkemmin, koskee talletuspankkien toiminnasta annettua lakia ja sen 51 §:ää, josta ed. Renlund jo aikaisemmin käytti puheenvuoron ja esitti myös perustelulausumaehdotuksen. Myös minulla ja meidän ryhmällämme on perustelulausumaehdotus, jonka tulen esittämään, ja ed. Renlundin ja allekirjoittaneen nimellä olevissa perustelulausumaehdotuksissa on tietynlainen kokonaisuus pilkottu kahteen osaan.

Ed. Renlund tarkoitti puheessaan, että korotetut kannatusmaksut pankkien ja pankkiryhmittymien vakuusrahastoihin saattavat vaarantaa tällä hetkellä vielä kelvollisessa kunnossa olevien pankkien vakavaraisuuden, koska maksut ylittävät sen tason, mitä nämä pankit voivat maksukyvyltään sietää. Tämä johtaa tietysti, niin kuin ed. Renlund sanoi, fuusioihin ja monta kertaa vakaassa kunnossa olevien pienten pankkien sortumiseen tätä kautta eli niin kuin sanotaan: ojasta allikkoon. Näin ollen ed. Renlundin näkemyksiä ja hänen esittämänsä perustelulausumaa on syytä tukea.

Toinen asia, joka liittyy myös talletuspankki-toiminnasta annettuun lakiin ja sen 51 §:ään, tosin seuraaviinkin pykäliin, mutta joka ei ole ollenkaan sama asia kuin ed. Renlundin esittä-

mä, on se, että tiettyjen pankkiryhmittymien ja ainakin yhden pankkiryhmittymän sisällä on kovin eriarvoisia pankkiryhmiä, joista toiset ovat taloudellisesti vankalla pohjalla, toiset taas kasinopelin seurauksena ajettu kovin hyllyvälle pohjalle.

Esimerkki, joita on tietysti muitakin, saattaa olla säästöpankkiryhmittymä, johon kuuluvat Säästöpankki Suomi, Säästöpankki Aktia ja säästöpankkiryhmä 35+. Näistä Säästöpankki Suomen pankit ovat yleensä lähellä konkurssitilaa, Aktia on käsitykseni mukaan vauras samoin kuin ryhmä 35+. Nämä pankit ovat hoitaneet taloutensa kohtuullisen vakaalla pohjalla.

Nyt kun säästöpankkiryhmittymällä on yksi ja sama vakuusrahasto, johon nämä eri säästöpankkiryhmät ja eri säästöpankit niiden sisällä joutuvat maksamaan kannatusmaksuja, niin hyvässä kunnossa olevat pankit, esimerkiksi Aktian ja 35+:n pankit, joutuvat automaattisesti tukemaan leiviskänsä huonosti hoitaneita Säästöpankki Suomi -ryhmän pankkeja. Jos tällainen epäoikeudenmukaisuus tapahtuu, niin saattavat esimerkiksi säästöpankkiryhmä 35+:n pankit joutua vakavaraiselta pohjalta hyvinkin epävaakaaseen tilaan joutuessaan tällä tavalla auttamaan jo aikaisemmin heikolla pohjalla olleita Säästöpankki Suomen pankkiryhmiä. Tämä ei ole oikein. Toiseksi ei voi olla tällä tavalla, että joku asiansa hyvin hoitanut pankkiryhmä joutuu maksamaan toisen velkoja sillä tavalla, että joutuu itsekin ahdinkoon.

Säästöpankkiryhmässä on vielä se ongelma, että vakuusrahaston johtokunta koostuu lähes kokonaisuudessaan Säästöpankki Suomen johtajista, jotka näin ollen vakuusrahastossa päätöksillään pystyvät tekemään, mitä haluavat, siitä huolimatta, että ryhmä 35+:n tai Aktian säästöpankkien johtajat ja johto sitä vastustavat.

Näin ollen ed. Renlundin esittämä ajatus kannatusmaksujen kohtuuttomuudesta on aivan hyvä perusta perustelulausumalle. Hän tarkoittaa, että tilannetta tulee seurata. Myös hallituksen pitäisi asianmukaisia keinoja käyttäen esimerkiksi pankkitarkastusviraston kautta — tai pankkitarkastusvirasto nimenomaan tämän suoritaisi — tarkkailla säästöpankkiryhmittymän sisäisiä suhteita ja sitä, miten Säästöpankki Suomen hallussaan pitämällä valtakoneistolla mahdollisesti ryöstetään tähän saakka vakaalla pohjalla olevia pankkeja siten, että niille määrätään suuria kannatusmaksuja, joista kertyvät rahat sitten kiertyvät Säästöpankki Suomen konkurssipankkien tukemiseen, jolloin myös nämä va-

kaalla pohjalla olevat pankit joutuvat heikkoon taloudelliseen tilanteeseen.

Herra puhemies! Tästä syystä esitän perustelulausumaa. Herra puhemies, en neuvo puhemiestä missään tapauksessa, mutta totean vielä, että lausuma ei ole ollenkaan sama eikä rinnakkainen kuin ed. Renlundin esittämä perustelulausuma, vaan koskee kokonaan toista asiaa.

Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että omaan vakuusrahastoon kohdistuva tukitarve saattaa eräiden pankkiryhmitymien sisällä eri ryhmien ja yksityisten pankkien osalta muodostua kovin erilaiseksi pankkien vakavaraisuuden suurien erojen johdosta. Tästä syystä eduskunta edellyttää, että hallitus sillä käytettävissä olevin keinoin valvoo pankkien vakuusrahastojen toimintaa siten, että vakavaraisuutensa säilyttäneet pankit ja pankkiryhmät eivät joudu kohtuuttomiin tukitoimiin muiden pankkien ja pankkiryhmien vakavaraisuuden suhteen."

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Herra puhemies! Jotenkin tuntuu vaikealta lähteä rakentamaan ajatusta siihen suuntaan, että ensin lisäbudjetissa veronmaksajien rahoja ohjataan 8 miljardia markkaa pankeille, jotka ovat kasinopeleissä pyörittäneet papereita sillä tavoin kuin ovat tehneet. Nyt tämän lain osalta valtio perustaa veronmaksajien rahoilla vakuusrahaston: 20 miljardia markkaa. Lisäksi on äsken hyväksytty lakiesitys, jonka kautta myös pankeille tulee lisää rahaa.

Onneksi talousvaliokunnan mietinnössä sentään otetaan kantaa niin, että pankkien olisi parannettava kannattavuuttaan ja kiinnitettävä huomiota mm. johtamisjärjestelmiin. Mietinnössä tuntuu hurskaana toivomuksena olevan se, että valtion vakuusrahasto on nyt viimeinen keino valtion taholta pankeille. Toivon mukaan tämä on nimenomaan sitä.

Toivon mukaan toteutuu sekin ajatus, joka on ed. Paloheimon esittämässä perustelulausumassa, että silloin kun tilanne normalisoituu, vakuusrahastokysymykseen puututaan uudelleen, koska pidän täysin järjettömänä sitä, että veronmaksajat lähtevät pitämään pankkeja pystyssä.

Mielenkiintoista tässä on se, että nimenomaan, kun maassa on porvarihallitus, niin silloin veronmaksajien rahoja syydetään pankeille.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Vaikka en olekaan samaa mieltä eräistä ed. Lipposen puheenvuoroon sisältyneistä ilkeistä heitoista, roskatynnyreistä jne., uskon hänen arvionsa tilanteeseen ajautumisen syistä olevan pääpiirteissään paikkansapitävä.

Olen paketin lähetekeskustelussa käsitellyt samaa asiaa enkä lähde toistamaan aiemmin lausumaani. Totean vain, että erittäin suuri, keskeinen vastuu rahapolitiikan nykyisestä tilanteesta on Suomen Pankilla, sen harjoittamalla politiikalla, sen edellisellä pääjohtajalla ja ilmeisesti myös johtokunnan muilla jäsenillä. Vastuu on ollut tietysti myös niiden hallitusten, jotka ovat hyväksyneet Suomen Pankin harjoittaman rahapolitiikan.

Taluskriisissä, mihin maan taloudellinen tilanne on johdettu, hallituksen esillä oleva esitys on ilmeisen välttämätön, ehkä ainoa mahdollinen. Viittaan keskusteluun, joka käytiin edellisen asian yhteydessä ja jossa katsottiin tämäntapaisten toimien tarve.

Keinoista vallitsee eriäviä käsityksiä. Esimerkiksi en voi pitää hyväksyttävänä Suomen Pankin päätöstä peruskoron korottamisesta. Tämä toimenpide kyllä parantaa pankkien asemaa, mutta vastaavalla tavalla pankkien asemaa olisi voitu parantaa esimerkiksi käymällä korkeakorkoisten talletusten, niiden suurten talletusten, korkoon tai niin kuin täällä on puhuttu veroilla, mutta verothan menevät valtiolle. Korkokatto olisi voinut auttaa pankkeja tai esimerkiksi suurten huipputalletusten korkojen alentaminen. Peruskoron korottaminen mielestäni oli siis väärä toimenpide.

Jos veronmaksajien varat, joista nyt on kysymys itse asiassa 20 miljardin vakuusrahaston perustamisen osalta ja lisätalousarviossa 8 miljardin osalta, menisivät kankkulankaivoon, niin se olisi tietysti erittäin huono asia. Tältä osin olen ilolla pistänyt merkille sen, että talousvaliokunta on varsin jämäkästi mietinnössään todennut näin: "Vakuusrahaston olemassaolo ei saa kannustaa pankkeja riskinoton lisäämiseen. Valiokunta korostaa, että jos vakuusrahastosta joudutaan tukemaan pankkeja, peruseriaatteen on oltava, että rahastosta myönnettyt varat on perittävä takaisin rahastoon ja talousarviossa myönnettyt määrärahat on tuloutettava takaisin valtiolle."

Minusta tämä on hyvin lausuttu, ja jos tästä pidetään kiinni, veronmaksajilla ei suurta huolta ole. Toisaalta kuitenkin jäi miettimään, eikä juuri tämän kannanoton olisi pitänyt johtaa

siihen, että 12 §:n 2 momentti olisi poistettu, koska se kuitenkin jättää sanoisinko pelivaraa poiketa siitä, mitä valiokunta mietinnössään toteaa.

Lähetekeskustelussa kiinnitin huomiota siihen, että vakuusrahaston toiminnasta ei edellytetä annettavaksi mitään toimintakertomusta. Tämä huomautus ei ole johtanut mihinkään toimiin. Tässä yhteydessä ei voi nyt lausua mitään muuta kuin toivomuksen siitä, että jollakin tavoin eduskunta kuitenkin, jonkinlaisen vakuusrahaston kertomuksen muodossa, pidettäisiin tilanteen tasalla.

Lopuksi haluaisin todeta sen, että pankkien nettovoitot vuosina 1986—90 olivat noin 20 miljardia markkaa. SKOP-ryhmän voitto oli 6 miljardia, SYP:n noin 5 miljardia, KOP:n 4,5 ja OKO-ryhmän 4 miljardia. Olen nämä markkamäärät ilmaissut vuoden 1991 rahanarvon mukaisissa luvuissa. Maallikko tietysti sanoo, eivätkö pankit olisi voineet näin suurilla voitoilla jonkin aikaa pärjätä. Näin ei nyt kuitenkaan asia ole.

Luottotappiot, jotka olivat vuonna 1990 2 miljardin luokkaa, olivat viime vuonna 8 miljardin luokkaa. Nämä luottotappiot kai pääosin koostuivat pienten ja keski suurten yritysten konkurseista, jotka taas olivat seurausta siitä poliitikasta, jota maassa on harjoitettu, ja korkotason noususta.

Kun sitten toteutettiin lähdevero, sinänsä mielestäni oikea, syntyi korkeakorkoisten talletusten voimakas lisääntyminen — eiköhän markkamäärä ole nyt noin 100 miljardin seutuvilla — ja tämä vuorostaan heikensi pankkien tilannetta, koska pankkien menot huomattavasti lisääntyivät.

Devalvaatio aiheutti pankeille kurssitappioita.

En lähde pitämään pidempää esitelmää. Olen vain osaltani halunnut todeta, minkälaiset seikat ovat olleet vaikuttamassa pankkien tilanteeseen.

Olen ed. Paloheimon kanssa samaa mieltä siitä, mitä valiokunnan mietinnön vastalauseeseen on kirjoitettu. Vaikka vastalause olisi voinut olla ehkä vielä vähän tiukempi, tulen joka tapauksessa äänestämään sen puolesta. Täällä tullaan varmasti tekemään ehdotus ed. Paloheimon ehdotuksen hyväksymisestä, joten en yritä viedä toisilta suunvuoroa.

Totean lopuksi, että hallitus on ilmoittanut pankkien kanssa tehdyn sopimus siitä, että pankit pidättäytyvät lainojen irtisanomisista, mutta eduskunnalle ei tältä osin ole enempää kerrottu.

Mielestäni on hyvä, että ed. Hämäläinen on tätä asiaa koskien jättänyt hallituksen vastattavaksi suullisen kyselyn. Toivottavasti hallitus selvittää, miten pankit ovat sitoutuneet sopimuksen toteuttamaan tältä osin.

Ed. Vihriälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine kiinnitti huomiota siihen, että eduskunnan tulee saada tietoa vakuusrahaston toiminnasta. Talousvaliokunnassa pohdimme ylipäänsä tämän rahaston hallintoa. Hallitushan esittää, että pankkivaltuutetut muodostaisivat rahaston hallintoneuvoston ja edelleen hallinnossa olisivat kuusijäseninen johtokunta ja asiamies. Talousvaliokunta pohti hallintokysymystä ja edellytti, että hallitus selvittää, onko olemassa jotain ristiriitaa hallintomenettelyssä eli siinä, että pankkivaltuutetut muodostavat hallinnon, ja jos tässä on jotain ristiriitaa, selvitettäisiin hallinnon järjestäminen uudelleen. Minusta myös ed. Laineen esille ottama evästys on paikallaan, että samaan tapaan kuin pankkivaltuutettujen muustakin toiminnasta eduskunta saa kertomuksen myös vakuusrahaston toiminnasta ja eduskunta pysyisi ajan tasalla.

Ed. Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Renlundin ehdottamaa perustelulausumaa.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Jo tämän lain lähetekeskustelussa totesin, että valitsevassa tilanteessa valtion vakuusrahaston perustaminen on välttämätöntä tallettajien säästöjen turvaamiseksi. Mutta valtion roolin pitäisi siinä olla vain tilapäinen. Toisin sanoen valtion tulisi irrottautua vakuuksien turvaamisesta sitä mukaa, kuin pankkien asema paranee tai saadaan parannettua. Normaalitylanteessa toki vakuuksien turvaamisen pitäisi ensisijaisesti olla pankkien omalla vastuulla.

Vakuusrahastokysymyksessä on muutama kriittinen kohta.

Yksi on se, että laskut pankkien hurvittelusta tulevat valtion ja veronmaksajien maksettaviksi ja omistajat pääsevät täysin vastuusta. Kuitenkin pankkien omistajilla olisi kaiken aikaa ollut tilaisuus ainakin vuosikokouksissa puuttua omistamansa pankin ja sen toimivan johdon toimiin, mikäli eivät olisi hyväksyneet valittua

linjaa. Koska he ovat sallineet hulvattoman menon jatkua, minusta silloin myös heidän täytyisi osallistua vastuun ottamiseen.

Toinen kriittinen kohta on se, että valtio joutuu näin ottamaan lisää velkaa valtavia summia, yhteensähän pääomansijoitus- ja vakuusrastopotti tekee noin 30 miljardia markkaa. Valtio jos mikä on jo tarpeeksi velkaantunut ennen näitäkin kuvioita.

Seuraava kriittinen kohta on valvonnan riittämättömyys, eli miksi ei ole toimittu aikaisemmin. Miksi aikaisemmin ei ole vaadittu pankkeja vahvistamaan omia vakuusrahastojaan ja miksi valvontaresursseja ei ole yhdistetty ja vahvistettu? Minusta olisi välttämätöntä, että pankkitarkastusvirasto sulautettaisiin mahdollisimman nopeasti Suomen Pankkiin.

Valvontaan liittyy myös pankkivaltuusmiesten rooli. Jos ja kun käy niin, että pankkivaltuusmiehet tulevat myös vakuusrahastokuvion hallitsijoiksi, se edellyttää mielestäni jatkossa heiltä toisenlaista otetta, kuin he ovat tähän mennessä toiminnallaan osoittaneet.

Ed. K o r h o n e n : Herra puhemies! Kannatan ed. Paloheimon tekemää perustelulausumahdotusta.

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Pankkin nykyinen kriisi aiheutuu hyvin pitkälle niiden omasta vapaaehtoisesta liikkeenhoidosta. Voisin lisätä, että kasinopelin huumassa ahneudesta, jossa järki jäi sivummalle. Suomen pankit unohtivat hyvin pitkälle sen, että pankkitoiminnan täytyy olla varovaista, pitkäjänteistä ja kannattavaa liiketoimintaa. Ei se sen kummempi sääntö ole.

Valitettavasti on todettava, kun katselee tänä päivänä pankkien markkinointia ja niiden lupamia talletuskorkoja pitkäaikaisillekin talleksille, että ne ovat liian korkeat pankkien muihin korkopoliittisiin vaatimuksiin nähden. Minusta tämä on aivan selvästi tässä voitava todeta.

Mitä tulee pankkien valvontaan, edellisen hallituksen aikana hyvin monella tavalla vaadittiin pankkien johdon taholta toimia ja vedottiin johtajistoihin, jotta ne pidättäytyisivät sellaisesta markkinointikilpailusta, joka on johtanut niiden kannattavuuden nyt nähtävissä olevalle tasolle ja nykyisiin vaikeuksiin.

Mitä pankkien valvontaan tulee, olen sitä mieltä, että pankkitarkastusviraston täytyy säilyttää itsenäisyytensä hallituksen ja Suomen

Pankin välimaastossa. En kannata pankkitarkastusviraston alistamista Suomen Pankille suoraan. Toinen asia on, millä tavalla eduskunnan pankkivaltuuston asemaa pitäisi muuttaa. Senkin asema nyt nähtävissä olevissa uusissa tehtävissä kaipaa selvästi tarkennuksia. Siitä ei saa tulla jäävi ja sisäpiiritietosääntöjen sitoma elin. Sen täytyy voida raportoida eduskunnalle avoimessa keskustelussa pankkipoliitikasta.

Ed. N i k u l a : Herra puhemies! Olisin puutunut valiokunnan mietinnössä esitettyyn pontteen pankkivaltuusmiesten aseman kehittämiseksi. Se, mihin ed. Louekoski viittasi, että pankkivaltuusmiesten tulee voida raportoida myös eduskunnalle näistä aika merkittävällä tavalla lisääntyneistä tehtävistä, kohdistaa huomion nykyisten pankkivaltuusmiesten lukumäärään ja itse asiassa tuon ryhmän suhteelliseen kapeisiin hartioihin koko eduskuntaa ajatellen. On hyvin perusteltua ajatella, että pankkivaltuusmiesten kokoonpano olisi sellainen, että kaikilla eduskuntaryhmillä olisi tilaisuus kunkin omasta piiristä valitun valtuusmiehen kautta myös seurata pankkivaltuusmiesten toimintaa.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Kyllä eduskunnassa monet niistä asioista ovat tulleet käsiteltäväksi, joita pankkivaltuusmiehetkin ovat käsitelleet. Silloin kun vihreät saivat tilaisuuden ottaa kantaa pankkivaltuusmiesten käsittelemiin asioihin esimerkiksi ecupäätöksen yhteydessä, vihreät äänestää päätkävittävät Suomen ecukytken puolesta silloisen valuuttakurssin säilyttäen. Siinä tilanteessa ongelmallisin asia ei ollut se, että kaikki ryhmät eivät olleet edustettuina, vaan se, että on ollut poliittista tahtoa, joka on ollut samanlaista kuin hallituksen poliittinen tahto, ja sen seurauksena pankkivaltuusmiehet ovat tehneet vääriä päätöksiä. Sen jälkeen eduskunta on hyväksynyt useimmat niistä vääristä päätöksistä.

Eli ei pankkivaltuusmiesten ongelma ole mikään institutionaalinen ongelma tai näiden asemaan liittyvä ongelma. Ongelma on se, minkälaista politiikkaa siellä halutaan harjoittaa. Siihen pitäisi enemmän kiinnittää huomiota. Minusta se politiikka, jota ed. Luukkainen esimerkiksi on esittänyt, on ollut pankkivaltuusmiesten enemmistön kanta kaikissa tärkeissä ja ratkaisevissa kysymyksissä ja on johtanut monessa tapauksessa siihen katastrofiin, jonka seurauksia me nyt katselemme.

Ed. Luukkainen: Herra puhemies! Ilmeisesti ed. Seppänen ei ole lainkaan kuunnellut puheenvuoroani pankkien pelastuspaketin ja siihen liittyvien operaatioiden tiimoilta. Niissä käsitteäkseni olen ollut aika pitkälti eri mieltä kuin hallitus on esittänyt ja hyvin paljon samaa mieltä kuin vasemmistoliitto on esittänyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Korhosen kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Ed. Renlund on ed. Linnainmaan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään talletuspankkien toiminnasta annetun lain 51 §:n muutoksen eduskunta edellyttää, että hallitus ja pankkitarkastusvirasto seuraavat tarkoin pankkiryhmien kannatusmaksujen vähimmäis- ja enimmäismäärien korotuksen vaikutuksia ja ryhtyvät toimenpiteisiin, jos toimeenpannut maksujen korotukset sinällään muodostavat tekijän, joka vie yksittäisiä pankkeja taloudellisiin vaikeuksiin."

Ed. Aittoniemi on ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että omaan vakuusrahastoon kohdistuva tukitarve saattaa eräiden pankkiryhmittymien sisällä eri ryhmien ja yksityisten pankkien osalta muodostua kovin erilaiseksi pankkien vakavaraisuuden suurien erojen johdosta. Tästä syystä eduskunta edellyttää, että hallitus sillä käytettävissä olevin keinoin valvoo pankkien vakuusrahastojen toimintaa siten, että vakavaraisuutensa säilyttäneet pankit ja pankkiryhmät eivät joudu kohtuuttomiin tukitoimiin muiden pankkien ja pankkiryhmien vakavaraisuuden suhteen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Sanottu lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti toisessa käsittelyssä päätetyt toinen, kolmas, neljäs ja viides lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Paloheimon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 74. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Renlundin ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Renlundin ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 47 jaa- ja 74 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 73. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Renlundin ehdotuksen.

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Aittoniemen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 21 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 84. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 20

Lakialoite n:o 7

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Hallituksen palkansaaajia ja eläkeläisiä alati ahdistava verolinja saa yhden huikean näyttönsä muutaman päivän päästä. Sopivasti vappuna

tulevat käyttöön uudet verokortit ja veroprosentit. Todella monilla veroprosentti nousee reippaasti. Verolinjaansa hallitus vielä ryydittää peruskorkosidonnaisten lainojen koron korotuksilla. Sama oikeudenmukaisuuden unohtava tahti hallituksella jatkuu ennakkotietojen mukaan, kun se muuttaa pääomatulojen ja yritysten verotusta, uudistaa kiinteistöverotuksen sekä tuo korkean liikevaihtoveron tilalle korkean arvonalisäveron.

Sellaiseen leimaverojärjestelmän kokonaistarkasteluun, jossa otettaisiin huomioon myös tavallisten kansalaisten tarpeet, hallitus ei näytä kykenevän. Ilmeisesti sillä ei ole siihen haluaakaan, koska se on tyytynyt yksittäiseen toimenpiteeseen, poistamaan arvopaperipörssin välityksellä tapahtuvien osakekauppojen sekä vakioidujen johdannaissopimusten kaupan leimaveron.

Itse aiheuttamassaan talouskriisissä hallituksen on hyvä havaita, ettei pörssinkään lamaantuminen johdu leimaverosta vaan yritysten huonosta tilasta, mikä taas johtuu sekä hallituksesta että yrityksistä itsestään. Näin syntyneessä suhdannetilanteessa on ehkä pientä apua ainakin arvopaperipörssille leimaveron poistosta, mutta järkevää siitä ei olisi ollut luopua kokonaan.

Sosialidemokraatit ovat edellyttäneet lain käsittelyn kaikissa vaiheissa sen säätämistä määräaikaisena eli vuoden 1993 loppuun asti. Muistamme, että vasemmistoliitto oli myös lain määräaikaiseksi säätämisen kannalla mutta vain tämän vuoden loppuun asti. Kun hallitus pääasiasa koventaa verotusta, se haluaa edes pienen pehmeän sulan hattuunsa jostakin veronkevennyksestä. Tämä sulka tosin hukkuu kovien ja pitkien sulkien joukkoon.

Tämä yksittäinen muutos leimaverolakiin osoittaa osaltaan, miten hallitukselta puuttuu niin talouspoliittinen kuin veropoliittinenkin ohjelma. Sääntämisellään hätätilasta toiseen hallitus on joutunut hylkäämään toimenpiteittensä vuoksi jo irvokkaaksi muuttuneen hallitusohjelmansa.

Tämän leimaveron tuotto oli vielä 1980-luvun loppuvuosina noin 300 miljoonaa markkaa vuodessa. Mutta kun hallitusta ei kiinnosta valtion verotulojen jatkuva väheneminen muutenkaan vaan hyvinvointivaltion alasajo, se ei halunnut edes pohtia arvopaperikaupan leimaveron käyttöä suhdannepolitiikkaan liittyvänä elementtinä.

Lain ollessa toisessa käsittelyssä havaitsimme kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan, ed. Kimmo Sasin kuitenkin viittaavan siihen

mahdollisuuteen, että arvopaperikaupan leimaveron voitaisiin ottaa käyttöön hyvinä aikoina. Näkeekö nykyinen hallitus niitä, näkeekö se hyviä aikoja?

Lain määräaikaisuus, jota siis sosialidemokraatit ovat olleet ajamassa, on nyt saavutettavissa vain hylkäämällä hallituksen esitys, jolloin hallituksen on tuotava eduskuntaan nopeasti uusi esitys määräaikaisena. Hallituksen toivon myös käynnistävän sosialidemokraattien vastalauseessaan painottaman leimaverojärjestelmämme kokonaistarkastelun, jonka perusteella kokonaisuudessaan arvioidaan veropohjan laajuus ja verotuksen taso hyvin kirjavassa ja moniselitteisessä leimaverotuksessa.

Arvoisa puhemies! Ehdotan käsittelyssä olevan lakiehdotuksen hylättäväksi. Pidetään edes pieni ote markkinavoimiin.

Ed. Backman: Herra puhemies! Laki on sinänsä aivan hyvä, mutta tässäkin törmäämme siihen ongelmaan, että kun laki liittyy suhdannepolitiikkaan siten, että sillä voidaan nykyisessä tilanteessa edes pienellä toimenpiteellä tukea mahdollista pörssin elpymistä, samanaikaisesti, mikäli se säädetään pysyvästi voimaan, kuten hallitus esittää, se ei anna mahdollisuutta toisin päin säädellä taas korkeasuhteessa pörssin ylikuumenemista. Sen vuoksi olisi perustellumpaa, että hallitus toisi uuden esityksen, joka pitäisi sisällään määräaikaisen lain.

Tässä mielessä kannatan ed. Lahti-Nuuttilan ehdotusta lain hylkäämisestä.

Samalla kannatan myös sitä näkemystä, jonka ed. Lahti-Nuuttila toi esiin, että kokonaisuudessaan leimaverotuksen osalta meidän tulisi saada kokonaisuus, jossa puututtaisiin muihinkin leimaveroihin kuin pelkästään pörssikaupan leimaveroihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Lahti-Nuuttila ed. Backmanin kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, U. Anttila, Björkenheim, Enestam, Hassi, Heikkinen, Jokiniemi, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korva, Kuittinen, Kääriäinen, Laivoranta, Lamminen, M. Laukkanen, Lehtosaari, Liikkanen, Luukkainen, Malm, Mattila, Morri, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Nikula, Nordman, Näsi, Paloheimo, Pelttari, Pesälä, M. Pietikäinen, Puhakka, Pulliainen, Pykäläinen, O. Rehn, Renlund, Rossi, Rusanen, Röntynen, Saapunki, Saario, Savela, Seivästö, Suhola, Suhonen, Särkijärvi, Takala, Tenhiälä, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Vanhanen, Westerland, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Apukka, Backman, von Bell, Gustafsson, Helle, Jaakonsaari, Kalliomäki, Kautto, Korhonen, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Lindroos, Luttinen, Muttillainen, Myller, Nyby, A. Ojala, O. Ojala, Paakkinen, Polvi, Polvinen, Rajamäki, Rask, Rimmi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rönholm, Savolainen, Seppänen, Tennilä, Tykkyläinen, Urpilainen, Wahlström, Vehkaoja, Viljamaa, Vuoristo, Vähäkangas ja Vähänäkki.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Alaranta, Alho, Andersson, S.-L. Anttila, Antvuori, Astala, Aula, Biaudet, Donner, Dromberg, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hautala, Hiltunen, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jouppila, Juhantalo, Jurva, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Korkeaoja, Koski, Koskinen, Kuuskoski, Laakkonen, Laakso, Lahtinen, V. Laukkanen, Laurila, Lax, Lehtinen, J. Leppänen, P. Leppänen, Lindqvist, Linnainmaa, Lipponen, Louekoski, Louvo, Luhtanen, Markkula, Metsämäki, Miittinen, Moilanen, Niinistö, Norrback, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Perho-Santala, S. Pietikäinen, Pokka, Puisto, Ranta, Rauramo, E. Rehn, Renko, Riihijärvi, Ryyänän, Rätty, Saari, Saasta-

moinen, Salolainen, Sasi, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Taina, Tuomioja, Törnqvist, Uosukainen, Varpasuo, Viinanen, Väyrynen ja Zyskowicz.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 70 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 87. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi alueen luovuttamisesta Savukosken kunnalle

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 7
Valtiovaraministeriön mietintö n:o 12

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi sotilasvammalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 26
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mietintö n:o 4

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi osakeyhtiölain 3 a luvun 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 33

Talousvaliokunnan mietintö n:o 10

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi Valtiontakuukeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 30

Talousvaliokunnan mietintö n:o 11

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 16

Talousvaliokunnan mietintö n:o 12

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen

jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Käsittelyn pohjana on toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamisen osalta talousvaliokunnan mietinnössä siitä tehty ehdotus. Jos talousvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laeiksi kansanedustajain vaaleista annetun lain muuttamisesta ja kunnallisvaalilain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 14

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 64—68, 71 ja 75 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 41, 60—64, 75 ja 97 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 11 laiksi kunnallislain 56 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Voimassa olevan kunnallislain 56 §:n mukaan kunnanjohtajat ja apulaiskunnanjohtajat valitaan määräämättömäksi ajaksi. Tästä voimassa olevasta säädöksestä huolimatta meillä lieenee tasavallassa tällä hetkellä ainakin yksi kunnanjohtaja, joka on halunnut, että hänet valitaan tehtävään eräällä tavoin työsopimuksella määrääjäksi. Kysymyksessä on Kärsämäen kunnanjohtaja, joka tällä henkilökohtaisella valinnallaan ja ratkaisullaan on myös saanut asiaan kuuluvaa kuuluisuutta tasavallassa.

Edellisen eduskunnan aikana tuli hyvinkin monella eri tavalla esiin se, että kunnanjohtajat ja apulaiskunnanjohtajat pitäisi voida valita myös määrääjäksi, mutta kuitenkin vähintään viideksi vuodeksi. Tämä asia tuli esille toisaalta sisäasiainministeriön virkamiesten taholta ja toisaalta silloisten kansanedustajien taholta.

Ministeri Rantanen ei kuitenkaan katsonut ajan olleen edellisen vaalikauden aikana kypsä sille, että hallituksen esitystä tästä asiasta olisi tehty. Sen sijaan lakialoite asiassa syntyi ja sen lakialoitteen takana taisipa olla silloisesta eduskunnasta ei nyt ehkä enemmistöä, mutta lähestulkoon enemmistö. Ed. Soininvaara ahkerasti keräsi silloin täällä nimiä.

Silloin keskustelun eräs keskeinen asia oli se, mikälainen kunnanjohtajan asema kunnallisyhteisössä itse asiassa oikein on. Silloin todettiin, että kunnanjohtajat ja apulaiskunnanjohtajat pääsääntöisesti valitaan poliittisin perustein ja heille on myös osoitettu harvinaisen selvästi poliittista valtaa. He tekevät poliittisia valintoja ja esittelevät myös kunnanhallitukselle ratkaisumallit poliittisin perustein.

Tuolloin todettiin se, että silloinkin voi tapahtua hyvin merkittäviä poliittisten voimasuhteiden muutoksia niin, että vasemmistoenemmistö muuttuu oikeistoenemmistöksi ja päinvastoin kunnallisvaalien tuloksena, jolloin olisi varsin luonnollista ja ehkä amerikkalaisen tyylin mukaista, että kunnanjohtajat olisivat määräaikaisiksi otettuja, jolloin voisi tällainen muutos

tapahtua myös selvien poliittisten muutosten tapahduttua kuntayhteisössä. Meillä on iältään varsin nuoria kunnanjohtajia eri puolilla maata. Silloin siis lakialoite tuli normaalilla tavalla valiokuntaan tiedoksi saatetuksi eikä joutanut enempään toimenpiteisiin.

Nyt, arvoisa puhemies, on jälleen tarjolla lakialoite, jonka perustelut kuitenkin on saatettu ajanmukaisesti tälle päivälle soveltuviksi. Se, mitä edellisen vaalikauden aikana asiasta mietittiin, ei toki ole menettänyt sinänsä merkitystään, mutta nyt on tullut keitokseen uusia aineksia. Nämä ainekset liittyvät valtionosuusuudistukseen, joka on eduskunnassa valiokuntakäsittelyssä parasta aikaa.

Nyhtäen varsin selvällä tavalla kunnallinen vallankäyttöjärjestelmä profiloituu uudestaan. Toteutetaan selvä päätösvallan siirto kuntiin, jolloin edellytetään myös sitä, että kunnallinen päätöksentekokoneisto on valmis ottamaan tämän uuden tehtävän vastaan. Siihen liittyy hyvin paljon lisää valtaa ja aimo annos lisää vastuuta. Tällöin tietysti helposti voi myös käydä niin, että valittu kunnanjohtaja tai apulaiskunnanjohtaja ei ole omasta mielestään riittävän kykeneväinen hoitamaan tehtäviä ja luottamushenkilöt saattavat myös päätyä samanlaiseen johtopäätökseen.

Tämän vuoksi olisi erinomaisen paikallaan, että kunnallislain 56 §:ää muutettaisiin niin, että kunnanvaltuusto voi harkintansa mukaan valita kunnanjohtajan ja apulaiskunnanjohtajan myös määrääjäksi, kuitenkin vähintään mainituksi viiden vuoden ajaksi. Mutta samalla kuitenkin on paikallaan säilyttää nykyinen mahdollisuus, mikä tulee erityisesti esille pienissä kunnissa, sillä saattaa olla erittäin vaikeaa saada pätevää kunnanjohtajaa määrääjäksi.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla toivon hartaasti, että tämä aloite, jonka taakse on lähtenyt erittäin lyhyellä nimienkeruujalla edustajia hyvin monesta eri puolueesta, saisi asiaan kuuluvan kohtelun. Tiedän kirjeenvaihdon perusteella sen, että sisäasiainministeriön virkamiesten taholtakin on suhtauduttu tähän hankkeeseen varsin myönteisesti.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Tuntuu, kun tuota ed. Pulliaisen sinänsä hyvää asiaa kuunteli, että vähän on kuin pula aiheista, koska tämä kunnanjohtajien asemakysymys on ollut ikuisuusasia tässä talossa jo moniaita vuosia aivan 1970-luvun puolestavälistä alkaen. Mielestäni ed. Pulliaisen olisi voinut ottaa selville sisäasiainministeriön ym. virkamiehiltä, että

kunnalliskomitea, joka parhaillaan istuu, suorittaa kunnallislain kokonaisuudistusesityksen valmistelua ja siellä yhtenä keskeisenä kysymyksenä tulee nimenomaan kunnanjohtajien asema. Tuskin on luultavaa, että hallitukselta löytyy innostusta mitään asiassa tehdä, ennen kuin se komiteamietintö valmistuu.

On puhuttu paljon siitä, kumpi on parempi, määräämättömäksi ajaksi valittu kunnanjohtaja vai määräajaksi, neljäksi tai kahdeksaksi vuodeksi, edelleen, saako kunnanjohtaja olla kunnanhallituksen puheenjohtaja, saako olla jäsen vai pitääkö olla vain esittelijä. Kuulin kunnallislakikomitean puheenjohtajalta, että aika lähellä eli huulilla on tulossa aikanaan kokonaisuudistuksen yhteydessä esitys, että kunta todella on kansa kaikkivaltias eli kunnanvaltuusto voi päättää, valitaanko kunnassa määräämättömäksi ajaksi vai määräajaksi kunnanjohtaja. Aikanaan kun saamme kokonaisuudistusesityksen, tuo mielestäni erinomaisen hyvä ed. Pulliaisen esitys nähtävästi tulee siunatuksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan hyvä, että ed. Vähänäkki asettui eräällä tavalla kannattamaan tätä ehdotusta. Minä totean vain sen, että kun ed. Vähänäkki pohti, olenko kartoittanut tätä asiaa, niin toki minä sitä vähän kartoittelin, ja siinä kartoituksen yhteydessä kävi jollakin tavalla ilmi, että siihen oltaisiin aika tavalla valmiita, että kunnanjohtaja tai apulaiskunnanjohtaja voidaan vapauttaa tehtävästään, kun näin katsotaan, tietyllä määränemmistöllä toteutettuna. Mutta sen sijaan tämän laatuinen ehdotus ei toistaiseksi ole saanut kovin laajaa kannatusta, (Ed. Vähänäkki: Kokonaisuudistuksen yhteydessä!) — ehkä kokonaisuudistuksen yhteydessä, mutta ei sen uudistuksen yhteydessä, joka nyt on tekeillä, siis osauudistuksen yhteydessä.

Tähän tietysti liittyy se, että valtiosuusuudistus toivon mukaan tulee voimaan ensi vuoden alusta, ja meillä on kunnallisvaalit tulevana syksynä, joten tässä rytmiikassa katsoin perustelluksi lähteä tämän hankkeen vireille panoon.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka nimeni ei olekaan pyydetty tuon aloitteen alle, niin minusta se on hyvä aloite. Kannatan kyllä ed. Pulliaisen ym. lakialoitteessa tehtyä ehdotusta.

Kuten ed. Vähänäkki äsken totesi, niin tämä asia itse asiassa on kauan ollut esillä, ja muistan

hyvin, että kun kunnallislakia muutettiin siten, että kunnanjohtajilta vietiin äänioikeus kunnanhallituksen ja kaupunginjohtajilta kaupunginhallituksen kokouksissa, niin sehän johti jopa puolueloikkauksiin silloin.

Joka tapauksessa jos ed. Pulliainen tarkoittaa, niin kuin ymmärsin, että vaalien tulosten mukaan pitäisi aina kunnanjohtajaa vaihtaa, niin sitä en oikein viisaana pidä, mutta sitä, että voidaan valita määräajaksi, varmaan nykykäytäntö edellyttää, ja monissa kunnissa tällaisia toivomuksia on esitetty.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Piepenä selvennyksenä: Siteerasin tuossa sitä keskustelua, joka käytiin edellisessä eduskunnassa ed. Soininvaaran ym. lakialoitteen pohjalta, ja silloin lakialoitteen perusteluihin ed. Soininvaara oli juuri kirjannut sen, mitä äsken siteerasin. Minä vain totesin, että nyt elämme toisessa ajassa. En nyt rupea kiistämään aikaisemman keskustelun relevanttiutta, mutta nyt tässä uudessa tilanteessa valtiosuusuudistus ehkä muuttaa kuntien roolia merkittävästikin, jolloin on ehkä aihetta tämän laatuiseen muutokseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE 21)

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 (HE 19)

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.25.

Täysistunto lopetetaan kello 18.13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio